BISERICA

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XVI-lea, No. 12.

MARTIE.

TABLA MATERIILOR.

BUCUREȘTI.

Tipografia Cărtilor Bisericescĭ

54. Str. Principatele-Unite, 34.

1893.

SCRISOAREA

EPISCOPULUI KESARIE AL BUZEULUI

Catră tinerii Seminariști, adunați pentru deschiderea Seminarului la 15 August 1836

Epistola Prea Sfințitului Episcop al Buzeului Kesarie, cu data din 12 August anul 1836, trimisa din Bucureștı catre tinerii Seminariștĭ adunațĭ la Episcopie în Buzeu, pentru deschiderea seminaruluĭ înființat întaĭași dată în anul 1836, care deschidere s'a facut în ziua de 15 August Hramul Bisericeĭ Sf. Episcopiı, prin părintele Archimandrit Efrosin Poteca, Egumenul Monastireı Motru, trimis înadins din Bucureștı. [1])

Tinerilor seminariștı, iubițĭ aı noștriĭ fiı duhovniceștı, părintésca bine-cuvêntare din inima ve trimitem.

Negrăită bucurie am luat, când ni s'aŭ vestit ca s'au gatit tóte ale Seminaruluı, și cum ca hotarâțĭ sunteți ca sa începeți învețaturile regulat întru însașı diŭa prazniculuĭ Sfinteĭ Episcopiĭ, și cu tóte ca fórte doritor eram ca să ne aflăm aci de față și noĭ la un acest fel plin de bucurie

---

[1]) Acéstă Epistolă interesantă ni s'a dat spre imprimare de către Inalt Prea Sânțitul Mitropolit al Moldoveĭ și Suceveĭ D. D. Iosif Naniescu, care atuncĭ (1836) de curând călugărit în Episcopia Buzěuluĭ și Diacon tener în vĕrstă de 15 anĭ, a fost unul dintre ceĭ dintâĭ seminariștĭ și a avut acéstă copie scrisă tot atuncĭ de însușĭ mana I. P. S. S., după original.

praznic (sĕrbătóre), dar din porunca Prea Inalţatuluĭ nostru Domn, m'aĭ poprit fiind aici, nu lipsim, datoria părintéscă împlinind, printr'acésta arhieresce sa ve scriem şi părinteşte sa vĕ sfătuim: ca să începeţi înveţaturile, şi să le începeţi bine. Dar óre a începe bine ce este? Cu adeverat socotim că nu este de cât a începe de la D-deu: „Tot lucrul să'l începem de la Dumnedeŭ şi la Dumnedeŭ să'l sfârşim“, dice marele întru teologie Grigorie Nazianzincanul.

De la Dumnedeŭ, dar, o iubiţiĭ noştriĭ fii, să începeţĭ, pre Dumnedeu să'l chemaţĭ întru ajutorul vostru, pre D-deŭ să'l rugaţĭ ca sa vĕ trimită din cerurĭ luminele Sale, şi să vĕ lumineze mintea ca să înţelegeţĭ cuvintele Luĭ şi să umblaţi în cărarile poruncilor Luĭ. Pre Dumnedeŭ să'l aveţĭ pururea in mintea vóstră, Dumnedeu să fie resuflarea vóstră, frica Acestuia sa pătrundă cărnurile vóstre, ca nu abătându-vĕ de la voile Luĭ, întunericul să vĕ cuprindă pre voĭ şi să vĕ departede de la Darul Seŭ. Frica Acestuia, o iubiţiĭ noştrii fiĭ, să o aveţĭ tot-déuna în inimile vóstre, căcĭ începutul înţelepciunei, frica Domnului este, şi pre acea frica să o puneţĭ temelie tuturor învĕţăturilor vóstre. In zadar, o iubiţiĭ noştriĭ fiĭ, este de a zidi cine-vaşi un palat frumos şi a'ĭ pune temelie putredă şi aşedată pe nisip, pre care, un mic vînt al nevoilor lumeştĭ viind, îl va spulbera de pre faţa pamentuluĭ; aşişderea şi voi neavênd temelie pre frica lui Dumnedeu, tóte înveţaturile ce veţĭ lua vor fi deşarte şi nefolositóre.

Iubiţiĭ noştrii fiĭ! Iata alergarea s'a deschis, vremea a sosit, lupta sta de faţa, începeţi de ve luptaţi, şi nu perdeţĭ vremea, preţuiţĭ'o pre acésta şi nu o păgubiţĭ; căcĭ trece anul, trece luna, trece sĕptănâna, trece diŭa, trece ceasul, trece minutul, şi nu se maĭ întórce inapoĭ; folosiţi-ve de tóte acestea. Iata vreme bine primita, iata vremea pocăinţeĭ, dice marele Apostol, fericitul Pavel; acésta vreme, o iubiţiĭ noştriĭ fiĭ, este cea maĭ scumpă şi maĭ folositóre

pentru voĭ; acésta vreme este potrivita ca sa lepadaţi tóte lucrurile copilărieĭ şi să uitaţi tinereţele vóstre; acum este vremea ca să lepădaţĭ deşertăciunea tinereţelor şi să luaţi simţirĭ bărbăteştĭ; simţirĭ nobile. simţirĭ iubitóre de D-ḑeŭ şi de aprópele, simţirĭ sfinte şi dumneḑeeştĭ, simţirĭ de slujitorĭ îndumneḑeiţi. Să nu puneţĭ în inimele vóstre, o ĭubiţiĭ noştrii fiĭ întrebarea: óre ce va fi nouĕ după ce ne vom strădui ataţia anĭ? Dupĕ ce vom câştiga aceste învĕţaturi ce aŭ a se preda într'acest Seminar?!

Noĭ ĭată vedem în ḑiŭa de astă-ḑĭ că preoţia este defaĭmată şi necăutata, preoţia este nepreţuita şi nebăgata în séma; nu, şi ĭar nu, o iubiţiĭ noştriĭ fii! Să nu trécă prin inimele vóstre cugetele acestea, ci maĭ vârtos să căutaţĭ împeraţia luĭ Dumneḑeŭ şi dreptatea Luĭ, şi apoĭ tóte cele-l-alte se vor adaoge vouĕ, adică să îngrijiţĭ din tóta inima a ve face preoţi buni, preoţĭ îmbunătăţiţĭ, preoţĭ învĕţaţĭ, preoţi cu frica luĭ Dumneḑeŭ, folositorĭ poporuluĭ, folositori Patriei, şi atuncĭ negreşit tóte cele-l-alte se vor adaoge vouĕ, ḑice Sf. Evanghelie; căcĭ vrednic este lucrătorul de plata sa după ḑisa fericitului Pavel. Atuncĭ cu adevĕrat veţĭ vedea, că casele vóstre se vor umplea de grâŭ, de vin şi de unt-de-lemn; căcĭ poporul cu nerăbdare aştéptă numai să vaḑa între dênşiĭ preoţĭ învĕţaţĭ, preoţi îmbunataţiţi, preoţi vrednici, preoţĭ iscusiţi. doftorĭ ai sufletelor lor, şi apoĭ îndată gata sunt a jertfi cea maĭ multă parte din avutul lor spre hrana, încălḑirea şi mângăerea acelora. Iubiţii noştriĭ fiĭ! Nu vĕ trebue de cât să îngrijiţi a ve face buni, a vĕ face vrednici miniştri ai luĭ Dumneḑeŭ, şi o! ce bucurie va fi poporuluĭ, părinţilor voştri, rudeniilor vóstre, şi în cele după urmă Nouĕ duhovnicesculuĭ vostru părinte, care-le póte, cu lacrămĭ a le dorinţeĭ părinteştĭ în ochĭ, aştéptă cu nerăbdare procopséla vóstra, şi carele nu înceteză a ruga pre D-ḑeul milelor ca sa trimită Darul Seŭ din înălţime şi sa ogorască pămêntul cel bun al inimelor vóstre, ca caḑênd seminţa cuvêntuluĭ

luĭ Dumnedeŭ pre acest pămênt să'l facă să rodească și să dea una *treĭ-decĭ*, alta *șase-decĭ* și alta *o sută*. Iubiţiĭ noştriĭ fiĭ! Să nu fiţĭ nebăgătorĭ de sémă aĭ dragosteĭ luĭ Dumnedeŭ, nicĭ să suferiţĭ a se defăĭma tinereţele vóstre din pricina vre unor neorînduelĭ și resvratirĭ ce din neluare aminte-vĕ ar putea urma între voĭ; socotiţĭ pururea care este chemarea vóstră; socotiţĭ unde vĕ aflaţĭ astă-dĭ; aţĭ venit aicĭ cu adevĕrat ca să învĕţaţĭ carte bisericéscă, să vĕ faceţĭ mădulare folositóre la tótă plinirea poporuluĭ celuĭ bine credincĭos. Grăbiţĭ dar, o ĭubiţiĭ noştriĭ fiĭ, de lepădaţĭ somnul leneviriĭ, curaţiţi-vĕ simţirile vóstre și vĕ aruncaţĭ ochiĭ ceĭ gânditorĭ aĭ sufletelor vóstre la munţiĭ faptelor celor bune. Faceţi-vĕ alt Ilie rîvnitorul, și lepădând tótă deșertăcĭunea, căutaţĭ cu mare luare aminte, și înălţîndu-vĕ mintea vedeţĭ, vĕ rugăm, de ce Dar mare aveţĭ să vĕ învredniciţĭ, de Darul preoţieĭ, dic!

Preoţia este lucrare îngeréscă, preoţia este sevîrșitóre a atâtor marĭ taĭne ale luĭ Dumnedeŭ; preoţia este care face pre om a pădi cea dupĕ chipul luĭ D-deŭ nestricată, preoţia înalţă pre om până la Scaunul luĭ Dumnedeŭ; preoţia face pre om se vadă pre Dumdedeŭ pururea, nu ca prin oglindă, ci a evea, și chĭar să'L aĭbă în tóte dilele în mâĭnile sale, sĕvêrșind taĭna cea pentru mântuirea omenéscă.

O ĭubiţiĭ noştriĭ fiĭ! Multe așĭ fi voit a vĕ maĭ scrie, dar pentru tinereţele, slăbicĭunea și puţina înţĕlegere a vóstră acum, încetez de a vĕ maĭ vorbi, și numaĭ vĕ dic: că întru tóte lucrările vóstre să nu uĭtaţĭ pre D-deŭ, ci pururea și în tot ceasul să'L chiemaţĭ spre ajutorul vostru, ca tot-déuna împreună cu voĭ petrecênd, să vĕ învețe cele bune și să vĕ povăţuĭască a umbla în cărările dreptăţeĭ Luĭ. Faceţi-vĕ inimile vóstre lŏcaș vrednic spre sălășluirea Duhuluĭ Sfânt, ca ajutoriţĭ fiind de cea preste fire luminare a Acestuia, să vĕ faceţĭ vase vrednice de primirea Daruluĭ Preoţieĭ, și uĭmiţĭ fiind cu uĭmirea cea

bună a Marelui Pavel, să strigați în tóte dilele și în tot ceasul: „Impĕrate Ceresc mângâitorule! Duhul Adevĕrului, carele pretutindenea ești și tóte le împlinești. Vistierul bunătăților și dătătorule de viață vino și te sălășluește în inimile nóstre, și ne curățește pre noi de tótă spurcăciunea“, ca să putem înțelege cuvintele Tale și să ne folosim de învĕțăturile ce aŭ să ni se pue înainte, ca să ne facem vrednici slujitori ai tainelor Tale; Așa, așa fie Părinte Dómne al Cerului și al Pămêntului; Așa sfinte ne blagoslovește și întărește neputințele tinereților nóstre. Așa o iubiții noștrii fii! și Noi nevrednicul Arhiereŭ și slujitorul al Acestui Părinte, cu starea Nóstră de față cea gândită, vĕ blagoslovim din inimă, și tot-déuna să fiți blagosloviți. Amin, Amin, Amin.

Suntem Al vostru Părinte duhovnicesc și ferbinte către Dumnedeŭ rugător.

1836 August 12.

Kesarie Buzeŭ.

DOCOMENTE INEDITE

privitóre la

ISTORIA NAȚIONALA, POLITICA ȘI BISERICÉSCA a ROMANILOR

Posedând Hatișeriful prin care a fost numit Domnitor Alexandru Ipsilant în Valahia, îl public spre conservare. Din el se constată, că Principatul Valahieĭ ca și Moldova eraŭ adevĕratul grănariŭ pentru Turcia. In el să descriŭ atât drepturile cât și datoriele Domnitoruluĭ. Să maĭ constată că Turcia lega cu multe frase pe Domnitoriĭ fanarioțĭ de a se îngriji de prosperitatea locuitorilor țereĭ, eĭ însa în faptă ĭ-aŭ adus la sapă de lemn.

Tălmăcirea prea Inaltuluĭ împĕrătesc Firman.

1) Lauda Domnilor din Némul Mesieĭ. Alesule din ceĭ marĭ aĭ noroduluĭ creştinesc, cel ce maĭ nainte aĭ fost Domnu al țĕriĭ Rumăneştĭ, şi acum iarăşĭ s'aŭ încredințat ție acéstă Domnie, Constandin Zadé Alexandre, săvârşiturile tale să se închee cu bine. Indată ce veĭ lua acéstă înaltă a mea împĕrătéscă vrednică dĕ închinăciune poruncă, în ştire să'țĭ fie ție, cá tu cel maĭ sus aratat Domnŭ din tinerețile tale, şi din cea maĭ întăiŭ păşire a ta, alcătuind tóte mişcările tale după înalta voință (a) prea puterniceĭ mele

împĕrăţiĭ, te-aĭ purtat cu credinţă făr prihană, şi cu multă înţelepcĭune spre îndreptarea şi chibzuirile tuturor pricinilor, şi împĕrăteştilor mele slujbe ce s'aŭ orănduit ţie, din început aĭ arătat semnile dreptăţiĭ şi a isteţimiĭ minţiĭ tale; ĭar maĭ ales în curgerea anilor Domnieĭ tale la Moldova şi la ţara Rumânéscă, fiind-că pururea te-aĭ supus voinţiĭ puteriĭ mele, şi nestrămutatelor împĕrăteştĭ hotărărĭ, în multe chipurĭ luminat aĭ arătat credinţa cea dĕsăvârşită, şi nemărginita supunere cu acea din fire sădită în tine isteţimea minţiĭ tale şi sărguindu-te cu tótă strădaniea ca să găseştĭ mijlóce dĕ fericire ţĕriĭ ce s'aŭ încredinţat ţie; Drept multe aĭ socotit şi mare silinţă aĭ cheltuit pentru rĕpaosul şi bună starea săracilor mele raéle, pentru acésta prea plăcut te aĭ arătat la puternica mea mărire, şi te-aĭ învrednicit dĕ tótă lauda şi bună cuvêntarea dĕ însuşĭ împĕrăţia mea, şi întru tóte aĭ covârşit pĕ toţĭ ceĭ maĭ nainte dĕ tine prin ispită, cunoscêndu-se de cătra împĕrăţia mea iscusinţa şi vrednicia ta, şi prin faptă arătându-să petrecerea cea bună şi a ta cu nemărginită credinţă slujbă. Acum dar, făr dĕ îndoĭală cunoscut fiind, şi din cercările dĕ maĭ nainte vederat făcêndu-sĕ, că şi dĕ acum înainte te veĭ purta dupĕ cea firéscă a ta credinţă şi dreptate, cu înţelepte lucrărĭ şi potrivite cu prea înalta mea voinţă, şi veĭ arăta dĕ isnóvă prea plăcut împĕrăteştiĭ slujbe. Iată să hărăzeşte ţie dupĕ cel dĕ maĭ nainte dat înfrumuseţat sfântul mieŭ hat, la cincĭ ale fericituluĭ ramazat a anuluĭ 1213, Domnia şi Stăpânirea aceĭ dupĕ moştenire mie ţĕriĭ Rumâneştĭ, dându-se în mâĭnile tale tóta stĕpânirea şi oblăduirea, precum şi buna chibzuire a pricinilor şi a tuturor altor trebuinţe aceştiĭ Domniĭ. Spre acésta, s'aŭ dat şi acéstă a mea înaltă împĕrătéscă sfântă poruncă, coprindĕtóre celor trebuincĭóse împĕrăteştĭ ale mele voinţe şi prea înalte hotărărĭ. Decĭ cugetând cu mintea ta dupĕ cea ştiută înţelepcĭune a ta, şi încredinţându-te că acéstă dup' împĕrătésca mea alegere dată ţie Domnie, şi ca să fiĭ maĭ cu osebire ales din toţĭ ceĭ asemenea ţie Domnĭ, este numaĭ

și numaĭ dîn acea către tine dĕsăvârșită bună apolicsis și osebită ĭubire a împĕrăţiĭ mele și din cea încredinţată și negreșită știinţă ce are împĕrătéscа mea mărire, pentru vrednicia și credinţa ta, după cele dĕ maĭ nainte înţĕlepte, credincĭóse, iscusite și întru tot lăudate ale tale slujbe întru amăndóuĕ Domniile a Moldoviĭ și ţĕriĭ Rumâneștĭ; ĭar maĭ ales pentru că negreșit sĕ nădăjduesc și sĕ aștéptă și acum de la tine, maĭ mult dĕ cât dĕ la orĭ cine alte slujbe vrednice de laudă, și plăcute împĕrăteștiĭ mele măririĭ. Priimind acum acéstă a mea înaltă împĕrătéscă poruncă, să te sileștĭ dupĕ cum ţi s'aŭ poruncit, ca să mergĭ cât dĕ în grabă la ţara Rumănéscă, și îndată ajungând la Scaunul ţĕriĭ, și luând în mâĭnile tale Stĕpânirea, îngrijaști-te după cea cu supunere a ta datorie și după vredniciea și ispitita știinţa ta, pentru punerea la cale și îndreptarea tuturor pricinilor pămêntuluĭ. Fiĭ cu luare aminte pentru nizamul boerilor, pórtă dĕ grijă pentru săracile mele raĭele, ocrotindu-ĭ și apărându-ĭ dĕ tote nedreptăţile, păzește cu luare aminte, cele prin împĕrăteștile mele firmanurĭ și vrednice dĕ închinăcĭune haturĭ, maĭ întăĭ și pĕ urmă date poruncĭ. Căutând și priveghind ca să sĕ păzéscă cu tótă scumpătatea cele lăudate și folositóre lăgăturĭ, și cele bune nizamurĭ ce sînt între împĕrăteștile mele serhaturĭ, și între pămêntul ţĕriĭ Rumăneștĭ, ne îngaduind nicĭ întru chip a să face cea maĭ mică călcare a celor arătate buneĭ orânduelĭ. Silești-te cu adesea și necurmate trimiterĭ a multor felĭurĭ dĕ zaharele și orz, la împĕrătéscа mea cetate, și cu îngrijire în vremĭ cuviincĭóse a trimiterilor celor ce vor fi trebuinţă, la împĕrăteștile mele serhaturĭ, după prea înaltele mele împĕrăteștĭ poruncĭ ce veĭ lua pentru acésta. In sfârșit, fiĭ cu luare aminte pentru sevârșirile celor în grabă a înaltelor mele poruncĭ, și dĕobște a tuturor pricinilor care s'au încredinţat ţĕriĭ, întocmindu-le și chibzuindu-le cu lăudatele și cuviincĭósele chipurĭ, pururea aruncând ochiĭ tăĭ la cele din prejurul ţĕriĭ Rumăneștĭ, și vĕdêndu-le tóte cu luare de sémă, fiĭ făr dĕ

pregetare, și cu tótă dĕșteptarea la tóte lucrările tale, priveghĭază pentru fericirea stăriĭ a pămêntuluĭ, pentru odihna și răpaosul saracilor mele raéle, păzește unire și bună alcătuire cu ceĭ marĭ a păzitelor dĕ Dumnedeŭ serhaturile mele, ocărmuind cu înțelepcĭune și chibzuind cu bună socotință tóte întâmplătórele pricinĭ, întru acestaș chip purtându-te, și cu tóte puterile tale silindu-te, și nevoindu-te pentru buna sĕvârșirea pricinilor, fiĭ cu luare aminte ca să nu să facă în potriva bunelor nădejdĭ cea maĭ mică greșală la nicĭ unile din trebuințele și pricinile ce vor fi, și într'un cuvênt puind la cale și îndreptând tóte lucrările după plăcerea și înalta împĕrățieĭ mele nevoință, și pururea arătând slujbe și sĕvêrșirĭ potrivite cu a ta firéscă înțelepcĭune, iscusință și istecĭune, silești-te din tótă vîrtutea ca să întăreștĭ și maĭ mult acel bun cuget, și către tine dĕsăvârșită bună ipoliasis a împĕrățieĭ mele, și să adaogĭ cu înmulțire prin înțeleptile și lăudatele tale lucrărĭ, nazarul și ĭubirea măriretĭ mele către tine, arată boerilor și tuturor dĕ supt stĕpânirea ta locuitorĭ, că cugetat și pohtit este la împĕrătésca mea mărire, odihna și fericirea lor, precum și ocrotire și cea făr' îngrijire petrecerea lor supt umbra putereĭ mele, și că dĕ tot sînt vĕdute și luminat cunoscute, bogatile îndurărĭ și milostivirĭ către săracile mele raĭele. Asemenea să cere și dĕ la dênșiĭ nemărginita supunere la hotărârile tale, și cea maĭ mare silință la grabnicile lucrărĭ și sĕvêrșirĭ împĕrăteștilor mele poruncĭ, ca să se arate plăcuțĭ la prea puternica mea împĕrăție. Dintr'ênșiĭ dar, saŭ boer, sau altul dĕ orĭ ce tréptă dĕ va cuteza a să abate din calea cea dréptă, pășind căduta ta supunere către tine, și sa va arăta că aŭ îndrăznit cât de puțin a să purta în potriva ne apăratiĭ sale ceĭ dĕ slugă datorie, și să va învinovăți la cele ce să va orândui dĕ tine, pĕ acela îl veĭ pedepsi după cuviință, și după măsura greșaleĭ sale; ĭar câțĭ credincioșĭ robĭ fiind aĭ împĕrățieĭ mele să vor arăta cu râvnă și silință la înaltele mele poruncĭ, și cu dĕsăvêrșita supunere la ale tale hotărârĭ, acelor le veĭ face și

cuviinciósele rĕsplătirĭ încât să va cădea, după starea fieștecărora. Decĭ povățuindu-te pururea cu cele dĕ maĭ sus arătate înainte împĕrăteștile mele poruncĭ, și supuindu-te coprinderiĭ acestuĭ împĕrătesc vrednic dĕ închinăcĭune firman, fiĭ cu luare aminte ca să nu să întâmple cea maĭ mică greșală. Așa să țiĭ și să daĭ credință la sfântul acesta semnu, care s'aŭ dat la mijlocul luĭ ramazan, la anul 1213.

Copia romanească).

Orĭ-ce cetitor trebue se tremure și sîngele să ĭ se răcéscă, vĕḍênd și pricepênd conținutul următoruluĭ document. Nu e nicĭ maĭ mult nicĭ maĭ puțin de cât legarea cu trup și suflet a Mitropolituluĭ Român, Dionisie Lupu, de către Consulul general al Rosieĭ, în ajunul izbucnireĭ Zavereĭ (Eterieĭ) greceștĭ în Țĕrile Romanilor! Pentru ce acesta? Eraŭ subjugate politicește autoritățile constituite la Românĭ, Biserica și Guvernul nu puteaŭ lucra din inițiativa lor nimic pentru țară, ci dupĕ bunul plac și interesele streinilor. Dionisie Lupu fiind Român, căcĭ de la el se restabilește Ierarhia națională copleșită de Episcopĭ Grecĭ, trebuea dar să'l lege și să'l ferice, ca nu cum-va sumețindu-se că este Român, și dar probabil nu așa de ușor înduplecat de către Consuliĭ Ruseștĭ ca Mitropoliții de pănă atuncĭ Grecĭ, s'a simțit nevoe de a i-se lua acéstă declarație, scrisă și subscrisă de mâna luĭ, înainte chĭar de a fi confirmat ca Mitropolit de la Constantinopol. Acest înscris cunoscut Porțiĭ, împreună cu alte motive pretextate, aŭ fost causa depunereĭ vredniculuĭ Mitropolit Dionisie Lupu, imediat dupĕ încetarea Zavereĭ și a numireĭ Domnuluĭ pămêntean. *O tempora, o mores!*

II) Eŭ subsemnatul Metropolit al Ungro-Valahieĭ me făgăduesc în numele Preasfinteĭ Treimĭ, că, fiind că Dumneḍeeasca pronie a bine-voit a'mĭ în mâna mie smeritului cârma păstorieĭ a celor de o potrivă cu mine Valahĭ, voiŭ păstra obligator toate acele datoriĭ, câte se cer de la nemincinosul nume de păstor Și în cele bisericeștĭ voiŭ

pune tótă osteneala ca să așez spre maĭ bine sfintele serviciĭ bisericeștĭ institituind școlă de Teologie, de Enciclopedie și de muzică în limba țěreĭ, pentru ca să împrăștiŭ cât va fi posibil întunericul neștiințeĭ de la cler, cela ce din indiferență a ajuns maĭ până la dispreț. Voiŭ conduce pe popor cu chipurĭ adevěrate spre corectarea moravurilor, și la calea mântuireĭ, după dumnedeeștile poruncĭ. Mě voiŭ ocupa neîntrerupt și cu atențiune la cercetările părților în litigiŭ (judecată) a turmeĭ cuvêntătóre, fără a căuta în față (părtinire). Și cele l'alte ce 'mĭ aparțin le voiŭ urma fără prihană. Iar în cele politice, după cât are înrîurire Metropolitul țěreĭ, cu zel patriotic și cu căldură păstorală voiŭ ajuta și cele obșteștĭ și cele particulare, făcêndu-mě tot-dé-una tutor tóte. Vom păstra curată și neîntinată sinceritatea către *Consulul general* de aicea, a puterniciеĭ Rosiĭ, Exelenția sa Domnul Pini, și în orĭ-ce împrejurare voiŭ anunța Excelențeĭ sale abuzurile vătămătóre Patrieĭ, cerênd sprijin și îndreptare. Tot dé-una unindu mě cu cugetările, cu zelul și cu dispoziția Exelențeĭ sale, pentru ajutorul obștesc, pe care o sînțește țara din ora de când a sosit aicea Excelenția sa. Voiŭ conserva nepătat și neschimbat respectul și datorita corectitudine și recunoștință cătră prea respectata și prea creștina Impěrăție a Rosiĭ, pentru protecțiă, prin care apără (protejază) și mântuește pe sěrmanul popor de aicea. La acésta am și înclinarea sufletéscă, acéstă'mĭ impune și dragostea înădită a Patrieĭ și nădăjduesc, cu ajutorul luĭ Dumnedeŭ, din lucrurĭ se dovedesc tóte cele de maĭ sus neschimbate și neîmpuținate.

(Originalul grecește) 1819.

Iscălit: *Al Ungro-Valahieĭ Dionisie.*

Iată resultatul înscrisuluĭ dat de Mitropolitul Dionisie Lupu Consululuĭ rusesc A. Pini. Il mustra amar și-l amenință numai pentru că a îndrăznit, cu câți-va boerĭ închișĭ la Bel-vedere (la șoseaŭa de astă-dĭ), a scrie la Pórta și

a informa Guvernul turcesc, că Tudor Vladimirescu nu este un bandit, șef de tâlharĭ, ci un om liniștit, care prin forța locuitorilor pamêntuluĭ a fost pus de eĭ în capul lor spre a le apăra drepturile încalcate și a scapa țara de urgiele armateĭ Zavereĭ. Că el, Mitropolitul și boeriĭ ascultând plângerile și vĕḑĕnd mizeria ne maĭ pomenită în care eraŭ locuitoriĭ țereĭ, s'aŭ unit cu eĭ, ca cu niște frațĭ adevĕrați aĭ lor. Că Tudor Vladimirescu nu s'a sculat cu poporul a ataca drepturile de suzeranitate ale Porțeĭ, ci asupra nelegĭuirilor sevĕrșite de Domnii și slujbașiĭ Grecĭ din Fanar, pentru că nu-i maĭ póte suferi maĭ mult poporul. Admonestarea dată Mitropolituluĭ Dionisie de cătră A. Pini l'a făcut sa dea de frică și catră Imperatul Rosieĭ altă jalubă, împreuna cu alțĭ boeri, voind a se justifica, măcar de formă. Ce putea face sermanul Mitropolit când avea doĭ stĕpânĭ, cu interese opuse. Pe care sa'l mulțăméscă? Ș'apoĭ ca Român căuta, cât putea, a scăpa țara sa maĭ întâĭ de nenorocirĭ. Că Mitropolitul Dionisie avea inimă româna, și simțea la durerile pămêntenilor se dovedește prin faptul, că n'a părăsit imediat țara dupĕ declararea Zavereĭ, ci a persistat păna când îĭ era viața pusă în pericol.

Hermanștad (Sibiu
20 Iulie 1821.

Prea Sfinţite,

III) Epistola cu data din 12 a acesteĭ lunĭ, pe care Eminenția Voastră mĭ-a facut onóre de a-mĭ adresa, mĭ-a fost la timp dată prin Domnul Paharnic Ralet.

Eminenția Voastră fórte ușor judecă impresiunea supărăcĭósă ce a trebuit să mĭ causeze câte-va ḑile înainte de primirea acesteĭ scrisorĭ, noutatea participăreĭ, ce ațĭ făcut cu trimiterea adreseĭ către Poartă.

In adevĕr, eŭ nu putém niciĭ într'un chip să'mĭ daŭ socoteală de motivele, care v'ar fi împins pe Eminenția

Voastră a uĭta un singur moment datoriele ce-ĭ impun înaltele funcțiunĭ, ce le îndepliniți de șef al bisericeĭ și de întăiul membru a Divanuluĭ valah, subsemnând în unire cu clerul Vostru diecesan un act basat pe date evedent denaturate și făcute pentru a atrage neînlăturabil asupra Vóstră desaprobarea Curțeĭ protectóre, și resentimentul prea drept a poporuluĭ, a căruĭ protector spiritual este Eminenția Vóstră, și apărătorul intereselor sale celor maĭ scumpe

Eŭ trebue cu tóte acestea a vĕ spune adevĕrul, că dacă acéstă purtare blamabilă din maĭ multe puncte de vedere mĭ-a causat supărare, declarația ce Eminenția vóstră îmĭ facețĭ că ațĭ subscris adresa către Pórtă prin insinuațiile perfide a rĕŭ-voitorilor, care aŭ surprins sinceritatea Vóstră, îmĭ pare că anunțațĭ din parte-vĕ franchețĕ și loyalitate. Ast-fel m'am grăbit a transmite șefilor meĭ, spre a fi supusă Majestățeĭ sale Imperatoruluĭ, suplica ce Eminenția Vóstră a subscris împreună cu maĭ mulțĭ boerĭ, spre a arăta la Curtea Imperială, că revenind din o greșală fară voe, Eminenția Vóstră v'ațĭ retractat formal, și ațĭ protestat solemn în contra conținutuluĭ adreseĭ, desaprobând cu totul faptele, ce sunt istorisite, ca fiind cu desĕvârșire opuse realitățiĭ, despre rălile la carĭ nenorocita Valahie este pradă.

Eminenția Vóstră, nu se va indoi, sper, de plăcerea sinceră ce am, ca justificația Vóstră, sprijinită prin expunerile mele, să pótă obținea un resultat satisfăcător.

Am onórea de a fi, cu considerarea cea maĭ distinsă, al Prea sfințieĭ Vóstre, prea umilit și prea ascultător servitor.

(Originalul în limba franceză și o copie în grecește).

A. Pini.

Dupe cuprinsul aceste Note s'ar părea, ca autoritățile ruseștĭ din Principate nu știeaŭ nimic despre mișcarea revoluționară a Grecilor maĭ înainte; dar din documente

să constată contrarul cu profusiune. Sa nu ne înșalam: Nota este act oficial și care are menire a salva forma, ïar nu fondul. Acésta se chïamă *politică orï diplomație*, adica una dicĭ, dar alta facĭ. Nota era necesară fața de Turcia spre a-ĭ pune masca pe față.

NOTĂ.

IV) Lipsa autorităţeĭ legale în capitala Valachieĭ, adică a Divanuluĭ şi a Caimacamilor, desordinea manifestată, care dilnic devine maĭ generală în tóte părţile Valahieĭ, desordinele la care se dedaŭ fără reţinere Albanesiĭ şi Berbanţiĭ, cariĭ se află în Bucureştĭ şi în districtele acesteĭ ţĕrĭ, obligă pe subsemnatul general Consul a prea puterniculuĭ Autocrator a tuturor Rosiilor, să părăsască acéstă Capitală şi să se retragă la loc sigur.

Dar înainte de a face acéstă plecare, pe care împrejurărĭ grele ĭ-o impun, subsemnatul crede de a sa datorie prea sântă să protesteze prin această Notă la timp, în contra a toată acţiunea ce ar combate ordinea şi liniştea publică şi în contra autorilor rebelnici, cariĭ sunt responsabilĭ atât către Curtea autocratică a Rosieĭ, cât şi către Inalta Poartă, fiind-că aceştia zguduesc prin faptele lor tratatele existente şi convenţiunile ce acestea aŭ încheat. Subsemnatul din causa lipseĭ Divanuluĭ şi a Caimacamilor însărcinaţĭ cu administraţia Valahieĭ, crede de a sa proprie datorie a adresa acéstă obligatóre Notă şi declaraţie, coprinsă şi în cea către Preasf. Metropolit, rugându-l s'o rĕspândească şi către unul şi către altul, la audul a tot Principatul.

(Originalul în greceşte)

Subscris: *Alexandru Pini*

Bucureştĭ în 17 Martie 1821.

Acéstă jalubă împreună cu alta ce o vom publica curînd, prin care se justifică resculare a poporuluĭ Român, ce 'șĭ-a pus în frunte de conducetor pe Teodor Vladimirescu, a provoçat mustrarea din partea Consululuĭ Rusesc A. Pini asupra Mitropolituluĭ Dionisie, pe care am vĕdutu-o.

Consulul Rusesc A. Pini s'a declarat nemulțumit contra Mitropolituluĭ și a boierilor, pentru ca scopul politiceĭ rusești era de a susținea indirect și în secret Zavera grecĭască și nu putea suferi o contra revoluție din partea Românilor asupra Grecilor; cacĭ s'ar fi paralisat de la început rescoala grecéscă. Prin aceste doue jalube, representanțiĭ autorităților românescĭ, Mitropolitul și boĭeriĭ, aratau Porțeĭ, că eĭ nu sunt unițĭ cu revoluționariĭ grecĭ, ci din contra 'ĭ combat și reclamă sprijinul Porțeĭ în acest scop.

V) **Noĭ prea plecațiĭ robĭ aĭ prea puternicii împĕrățiĭ, Mitropolitul țĕreĭ, Episcopiĭ, Egumeniĭ, Boeriĭ marĭ și micĭ, căpitaniĭ, mazîliĭ și tótă obștea locuitorilor pământuluĭ țĕreĭ Valaheĭ, vechiuluĭ cheler aĭ prea puterniceĭ împĕrățiĭ, cu cele pană la pământ așternute prea plecatele nóstre închinăcĭunĭ, facem arătare prea puterniciei împĕrățiĭ, că sosind până aicĭ la Bucureștĭ Theodor Vladimirescu, însoțit cu mulțime de norod, cu lacrămĭ de umilință, înbrăcațĭ în vășmântul jaleĭ, și aceĭ desĕvêrșit prăpadirĭ și sărăciĭ, acum când era vremea munceĭ pământuluĭ, pentru jafurile ce în multe chipurĭ aŭ cercat, și pentru pierderea dreptăților, și a priveleghĭurilor ce din vechime aŭ avut țara acésta, cu milostivire arătate de prea puternica înpĕrăție către noĭ supușiĭ eĭ, ĭar acum călcate, și aŭ ajuns maĭ cu totul a să pierde, nu din pricina nóstră a boerilor pământenĭ precum bănuia norodul, ci din pricina oblăduitorilor Domnĭ ce aŭ stătut, cărora din slăbicĭune, dĕ nevoe trebuea să ne plecăm noĭ supușiĭ și credincĭoșiĭ prea pu-**

ternicei împĕrăţiĭ, boeriĭ pământeni, pentru care apururea găsind vreme de îndeletnicire am încetat a ne plânge către prea puternica împĕrăţie, precum şi acum am fost siliţi după datorie a asculta dreptele plângerĭ ale ticălosului norod, însărcinându-ne pentru cererea acestor dreptăţi perdute, ĭar acum cerute de norod, nu cu chip de înpotrivitorĭ, către prea puternica împĕrăţie; ci cu chipul celeĭ maĭ adâncĭ supunerĭ şi plecăcĭunĭ. Privind dar la vrednica de jale plângea lor de patimile ce aŭ cercat părintéscă datorie înplinind, îndrăznim a face cunoscute către prea puternica împĕrăţie ale sale drepte rugăcĭunĭ, însoţind şi cele cu ferbinţélă din parte-ne, ca cu milostivire sa ni să dea voe a arata maĭ pre larg greotăţile ce aŭ suferit acest norod, din pricina numiţilor oblăduitorĭ şi a pierderei dreptaţilor, şi a preveleghĭurilor ce din vechime aŭ avut cu milostivire hărăzite de către prea puternica şi a nóstră hrănitóre împĕrăţie, rugându-ne ca şi acum să ne umbréscă cu cea deplin obişnuită milostivire a sa, acoperind cu dênsa pre acest norod credincĭos, şi despre o parte înpilat din pricina necazurilor ce aŭ patimit; ĭar dĕspre alta îngrozit de întâmplările ce pot să'ĭ vie asupră-ĭ, şi să se întampine ori ce năvălire de decinde (îngrozitóre), că după cum ne-am încredinţat, chiar din cele ce am vĕḑut acum cu ochiĭ, ridicarea noroduluĭ nu priveşte spre înpotrivire, ci spre cererea dreptăţilor sale, înşi-ne noĭ care vom îndrăzni a le arăta, când prea puternica împĕrăţie să va milostivi a ne da voe ca să facem o arătare ca acésta din partea supusuluĭ şi credincĭosuluĭ norod. Aşteptăm dar cea milostivă prea înaltă şi sfântă poruncă a prea puternicei împĕrăţiĭ [1].

1821 Marte 27.

---

[1] Acéstă jalubă din partea cleruluĭ şi a boierilor este publicată şi de rĕposatul Aricescu în vol. II, pag. 134 şi 135 in cartea numită „Acte justificative la istoria revoluţiuneĭ Române de la 1821“. Copia ce posed este conceptul original corectat de însăşi mâna Mitropolituluĭ Dionisie Lupu, şi care cuprinde şi în Greceşte textul jalubeĭ, şi în care limbă, de sigur a fost trimisă Porţeĭ.

Acésta scrisore a luĭ Schneider are de obiect tratativele Mitropolitului Dionisie cu Consulatul austriac asupra modului cum se asigure arhiva, hrisóvele și alte obiecte ale Mitropoliei. Apoi asupra chipuluĭ cum ar putea trimite în secret lucrurile de mare preț la Brașov, spre a le scapa de jaful zavergiilor. Sa știe, că mare parte din obiecte aŭ fost depuse la Consulatul austriac din Bucureștĭ, și care s'aŭ pierdut, pretextându-se că s'aŭ ars și jafuit de rebelĭ, ĭar acele transportate în Brașov aŭ scapat și s'aŭ adus maĭ târdiŭ în țara.

Sibiu 8 Iulie 1821.
26 Iunie

Preasfinție și în Christos prea respectate Părinte.

VI) Din scurta scrisóre către Preasfinția Vóstră a Domnuluĭ agent v'ațĭ informat în cât-va despre aceea ce doreațĭ să vĕ înștiințațĭ, și Aga Alecu Villara vĕ va esplica scrisoarea, încunoșciindu-vĕ prin viŭ graiŭ de celelalte. Vorbind despre cunoscuta cestiune cu Segniorul Agent, mĭ-a spus ca consimte și noblețea sa transportul, dacă este posibil să se facă fără pericol și fără să se dea presupus la ceĭ puternicĭ; v'a ordona cunoscuteĭ persóne din Bucureștĭ ca să urmeze cu atențiune orĭ-ce voință a Preasf. Vóstre.

Sĕrutând respectos sânta vóstră dreaptă mĕ însemn al respectabileĭ Vóstre Preasfințeniĭ fiŭ în Christos și serv supus.

(Originalul grecește)

Subscris: (*Schneider ?*)

Mitropolitul Dionisie a scris autorităţeĭ din Brașov de a cere ospitalitate din partea Curțeĭ Austriace pentru boerii și cocónelor lor refugiate acolo, din causa Zavereĭ. La acésta mijlocire a sa i se respunde: că cu plăcere Curtea Austrieĭ a dat cuvenitele ordine. Iar respectiv de sfatul ce-ĭ cere acestuĭ Haknau, că ce este de făcut?, acela-ĭ respunde: să lucreze în țara cum împrejurările și Dumnedeŭ ĭĭ va lumina

Prea Sfinţite şi Prea respectate Părinte.

VII) După cum m'am bucurat anunţându-mĭ prin dorita Vóstră epistolă din 21 Iunie, Prea Sfinţite Stĕpâne, pentru sănătatea Vóstră plăcută mie, tot asemenea m'am întristat, că la presentele multe împrejurărĭ critice, nu pot să vĕ daŭ o opiniune categorică la întrebarea Vóstră părintéscă. Prea Sfinţia Vóstră şi ceĭ-l-alţĭ boerĭ nobilĭ aĭ Valahieĭ s'aŭ înştiinţat în adevĕr, socot, că Curtea Austriacă, Cesaro-Impĕrătească, apără pe Valahiĭ refugiaţĭ în Transilvania, cariĭ vor fi sprijiniţĭ şi de acum înainte de către îndurătórea stĕpânire a Sa, petrecênd aci în linişte.

Eŭ voiŭ rĕmânea aicea până voiŭ primi ordin precis de la Inalta mea Curte, ca să merg în Valahia, ĭar Prea Sfinţia Vóstră şi ceĭ-l-alţĭ boĭarĭ lucraţĭ aceea ce împrejurările şi judecata vĕ impune. Vĕ doresc sănătate şi fericire. Sunt cu datoritul respect al Prea Sfinţieĭ Vóstre gata serv.

Sibiu, $\frac{\text{7 Iulie}}{\text{25 Iunie}}$ 1821.

(Originalul greceşte)

Feld. Haknau.

Acésta-ĭ jaluba adresată de Mitropolitul Dionisie și de Boeriĭ Țĕreĭ Impĕratuluĭ rusesc. Asemenea jalubă s'a trimis și către Pórtă, arătând starea de jale a poporuluĭ Românesc din causa stĕpânireĭ vitrige a Fanarioților domni și slujbașĭ în timp de un secul și maĭ bine. Corona abusuluĭ, jafuluĭ și barbarieĭ a fost Zavera. Prin aceste jalube apără pămêntenii pe Tudor Vladimirescu, Marele martir al neamuluĭ nostru, Fenixul naționalităţeĭ nóstre, și susţin cu tótă puterea minţeĭ și a inimeĭ lor, că Tudor nu este nicĭ un revoluţionar, nicĭ un șef de bandă, după cum îl presentaŭ Rusieĭ și Porţeĭ Greciĭ fanarioțĭ, și uniĭ din Boeriĭ Ţĕreĭ fanariotisaţĭ. N'am citit o descriere maĭ patetică și o expunere maĭ plastică asupra stăreĭ triste a fraţilor noștri

pămêntenĭ, causată prin impilărĭ volnice și prin jafurĭ barbare. Cine a compus acéstă jalubă a fost pătruns până în adâncul sufletuluĭ luĭ de indignare și numaĭ sentimentul seŭ de Român suferind ĭ-a putut dicta aseminea frase pline de durere! Dar tot în zadar. Turciĭ tot aŭ venit în țară, cariĭ aŭ comis și alte nouĭ nenorocirĭ, ĭar Rușiĭ așteptaŭ timpul oportun pentru a năvăli asupra Turcilor. Să înțĕlege că nicĭ nu trecea prin mintea vre-unuĭ diplomat turc saŭ rus ca să ajute sincer desvoltarea poporuluĭ Român. Ș'apoĭ acésta ar fi fost o naivitate din partea unuĭ Român a o spera. Timpurile de la 1828 aŭ probat contrarul, că adică să plănuĭa a ne lua Rusia sub obștésca sa oblăduire, cum la 1812 a rîpit Basarabia. D'apoĭ pare că Turcia a fost maĭ umană? Dacă am căpătat Domnie pămênteană la 1822, causa a fost că Turciĭ nu maĭ puteaŭ trimite Domnĭ Grecĭ, ĭar prin darea unor prerogative Principatelor și punerea lor sub protectoratul puterilor, Turcia s'a făcut un fort maĭ mult contra Rușilor năvălitorĭ. Așa-ĭ dictaŭ interesele. Numaĭ stăruința ómenilor noștri politicĭ și sacrificiile lor aŭ întărit și închegat Poporul Român. Citește și recitește Române acéstă jalubă și te veĭ convinge de suferințele grele ale părinților și strămoșilor noștri! Posed o copie în limba francesă și una în cea greacă. Ambele scrise de atuncĭ.

Prea luminate Autocrator!

VIII) A ajuns, însfîrșit, și chiar în acéstă capitală a Valahieĭ Teodor Vladimirescu, urmat de o mulțime de popor, nu ca revoluționar, după cum s'a părut maĭ nainte, ci credincĭos, dar plin de necazurĭ și de lacrimĭ pentru jafurile de tot chipul și neintrerupte, și pentru perdirea vechilor drepturĭ și prerogative ale țĕreĭ, pĭerzându-se din causa Stĕpânireĭ. Pe care noĭ subsemnațiiĭ vĕḑênd'o, din nenorocire supușĭ, neputincĭoșĭ să ne opunem voințeĭ Domnitorilor, nĭ-am atras indignarea asupra nóstră prin igno-

ranţa poporuluĭ. Şi chiar numaĭ privirea nenorociteĭ mulţimĭ a celor zdrenţuroşĭ şi ovelițĭ compatrioțĭ nĭ-aŭ fost de ajuns spre a ne uni cu eĭ. Lacrimele înfocate ale lor aŭ învins pe ale nóstre, şi vaetele lor s'aŭ unit cu ale nóstre ca să ajungă asta-ḑĭ până la urechele auḑĕtóre ale Majestăţeĭ tale autocratorice.

Poporul acesta, Prea puternice Impĕrate! nu s'a pornit spre rebeliune, după cum s'a respândit fama, şi subsemnaţiĭ servĭ, dupre cum am presupus'o la început, şi presupunând'o ne-am temut şi temându-ne am anunţat'o. Ajungĕnd însă la ultima desperare şi totală consternaţie a luat (poporul) în fruntea luĭ pe numitul Vladimirescu, ducêndu-l şi purtându-l, nu cu spirit rĕsvrătitor, ci condus de zelul patriotic, spre cererea drepturilor Patrieĭ. Subsemnaţiĭ supuşiĭ voştri, ca fiĭ întâĭ născuţĭ aĭ aceştiĭ Provinciĭ, cerênd adese ajutor de la Consulul autocratoric rusesc de aicea (nediscifrabil) n'am neglijat nicĭ-o dată datoriile nóstre de fiĭ.

Dar neputinţa nóstră şi neascultarea plângerilor nóstre la urechile Domnitorilor, a rădicat strigătile mulţimeĭ poporuluĭ şi l'a condus până aicea, gol şi zdrenţos, resculat în timp de ĭarnă şi îmbrăcat în haĭne de jale rumpte, semnul desĕvêrşiteĭ desnădăjduirĭ.

Vĕḑênd pre fraţiĭ noştriĭ în acéstă jalnică stare, noĭ, supuşiĭ voştri servĭ, şi considerând mişcarea lor bine socotită şi nevinovată şi unindu-ne după datorie cu eĭ, am vestit într'un glas şi la Inalta Pórtă cele ce ni se întâmplă, şi am cerut voe ca să arătăm maĭ amărunt suferinţele poporuluĭ şi să vĕ cerem vindecările ranelor mult dureróse ale Patrieĭ, milele împĕrăteştĭ, reînoirile prorogativelor hărăḑite nouĕ de demult, cu totul nimicite şi cu persistenţă reclamate de popor, împreună cu terminarea cu totul a nedreptăţilor de până acum.

Servila nóstră anafora către Inalta Pórtă în copie închiḑêndu-o în acéstă smerită a nóstră şi cea originală pentru consulul autocratic rusesc din Constantinopol ex-

pediindu-le, n'am lipsit a-l ruga ca să sprijinéscă dreptele nóstre plângerĭ și să lucreze ca să împedice trecerea armatelor turceștĭ aicea. Venirea acelora amenință o totală catastrofă a nenorociteĭ noastre Patriĭ, și o desĕvârșită împrăștiere a cetățenilor ce aŭ maĭ remas în acéstă Capitală. Acesta este scopul și care nĭ-a impus jaluba servilă presentă către Majestatea voastră autocratică, incurajindu-ne să subșternem înaintea picĭórelor Sfințituluĭ vostru tron, acéstă scurtă descriere a nenorociteĭ situațiĭ a poporuluĭ Valahic, de sub puternica vóstră protecție, cu fierbințélă rugêndu-Vĕ ca să nu-l părăséscă la acéstă ultimă consternație și desăvîrșită desperare. Ci să dea hotărîre către Imperătescul autocratoric din Constantinopol, Consulul Vostru, ca să stăruească cu punere la întărirea cererilor poporuluĭ, și să lucreze puternic la câștigarea vechilor nóstre drepturĭ.

Toțĭ cu totul afierosițĭ la puternicul vostru sprijin autocratic, sîntem cu cel maĭ profund respect.

(Originalul în grecesce).

Fără dată.

Cu numirea luĭ Crigorie Ghica, Domn pămêntén, la 1822 I s'a cerut, de către politicianiĭ Porțiĭ, a înlătura din Mitropolie și pe Dionisie Lupu, ca unul ce ar fi de politică Rusască, póte și presupus de a fi fost cu Eteriștiĭ. Sa știe însă, că și Banul Grigorie Ghica avea de plătit o poliță Mitropolituluĭ Dionisie, pentru că la cerirea Banuluĭ de a-l despărți de întâĭa sa soție s'a opus puternic. Ajungênd Domnitor l'a pus la index. Deci îndată ce a fost numit Domn a și cerut ecdos de la Patriarh, cu nume deschis, de a hirotonisi alt Mitropolit în locul luĭ Dionisie Lupu. Lucrul s'a făcut grabnic, pentru că și Patriarhatul nu vedea cu ochĭ bunĭ pe Dionisie, din causă că n'a fost până în sfârșit cu Ipsilant. Ș'apoĭ pe atuncĭ schimbarea

Mitropoliților era un venit sigur pentru Patriarhie. Ast-fel Mitropolitul Dionisie fără să știe, a fost înlocuit. Când s'a întors Ghica ca Domn ĭ-a făcut de formă învitare Mitropolituluĭ Dionisie de a se reîntórce în țară, dar el fiind și bolnav, știind și situația luĭ față de Banul Ghica de altă dată și sprijinindu-se pe ajutorul puternic al Rusieĭ, a întârḑiat întru cât-va intrarea sa în țară. Domnitorul acesta tocmaĭ o doria, și la începutul anuluĭ 1823, Ghenarie 10, se hirotonisește de Mitropolit Ungro-Vlahieĭ *Grigorie*. Auḑind despre acésta Dionisie, alergă în țară, protestează la Consuliĭ ruseștĭ din Pricipat, la Consulul din Constantinopol, la Impĕratul Rusesc, la Boeriĭ țĕreĭ, dar în zadar ĭ-a fost. Așa pațască toțĭ ceĭ ce se sprijinesc pe proptele strĕine și pe ale strĕinilor! Póte că Dionisie Lupu dacă n'ar fi protestat i s'ar fi dat cel puțin onorurile de Mitropolit în retragere și mijlóce de subsistență, pe care nu le-a obținut de cât târḑiŭ și insuficient. A făcut dar o greșală apelând la strĕinĭ spre a-ĭ reda eĭ drepturile de Mitropolit. Suplica sa către Consulul din Bucureștĭ ne spune, că era originar din Bucureștĭ și că, în timpul Zavereĭ el a adus adevĕrate serviciĭ țĕreĭ. Tótă Ierarhia a fost primenită cu încetul de Grigorie Ghica; căcĭ Episcopul de Argeș, Ilarion, neîntorcêndu-se curând din Brașov a fost înlocuit cu Grigorie, Arhimandritul Mitropolieĭ la 1823; Gherasim, Episcopul de Buzeŭ, ș'a dat demisia la 1824 și a fost înlocuit cu Chesarie, ĭar Galaction Episcopul de Rîmnic Noul-Severin ĭarășĭ a demisionat ș'a fost înlocuit cu Neofet tot la 1824. Pe toțĭ dar ceĭ ce aŭ participat în Eterie pe timpul Zavereĭ ĭ-a înlocuit Domnitorul Grigorie Ghica, în timp de un an și jumĕtate.

Excelență,

IX) Simțind îndeajuns nedreptățile ce am încercat în ultima epocă, și pe care continuŭ încă a le suferi, îndrăsnesc de a presenta Exelențieĭ Vóstre acéstă scurtă descriere:

Originar din acest pământ, am îmbrățișat din cruda mea tinerețâ starea eclesiastică, și după ce am adus servicii meritóse Bisericeĭ Patrieĭ mele, înaintând treptat, am ajuns Mitropolitul eĭ legitim.

Imbrăcat cu acéstă demnitate m'am dedat afacerilor spirituale în diecesa mea, când începându-se turburările ivite aicĭ, și de o-dată cuprins de bandele perturbătorilor de liniștea publică, am riscat maĭ de multe orĭ de a fi victima acestor șefĭ, pentru că m'am opus întreprinderilor lor pericolóse și intrigilor lor diavoleștĭ. Nenorocirile, ce am încercat din partea lor, sunt dovedile mele neimputabile.

Abea scăpat de amenințările rĕŭ făcĕtorilor și mulțămit, că am contribuit la conservarea Căpitaleĭ Provincieĭ în prada anarhieĭ, eŭ am cugetat a-mĭ mântui viața, după ce mi-am numit locotenentul meŭ pre unul din archiereiĭ streinĭ, și prin mijlocul a miĭ de pericole, pe care le trec sub tăcere, pentru a nu supĕra pre excelenția vóstră prin descrierea lor amănunțită, am ajuns în sfîrșit la Brașov, în Transilvania, pentru a aștepta acolo în liniște sórta Patrieĭ mele, și restabilirea ordineĭ în sînul eĭ.

La noutatea numireĭ prințuluĭ Domnitor, am trimis pe Episcopul de Buzĕŭ pentru a mĕ representa și a gera afacerile eclesiastice în absența mea. Din nenorocire bolnav la Brașov, la sosirea Prințuluĭ Domnitor aicĭ, am fost invitat de Inălțimea sa, ca să vin, să-mĭ ocup locul. Dar neputând ca să mă întorc la invitația sa din causa bóleĭ de care sufeream, ĭ-am rĕspuns prin o scrisóre, a căria traducere o închid aicea, pentru a-mĭ servi de justificare.

Inalțimea sa, în loc de a mĕ compătimi, și a apăra drepturile ca am asupra Mitropolieĭ și asupra Mănăstireĭ Dealul, m'a privat și de una și de alta, cu tóte documentele ce cuprind sus disele mănăstirĭ, într'un moment, când ușurat de bóla mea, eram maĭ gata de a părăsi Brașovul. Atribuind tóte acestea la împrejurărĭ maĭ mult de cât la

bunul plac al Prinţuluĭ, nădăjduiam în epoca din urmă că drepturile mele vor fi deasemenea restabilite.

Insufleţit de acéstă speranţă am sosit aicĭ, sunt aprópe şése lunĭ, şi fără a mě îndoi, că voiŭ fi bine primit de Inălţimea Sa, eŭ i-am cerut o audienţă, dar nu mi-a fost acordată nicĭ la sosirea mea, nicĭ după chipul după care am cerut'o, conform caracteruluĭ meŭ.

Ultima speranţă a sprijinuluĭ meŭ este sosirea Exelenţeĭ Vóstre aicea, şi către voĭ mě adresez, rugându-vě cu tot dinadinsul pentru ca să bine voiţĭ a vě interesa de sórta unuĭ bătrîn prelat, atât de nedrept despoiat de drepturile sale şi de a persista la restabilirea lor.

Mitropolitul Dionisie protestează la Contele Vahlen şi Diebicz contra mĕsurilor luate de Domnitorul Grigorie Ghica, prin care îl înlocueşte cu meritosul diacon din Monastirea Căldăruşaniĭ, ce sta ocupându-se la Cocĭoc, *Grigorie.* Tot odată arată că Domnitorul a înlocuit fară cuvênt canonic şi pe Episcopiĭ de Buzeŭ şi Argeş. Caracterisază aceste schimbărĭ de necanonice şi contra tradiţieĭ ţĕreĭ. Apoĭ îşi spune singur serviciile sale în Biserică ca şi persistenţa sa la post în timpul Zavereĭ pană ĭ-a fost ameninţată viaţa, când a trecut la Braşov. Maĭ spune că a trimis un protest şi la Ministrul de Culte al Rusieĭ. In fine cere a fi judecat şi condemnat, daca va fi vinovat, la din contra a i se da mijlóce spre a'şĭ plăti datoriile contractate ca Mitropolit şi a se putea susţinea. Acest protest fără data trebue să fie dupĕ 1824, adică dupĕ înlocuirea Episcopilor amintiţĭ.

Domnule Comte,

X) După dorinţele tuturor compatrioţilor meĭ, şi voturile tuturor Bisericilor, conform aşăzemintelor Principatuluĭ, am fost chemat în 1819 a ocupa scaunul de Metropolit

al Valahieĭ și am fost așeḑat și recunoscut după legile bisericeĭ. Abea un an s'a strecurat, când providența prin decretele eĭ neînțelese a permis, ca acéstă țară să fie bântuită de lovitura revoluțiuneĭ. Eŭ nu am creḑut, că datoriile sarcineĭ mele îmĭ îngăduesc de a părăsi turma și resignându-mĕ în voința divină am comsimțit de a împărți, cu uniĭ din principaliĭ boĭerĭ, tóte pericolele ce amenințaŭ oile mele, până când o licóre de speranță 'mĭ da mângâerea, că așĭ putea prin propriele mele sforțărĭ a micșora rĕul, neputênd să 'l opresc, și neputînd în sfîrșit priva pe fiiĭ meĭ spiritualĭ de mângâĭerele unite cu sfînta mea datorie; dar în timpul invasiuneĭ trupelor Otomane, nenorocirile care aŭ lovit biserica din Constantinopol nu-mĭ lăsaŭ maĭ mult altă perspectivă de cât de a-mĭ da persóna mea ca victimă infructuósă pentru turma mea și o insultă maĭ mult bisericeĭ, m'am retras prin urmare la Brașov.

Domnul Banul Grigorie Ghika, fiind în urmă rădicat la demnitatea de Pricipe domnitor, m'a învitat prin o scrisóre a mĕ reîntórce să-mĭ iaŭ în posesiune tronul meŭ Archiepiscopal.

La acéstă epocă, ministrul plenipotențiar al Puteriĭ protectóre, fiind absent din Constantinopol, și consulul general din Bucureștĭ, tóte porțile prin urmare eraŭ deschise vexațiunelor și închise reclamațiunelor.

In acéstă stare de lucrurĭ, ce ar fi putut vocea mea slabă? și am creḑut maĭ propriŭ de a temporiza, ș'am trimis, pentru a nu întîmpina mustrarea de nesupunere, unul din ceĭ maĭ respectabilĭ Archiepiscopĭ, ca vicar al meŭ în locul protoĭereuluĭ ce l'am lăsat la pornirea mea făgăduind, că mĕ voiu întórce curînd. Dar eu m'am înștiințat îndată că fără nicĭ o formă, în contra tuturor privilegiilor nóstre și în contra canónelor Sfinteĭ nóstre mume a bisericeĭ, un altul a fost numit și așezat în locul meŭ.

Toțĭ dintre Boĭeriĭ principalĭ remașĭ până atuncĭ pe pă-

mêntul de exil, s'aŭ grăbit de a protesta la Consulat contra neregularităţeĭ unuĭ act fără ecsemplu în analele Principatuluĭ. Destituirea Episcopuluĭ de Buḑĕŭ, pe care l'am fost trimis ca vicar, şi aceea a Episcopuluĭ de Argeş, aŭ urmat în dată. Cel întâĭ a fost constrâns de a da dimisia. Destituirea celuĭ de al doilea a fost de asemenea neregulată ca şi a mea. Ce greşală făcusem? care eraŭ învinuirele mele? pentru a-mĭ atrage o resplată, care să mĕ umple de amărăcĭune. Acéstă întrebare mĭ am făcut'o adesea în deşert. Singurul pretext, ce a putut schimba purtarea mea este, că nu m'am grăbit la moment, la o invitare neoportună, şi că mĭ-am înturnat tóte privirile mele către Puterea protectóre acest paladiŭ al legelor nóstre, al aşezemintelor nóstre şi al privelegiilor nóstre, şi a căuta să temporisez aşteptând momentul, când relaţiile amicale restabilite între ambele Curţĭ ar face presenţa mea de órecare folosinţă spre norocirea oilor mele.

Căcĭ fără acest sprijin, eŭ n'aşĭ fi putut de cât a fi martor pasiv a restrîngerilor drepturilor nóstre, şi a insultelor făcute bisericeĭ până în proprietăţile sale. Eŭ am expus atuncĭ motivele mele de temporisaţiune (întârziere) Exelenţieĭ Sale Domnuluĭ Ministru de Culte, şi curênd după acea conclusia Convenţieĭ de Akerman Exelenţieĭ Sale Ministruluĭ Plenipotenţiar de pe lângă sublima Pórtă, şi Excelenţieĭ sale Consulul general în acelaşĭ timp, când eŭ mĕ grăbeam de a mĕ reîntórce în Patrie.

Care a fost resultatul atâtor sacrificiĭ, încărcat de slăbicĭunele vîrsteĭ, coprins de desgust, ne avênd alt ajutor, alte mijlóce de existenţă, de cât acelea pe care zelul unor credincioşĭ bine voesc a mi-l acorda. Căcĭ singura reparaţie ce am putut obţinea, cam de un an, a fost recâştigarea uneĭ Monastirĭ ce mĭ-a fost asigurată pe viaţă, cu mulţĭ anĭ înainte de archiepiscopatul meŭ, la a căreĭ reparaţie am sacrificat o mare parte din averea mea, pentru a o pune în cea maĭ bună stare posibilă, eŭ mĕ puteam

într'un fel considera ca al doilea fundator; dar în ce stare mi-a fost dată, ruinată, sfărâmată, tótă gospodăria câmpeană ce am făcut'o pe pământul ce-i aparține, sfarmată ast-fel, că era mai mult o sarcină de cât un ajutor, cu atât mai mult că jumătate din veniturile anului corent aŭ fost luate de predecesorul meŭ prin anticipație.

Indrăznesc prin urmare a recurge la Exelenția Vóstră spre a obține ca purtarea mea să fie supusă la un examen, și dacă nevinovăția mea se va arăta în tótă lumina eĭ, dacă pot procura o apăsare fără replică tutulor cestiunilor ce 'mĭ vor fi adresate, îndrăsnesc a reclama o satisfacție plină și întrégă. Dar, dacă cu tóte acestea sunt condamnat a perde pentru tot d'auna scaunul Archiepiscopal, să bine-voească cel puțin a-mĭ acorda la vîrsta mea mângâerea de a eși din starea de nedumerire în care sînt, dându-mi-se cu ce să-mi termin pacînic cariera mea, spre a înceta de a fi în genere la mila credincioșilor, și ca să plătesc onorabil angajamentele ce aŭ trebuit să contracteze în străinătate, spre a'mĭ susținea acolo demnitatea posițiuneĭ mele și a caracteruluĭ meŭ, pentru ca conștiința mea să nu-mĭ pótă imputa, că așĭ fi surprins încrederea acelora ce mi-aŭ venit în ajutor; și îndrăsnesc cu umilința a vĕ ruga în acest scop pe Excelenția Vóstră, ca să bine-voițĭ a face întrebuințare de acésta pe lângă cel în drept. Și în plina și întréga încredere ce am în sentimentele de dreptate care caracterisă tóte actele Excelențieĭ Vóstre, am onórea de a fi, cu considerația cea maĭ distinsă.

(Srisă către Contele Vahlen și către Contele Diebicz.)

(Copia în limba francesa)

Alt protest adresat Impĕratuluĭ tuturor Rusiilor, prin care îșĭ arată drepturile sale ĭerarhice, serviciile ce a adus Bisericeĭ și nedreptatea ce ĭ-a făcut Domnul țereĭ. Accentueasă causele pentru care a fost îndepărtat. Cere sa fie

judecat și pedepsit pentru greșalele sale, dacă le are, fără nicĭ o cruțare saŭ la din contra se recomandă mileĭ sale Imperiale. Maĭ bine facea bĕtrênul Mitropolit de numaĭ protesta în afară din țară, pentru că la urma urmeĭ tot n'a fost integrat, ĭar în plus s'a atras ura compatrioților și s'a vĕdit de om prea pretențios ĭar nu de brav și de infruntător împrejurarilor timpuluĭ. Dacă Pórta n'avea cuvinte contra Mitropolituluĭ, și dacă n'ar fi găsit dispus pe Patriarh Domnitorul pentru a schimba pe Mitropolit, singur Domnul n'ar fi avut curagiul de a-l înlocui, numaĭ pentru că avea ciudă asupra sa că nu l'a despărțit de soția sa întâĭ. Acésta-ĭ sigur, Mitropolitul la început era cu Ipsilant și numaĭ maĭ târḑiŭ și de frică s'a dat pe partea luĭ Tudor Vladimirescu împreună cu Boeriĭ însușĭ cu el.

Sire,

XI) Creatorul cel a-tot putinte, prin buna voință a sa părintéscă depunênd pre nenorocita nóstră Provincie sub acoperemêntul egideĭ vóstre puternice, ne-a dat în acelaș timp nouĕ prea supușilor și prea credincĭoșilor servitorĭ aĭ Majestățeĭ Vóstre Imperiale, locuitoriĭ acesteĭ țĕrĭ, dreptul de a recurge la nevoile și necazurile nóstre, numaĭ la umanitatea Majestățeĭ Vóstre Imperiale, spre a găsi mângăere și ajutor. Acest drept trimis de Dumneḑeŭ mĕ întăreşte în întristarea sufletuluĭ meŭ, de a supune la picĭórele augustuluĭ tron acéstă prea umilită și prea tânguitóre jalbă. Prin o alegere unanimă a tuturor celor întâĭ din țara nóstră, prin consimțimêntul însușĭ a generaluluĭ consul din acel timp a Majestățeĭ Vóstre Imperiale, și prin întărirea Prințuluĭ Domnitor a aceleĭ epoce în țara nóstră, am fost ales Mitropolit la anul 1819 și recomendat, dupĕ vechĭul obiceiŭ al Țĕreĭ, la Marea Biserica din Constantinopol, și recunoscut de ea printr'o hotărîre afirmativă. Vĕ asigur, pe însușĭ Dumneḑeŭ și pe ómenĭ, că în timpul catastrofeĭ

sĕvêrşite aci de vagabonḍı, eŭ am asistat pe lângă staulul meŭ şi am făcut tot ce mĭ-a fost prin putinţă pentru a-l proteja. Capitala, oraşul nostru şi locuitoriĭ sĕĭ, din fericire aŭ fost salvaţĭ, şi pentru care eŭ am fost arestat ca prizonier de perturbatorĭ. Când arma turcéscă a invadat în Valahia, neputênd gâci gândul şi purtarea lor, nicĭ dacă intrarea lor în Valahia ar fi cu permisiunea Putereĭ protectóre a ţĕreĭ nóstre, eŭ m'am refugiat cum am putut la Braşov, unde aşteptam cu alţĭ boerĭ, compatrioţı aĭ meĭ restabilirea ordineĭ politice în Patria mea, prin protecţia puternică a Majestăţeĭ Vóstre. Dar Grigoria Ghica, hospodarul ales de Pórtă, de îndata ce a eşit din Braşov, de necaz, că n'am consimţit la cererea sa sburdalnică de a-ĭ da în o ţară strĕină şi fără de nicı un cuvênt legal carte de despărţenie între el şi soţia sa, maĭ întâĭ el mĭ-a râdicat dreptul ce aveam prın hrisóve asupra Monastireĭ Dealuluĭ, în urmă îndată ce a pus mâna pe frănele Guvernămêntuluĭ, înainte chĭar de a eşi din Constantinopol, a ajuns să obţie prin scris voie de a mĕ scóte şi a mĕ înlocui cu altul, ceea ce s'a sĕvêrşit în acest chip. Se prefăcu la început de a mĕ învita prin o scrisóre să mĕ reîntorc, pe când era fórte sigur de bóla mea primejdiósă de pıcĭóre, de care suferiam, şi de durerile acelea ce mi le pricinueau ranele; pentru care eŭ n'am lipsit de a-ĭ comunica fară întârḍıere printr'un respuns ce i l'am facut, cu asigurare, că îndată ce starea sănătăţeĭ mele îmĭ va permite, eŭ nu voiŭ esita un moment de a mĕ reîntórce, şi am trimis un altul, cu puţin înainte, din ceĭ maĭ respectabilĭ Episcopĭ aĭ meĭ, în calitate de representant în absenţa mea. Decĭ, când mĕ aflam ceva maı bine, şi făceam pregătire pentru a mĕ reîntórce, am fost de odată înştiinţat cu noutatea, că în contra tutulor regulilor, contra obiceiurilor şi chĭar contra privilegiilor ţĕreĭ, nu că a proclamat numaĭ un altul în locul meŭ, dar încă l'a şi sfinţit. Eŭ am raportat maĭ de multe orĭ aceste împrejurărĭ atât cleruluĭ sfinţit din St. Petersburg, ca şi Excelenţieĭ sale Minis-

trului Cultelor și chiar excelenției sale ambasadorului Majestăței Vóstre Imperiale în Constantinopol, după tratatele de Akerman.

Sire, eŭ nenorocitul, înaintat în vârstă și bĕtrân Mitropolit, care nu încetez nicĭ odată de a aduce rugăciunĭ fierbințĭ Dumnedeuluĭ Eternităței pentru Majestateâ Vóstră Imperială, astă-dĭ acoperit de insulte și de nedreptate, cu glasul întrerupt de lacrimĭ și suspine, prosternându-me la mila nemărginită a Majestăței Vóstre Imperiale, implor cu căldură saŭ o pedépsă severă, politică și ecclesiastică, după o cercetare exacta și imparțială a greșalelor mele ce am comis și aratarea vĕdută și nescusabilă, saŭ mila și favórea Majestaței Vóstre.

Bine voițĭ, Sire, de a primi cu încredințările ce vĕ daŭ, pentru Majestatea Vóstră Imperială, expresiunea sentimentelor respectuluĭ celuĭ maĭ profund, cu care am onóre a fi.

(Iscalit) *Dionisie.*

Consulul austriac din Bucureștĭ respunde Mitropolitului Dionisie asupra pierderilor și jafurilor ce a suferit averea Mitropolieĭ în timpul Zaverei. Maĭ întâi dice, că Udrischi, agentul Consulatului n'a primit în Consulat acele doue deci de ladi și alte documente în Consulat și bine a facut; caci ar fi fost atacat Consulatul. El le-a primit în casa sa particulara și pentru care a suferit și el arzêndu-i-se case și jăfuindu-se și parte din lădile depuse. Nu este el vinovat, mai ales fiind cunoscut de om cinstit. Tóte bune, dar documentele s'aŭ pierdut!

21 Septembrie 1821.

XII) Primind onorata scrisórea a Preasfi. Vóstre din Brașov la $^{16}/_{28}$ a trecuteĭ lunĭ m'am informat de nenorocirea ce a urmat la atâtea documente de preț (valóre) și sfinte odóre ale Metropolie, dintre care multe s'aŭ nimicit la 19 August prin foc. Sper că Preasf. Sa este infor-

mat și că s'a mâhnit foarte audind acéstă nenorocire; este dar de datoria mea a respunde venerabilităței vóstre și a vĕ esplica în scurt causele, carĭ dovedesc îndeajuns că cancelarul Cesaro-împĕrătesc al Agenției, Udrischi nu este responsabil pentru perderea atâtor odóre a Metropolieĭ.

Maĭ întâĭ și Preasf. Vóstră, după ce vețĭ cerceta lucrul cu amăruntul și fără supărare, vețĭ înțălege de sigur că Domnul Udrischi n'a putut să priméscă în casa Agenției Cesaro-împĕrăteștĭ lucrurĭ streine: de exemplu *douĕ zecĭ* de lădĭ cu amintitele odóre, documente etc. ale Metropolieĭ, cu tóte că Preasf Vóstră ațĭ rugat pe nobleța sa în împrejurările primejdióse de atuncĭ. Căcĭ așa fel ar fi compromis, prin o neertată orânduială, locuința Cesaro-împărătéscă a celuĭ întâĭ Impĕrat în Valachia și să se facă pricină de complicație în resboiul general din 19 August. Acéstă causă este fórte puternică și nicĭ eŭ nu ĭ-așı fi dat nicĭ o dată voe Domnuluĭ Udrischi la acésta, de și împrejurările ar fi permis luĭ a avea timp îndeajuns ca să se întórcă și să aștepte dispozițiile mele; dar se pare din contra, că Domnul Udrischi a cugetat bine acésta, primind amintitele odóre ale Metropolieĭ în casa sa. Și maĭ ales Preasfinția Vóstră vețĭ fi de acord și după împrejurările de atuncĭ, acéstă casă a fost azilul cel maĭ sigur, care însă a devenit priincios când, nobleța sa, fiind om cinstit, după cum este cunoscut tuturor, n'a cugetat bine acesta și și-a pĭerdut tótă averea sa cu regret, devenind vrednic de jelit pentru averea sa, avênd o familie numeroasă.

Decĭ ast-fel trebue considerată acéstă durerósă nenorocire și nu mĕ îndoesc că acésta este și socotința Inalteĭ mele Curțĭ. Prin urmare după cunoscuta patrundere și dreptate a Preasf. Vóstre nu puteți face respondabilĭ pentru acéstă pĭerdere pe Domnul Udrischi, nicĭ nu trebue să credețĭ că în acéstă afacere numitul a negrijat datoria luĭ, ci maĭ cu samă trebuea să lucreze așa, cacĭ de ar fi făcut alt-fel și nu așa de cinstit, de sigur că n'ar fi

ajuns să-şi piardă tótă averea luĭ. Afară de acésta ar fi compromentat Agenţia Cesaro-craiască, fără ca să póta a se justifica înaintea Inalteĭ Curţĭ.

'Mĭ-iaŭ pe lângă acestea curajul să observ că fără îndoială ar fi fost folositor şi maĭ ales maĭ drept ca Preasf. vóstră să depuneţĭ asemenea lucrurĭ de preţ precum: odóre bisericeştĭ, documentele Eparhieĭ sub sprijinul (paza) administraţieĭ, pentru susţinerea căria Imperatul a ordonat şi aŭ intrat deja armatele otomaniceştĭ. Pe lângă aceste Preasf. Voastră 'mĭ notaţĭ că întâmplător s'a aflat parte din lucrurile jefuite, de aceea ordonăm în special Domnuluĭ Udrischi sa caute ca să vĕ ajute, după putinţa sa, în acésta afacere, pentru a se micşora cel puţin pierderea, ce aţĭ suferit Preasf. Vóstră, după legea cunoscută adică: proprietarul trebue să sufere pirederea neprevĕdǫuta.

Cu acéstă ocazie aduc Preasf. Vóstre asigurarea deplineĭ mele încredinţărĭ.

(Originalul in greceşte şi nemţeşte. Traducerea s'a facut dupa textul grecesc.)

Mitropolitul Dionisie face cunoscut Consuluĭ Rusieĭ ridicarea sa la Mitropoliatul Ungro Valahieĭ. Declară ca va fi la disposiţia sa şi-ĭ cere dragostea sa. Cam scump l'a costat la urma urmelor acéstă dragoste, cacĭ s'a implântat pana peste cap în influinţa rusasca şi pentru care era vĕdut cu ochĭ de argus de către Pórta, de aceea când a putut l'a distituit.

Exelenţă,

XIII) Prea încredinţat fiind de îngrijirea ce aveţi Excelenţa Vóstră pentru sórta Valahilor, şi pentru bunele sfârşiturĭ ale apucăturilor lor, am cinstea a mĕ arăta înaintea Excelenţieĭ Vóstre printr'acéstă scrisóre cu vestirea suireĭ mele pre scaunul Mitropolieĭ Valahieĭ.

Ajungênd la acéstă dregătorie Bisericéscă, căria Măria

Sa, cest de acum Domn al Valahieĭ, primind alegerea Boerilor pămêntenĭ, m'a învrednicit, și dorind a câștiga dragostea Escelențieĭ Vóstre, ca să mě pocĭ face de folos Patrieĭ mele, și vrednic atât trepteĭ aceștia în care mě aflu, cât și în bunele plăcerĭ a Escelențieĭ Vóstre, cu smerenie mě rog ca să bine-voițĭ a-mĭ dărui dragostea Escelențieĭ vóstre, căria mě voiŭ sili, dupě putere, a mě arăta dostoĭnic. In fruntea clirosuluĭ Valahieĭ, nu voiŭ conteni a întinde cătra ceriŭ fierbinte rugăcĭune pentru norocita sporire, și pentru păzirea scumpeĭ viețĭ a Escelențieĭ Vóstre.

Recomandarisindu-mě la dragostea Escelențieĭ Vóstre, am cinstea a fi cu cea maĭ mare cucernicie.

Al Escelențieĭ Vóstre.

(Textul în franțuzește și românește, scrierea românéscă de însușĭ mâna Mitropolituluĭ Dionisie, fara data, probabil din 1819.)

Acesta-ĭ respunsul Patriarhuluĭ Grigorie, acel spânzurat de Turcĭ în ḑiua de Paștĭ la 1821, ca fiind asociat în Eterie. Rĕspunsul ne spune c'a primit suma de opt miĭ leĭ, ca poclon pentru a i se trimite cartea patriarhală de recunóștere ca Metropolit al Ungro-Valahieĭ. Respunsul este scris și subscris de chiar mâna martiruluĭ Patriarh.

Salut pe frățasca Vóstră Preasfințenie.

· XIV) Am primit, ĭubite frate, darul vostru către noĭ de opt miĭ leĭ și Vě mulțămim, dorind frățeșteĭ Vóstre ĭubirĭ și spirituală și baneascǎ folosință din bine-cuvêntata Vóstră turmă, poftind ca maĭ des să ne înștiințațĭ despre sănatatea Vóstră dorită Nouă, a căria și aniĭ fie de la D-ḑeŭ fórte mulțĭ și întru tot ferícițĭ.

1819, Iunie 12.

Al Constantinopoluluĭ în Christos frate.

(Originalul în grecește)

Din acest document se constata că Mitropolitul Dionisie pe atuncĭ era superior orĭ Egumen la Mônastirea Tismana, mainte de a fi ales ca Metropolit. El n'a fost, dupě cum

era obiceiu, maĭ întâiŭ Episcop ș'apoi Metropolit, el a fost de-a-dreptul ales Metropolit. Sa știe că cu mult înainte a servit Bisericei în multe funcțiuni, și maĭ ales în acea de președinte de consistoriŭ.

Prea Inălțate Dómne,

XV) Pentru cele ce aŭ pătimit sfânta Monastire Tismana din Sud Gorj, milostivindu-te Innălțimea Ta, după firésca Măriei Tale râvnă ce aĭ asupra obștescului folos, și maĭ vîrtos asupra sfinteĭ Mănăstirĭ, ĭ-aĭ hărăzit prin luminat hrisovul Măriei Tale, două-deci și șase dintre pandurii ce sînt scutiți de dajdie la numitul județ, ca să fie cu rôndul pĕ sĕptămână întru paza Monastireĭ, scutițĭ cu peceturĭ Domneștĭ; iar hrana lor să fie de la Monastire, după care luminat hrisov, făcêndu-se și cartea cinstiteĭ Vistieriĭ către Domnia-lor ispravniciĭ județuluĭ ca să se facă urmare, precum Măria Ta te-aĭ milostivit, și aĭ hotărât, aŭ făcut și Domnia-lor înștiințare, la cinstita Vistierie, cum să va da Măriei Tale pliroforie de către Domnialuĭ vel visternic, ci fierbinte rog milostivirea Măriei Tale, după cum dintr'un început aĭ cugetat, ca să fie spre vecĭnica Măriei Tale pomenire, să fie luminată porunca Măriei Tale a să face și cea desĕvêrșită hotărire, cu urmare de facerea acestor pandurĭ, ca să nu maĭ pătiméscă sfânta Monastire și cum va fi mila Măriei Tale.

Al Măriei Tale smerit către Dumnedeŭ
fierbinte rugător și slugă,
(Originalul în românește) Apostilul
Sevastias Dionisie Proestos.

Domnia-ta Vel Vesternic theorisid jalba acésta să vezĭ și înștințarea ce arată că aŭ venit de la ispravnicul județuluĭ, și să ne arățĭ înscris.

Biv. vel. Căminar.

1818 Iulie 27.

Patriarhul Grigorie respunde sinodicește Metropolitului și Domnitorului Țĕreĭ laudând intreprinderile de reformă și organisare românească a Bisericeĭ Ungro-Valahieĭ. In acest respuns se zugrăvește foarte posomorât și negru

starea tristă a Bisericeĭ Valahe din secolul trecut de sub Metropoliții și Episcopiĭ Grecĭ. Se declară oficial că toțĭ preoții eraŭ ignoranțĭ și ca Țĕraniĭ, fară nicĭ o cultură, și ca se faceaŭ preoțĭ numaĭ pentru a scăpa de bir și toțĭ prin *Simonie*. Eraŭ câțĭ-va Arhiereĭ Grecĭ titularĭ ca Troados și Mireon, cariĭ nu făceaŭ alt de cât hirotoneaŭ preoțĭ pe banĭ, și o parte din acea sumă, de care țineaŭ condicĭ o dădeaŭ Metropolitului ca venit. Acum se explică pentru ce la darĭ catră Școlă, mile și altele să opuneaŭ Episcopiĭ și Metropoliții de a nu se trece în condicele de dărĭ, ținute de Vistierie, maĭ mult de cât 3,500 preuțĭ, pe când în realitate eraŭ 9,000 în Valahia pe la sfarșitul secolului. Aceste începuturĭ de reforme și stingerea simonieĭ și a abuzurilor în Biserică sînt titlurĭ vrednice de amintire și de laude pentru Mitropolitul Lupu. Este adevĕrat că 'șĭ pusese în gând să realiseze cu timpul urarea unuĭ boer român, ce i-a făcut cu ocasia alegereĭ sale de Metropolit: Acum să te ved Lupule, să te porțĭ așa, ca să nu maĭ rĕmâna nicĭ o capră (adică nicĭ un grec în cler.)

Grigorie cu mila luĭ Dumnedeŭ Patriarh Constantinopoluluĭ Romeĭ noue și Patriarh Ecumenic.

XVI) Présfințite Mitropolite al Ungro-Valahieĭ, prea Cinstite și Exarche al Plaĭurilor și locotenent al CesarieĭCapadochieĭ, în sf. Spirit iubite și prea dorite frate și conliturgisitor al modestieĭ nóstre, Chir Dionisie, har fie de la Noĭ Sfinţenie tale și pace de la Dumnedeŭ.

Dupre cum viața celor sfințițĭ să cuvine să întrécă purtarea celor-l-alțĭ, deasemenea și îngrijirea despre oĭ trebue să întrécă orĭ ce îngrijire. Și după cum acela este vrednic de respect, când lucréză cele ale sale cu tótă ceruta desĕvêrșire, ast-fel și acésta este vrednică de iubire și se arată spre ajungerea multor laude, când lucrează cu acuratețа necesară. Sfătuirile cele din gură a celor sfințițĭ cu manuducerile vieţeĭ particulare constituesc viața cea plăcută, cu necesitate dar urméza să fie împărtășițĭ de învĕțătură și de viața curată, și pentru aceea să se învrednicéscă în dar de har, pentru ca să nu să supună de la

început motivuluĭ de câştig simoniac, misterele bisericeştĭ. Pentru care s'aŭ aşezat şi canóne sfinţite, şi disposiţiĭ inspirate ne sunt predate, şi care impun epitimiĭ fórte grele asupra călcătorilor. Dar precum şi aĭurea, ceea ce nu s'ar cuveni, aşa şi în acéstă de Dumneḑeŭ păzită Eparhie, a fost predominat în timpurile trecute atâta abuz, încât maĭ toţĭ cu mânĭ necurate şi cu suflete nepreparate aŭ intrat la altar, a ajuns ca să nu fie Vlah preot cu caracter nicĭ intern nicĭ estern, în cât să se deosebéscă de ţĕranul simplu. Iubita de Noĭ sfinţeniă a Voastră, care prin o fericită întîmplare, iar maĭ ales prin Pronia iubitóre de oamenĭ a celuĭ prea-Inalt şi a buneĭ voinţĭ a Prea Inălţatuluĭ şi Prea-Prudentuluĭ în nobleţe Domn, înălţându vĕ la acest prea-sfânt tron şi primind cârja păstorieĭ luĭ legal şi canonic, aţĭ înaintat, dupĕ iconomia greutăţilor băneştĭ a bisericeĭ Dacilor, şi la organizarea şi înfrumuseţarea clerului eĭ, îndemânându-vĕ din ḑiua întâia ca să îmbogaţiţĭ cu fapte bune succesiv turma spirituală de sub îngrijirea Vóstră. Decĭ îndată ce v'aţĭ iniţiat în cele de făcut de la Inălţimea cea paḑită de Dumneḑeŭ, aţĭ dat anafora subscrisă de către iubitori de D-zeŭ Episcopĭ, şi luând ceea ce este natural, întărirea înaltă domnéscă, cum şi confirmarea sinceră a prea nobililor boĭerĭ, aţĭ suprimat abuzul de maĭ nainte, şi aţĭ deschis calea cea maĭ dinainte legală şi liberă, interḑicênd maĭ întâiŭ hirotoniele pe banĭ a celor ce se prezintă, şi aţĭ hotărât apoĭ a se prefera la acéstă demnitate aceĭ ce s'aŭ pregatit în şcóla românéscă, şi de unde după putinţe aŭ cules învĕţătură, avênd vrednicia mărturisită şi pentru învĕţătură şi pentru viaţă. Care altă auḑire ar fi fost de dorit în Biserică? Saŭ care altă înştiinţare putea să descrie acurateţa caracteruluĭ ierarchic, şi să mişte spre bucurie neesprimată inimele celor bine simţitorĭ? De aceea şi cetindu-se în public principalele disposiţiĭ a theophilieĭ Vóstre în plin Sinod s'a recunoscut şi din acesta precum şi din cea anterioară zelul necomparat a unuĭ vrednic archiereŭ şi încordata vóstră atenţiune, către Dumneḑeeştile şi sfintele canóne, neadormita şi neostenita visitare spre mântuirea turmeĭ, şi îngrijirea filotimă în conservarea buneĭ disciplinĭ ce se cuvine sistemeĭ preoţeştĭ, din care ese şi disciplina laicilor şi plăcută luĭ Dumneḑeŭ şi în tóte s'a distins evident purtarea vóstră evangelică, ascunḑênd în ea pe cea a pre-

decesorilor, dând esemple generóse și succesorilor. Aceste fapte plăcute luĭ Dumnedeŭ este evident că nu numaĭ Eparhia ce vi s'a încredințat de Dumnedeŭ și prea-sfințitele Episcopiĭ împreună se folosesc în tot chipul și se înfrumusețéză, dar mișcă și zelul a altora mulțĭ, cărora este indispensabil a li se vesti despre acestea, și concurg la renumele mumeĭ comune, după cuvêntul relativ către ea, și nouĕ și tuturor în genere frațĭ în Christos ne daŭ motive drepte de mândrie. De aceea plinĭ de neesprimată bucurie sufletéscă am dat Sfințenieĭ Vóstre plata virtuțeĭ, împletindu-vĕ cunune de laude spirituale și depunându-vi-le cu mintea și acoperindu-vĕ cu bine-cuvêntările și rugăciunile noastre bisericeștĭ din adîncul inimeĭ, de care mulțămirĭ părtașĭ facem și pe iubitoriĭ de Dumnedeŭ Episcopĭ de sub voĭ, ca de asemenea gata și filotimĭ spre cele bune. Providența celuĭ Prea Inalt, care conduce tóte, care iconomisește toate pentru interesul némuluĭ omenesc și'l conduce, fie, ne rugăm din suflet, să vĕ păzéscă întreg, sănătos și dispus, iconomisindu-vĕ cuvintele în judecată, păzindu-vĕ adevĕrul în vecĭ, facênd judecată și dreptate în mijlocul poporuluĭ de acolo, cu numele de creștin, umblând în cale nepătată și agricultând agrul vostru spiritual cu știința, ca prin esterminarea plantelor rele și spinóse, și prin însădirea prudentă a plantelor cu fruct bun, să vĕ arate în totul fructifer în virtutea cea după Dumnedeŭ, și înflorind în fapte bune spre obținerea și a cuvinciósei ultime rĕsplătirĭ, în timpul recompenseĭ faptelor. Și acestea pentru acésta după datoria frățéscă, ca semn a plăcuteĭ nóstre disposițiĭ. Iar harul luĭ Dumnedeŭ să fie cu voĭ.

1820 August 20.

Subscrișĭ:

Al Constantinopoleĭ și în Christos iubit frate
Al Cesarieĭ Iónichie " " " " "
Al Efesuluĭ Dionisie " " " " "
Al Kiziculuĭ Constantie " " " " "
Al Nicomidieĭ Athanasie " " " " "
Al Nichieĭ Macarie " " " " "
Al Thesaloniculuĭ Iosif " " " " "
Al Adrianopoleĭ Dorotheiŭ " " " " "
Al Berrieĭ Zaharia " " " " "
Al Pisidieĭ Evghenie " " " " "

Al Anghireĭ Metodie	„	„	„	„	„
Al Vizieĭ Ieremia	„	„	„	„	„
Al Sifniuluĭ Calinic	„	„	„	„	„

(Documentul în grecesce.)

Acesta-ĭ respunsul Patriarhuluĭ de Ierusalim, tot în acéstă cestiune, adică a reformelor întreprinse de Metropolitul Lupu. Laudă și acesta meritele vredniculuĭ Metropolit.

Policarp cu mila luĭ Dumnedeŭ Patriarh a Sfinteĭ Cetățĭ Ierusalimul și a tótă Palestina.

XVII) Prea Sfințite, și pădite de Dumnedeŭ Mitropolite a Prea Sfinteĭ Mitropoliĭ a Ungro-Valahieĭ, Prea Cinstite și Ecsarche al Plaĭurilor. în Sfîntul Spirit iubite și prea dorite frate al modestieĭ nóstre, Chir Dionisie, sălutăm prea iubita Nouĕ Prea Sfinţenie a Vóstră frățește în Christos Dumnedeŭ, și vĕ acoperim cu plăcere sfințitul vostru creștet, pe care să-l conserve sănătos Divinitatea, neatins pentru amêndouĕ, conservêndu-l neschimbat și obținênd mulțămirele plăcute.

Iubite nouă sfințite frate, prin o întîmplare ajungênd și la audirile nóstre cele sĕvêrșite de voĭ, după inspirare divină în genere în tótă păzită de Dumnedeŭ Eparhie a vóstră și cuviinciόse și de laude lucrărĭ ale caracteruluĭ arhieratic, spre dovadă de datorita păstorie spirituală, respectiv de turma cuvêntătóre încredințată vouĕ, avênd pentru acésta conlucrător și conajutător pe Inălțimea Sa cea pădită de Dumnedeŭ, care a admis cu plăcere și veselie cererea vóstră (care în tóte măreț și prevĕdĕtor și filotim, relativ la afacerile de obște și în particular conlucrând cu îngrijire și între tóte, aratând și dovedind un zel neîntrecut în cele sfințite și religióse, din care tóte sunt sus-dise și acestea pe lângă altele îșĭ ĭaŭ dependința lor dupre cum și tot némul nostru, recunóștem din experiență și pre față prin miĭ de glasurĭ, mărturisim și aplaudăm după datorie), nu numaĭ aŭ umplut inima nóstră de bucurie și de fericire spirituală, ce încă a împins-o și spre lauda vóstră, după vrednicie, ca bucurându-vĕ sufletește pentru cele dise și 'n tóte ne-ațĭ făcut, dupĕ datoriă fră-

țéscă, puternicĭ rugătorĭ în favórea vóstră, după cum vedem din cele precedente și concludem și óre-cum profetisăm și alte încă să audim și să vedem în zilele vóstre fapte eroice, plăcute luĭ Dumnedeŭ și obșteĭ, care să rĕmâe neschimbate în vécul următor și canon necălcat, tip de model, rĕmânênd celor ce vor primi succesiv frânele spirituale. Decĭ înălțând mulțumirĭ dumnedeeșteĭ Providențe care maĭ dinainte prevede și ast-fel v'a iconomisit prin cuvinte nespuse și îndeplinește acestea, ca prin voĭ puterea ei să se desĕvêrșéscă, cerem pentru voĭ de sus ca din putere în putere, în lucrurile dumnedeeștĭ mergênd și progresând prin dumnedeésca sa conducere, să viețuițĭ plăcut luĭ Dumnedeŭ sănătos și vesel, după dorința vóstră dumnedeésca, a căreĭ protecțiune spirituală ațĭ primit-o prin alegere, pentru ca dintr'un fort să conducețĭ și să administrațĭ turma spirituală, cea cu numele de Christos, încredințată voue, spre pășunĭ mântuitóre a haruluĭ evangelic, și tronul cel cu vrednicie prin permisiune dumnedeéscă dată voue să-l înfrumusețațĭ arhieraticește cu grațiele spirituale. Ast-fel ne rugăm ca plată de datorie către fratele nostru, ce încă convenind cu spiritul și cu turma vóstră că prin alegerea cu harul luĭ Dumnedeŭ a unui ast-fel de păstor spiritual s'a întâmplat și protector sufletesc și acestea frățește, iar anii voștriĭ să fie de la Dumnedeŭ cât maĭ mulțĭ, sănătoșĭ, veselĭ și mântuitori.

1820 August 22.

(Documentul în grecește.)

Subscris. *Al Ierusalimuluĭ Patriarch și frate al Vostru în Christos.*

Prin acéstă anafora Metropolitul Dionisie Lupu pune margine rălei deprinderĭ din trecut, prin care Ierarhia streina din Ungro-Valahia contracta datorii asupra veniturilor Episcopiilor și Metropoliilor, nu numaĭ pentru present, ci și pentru viitor. Datoriile eraŭ declarate ca din partea autorităților înscrise pe comptul proprietăților și veniturilor Episcopiilor și Mitropoliilor. Aceste înscrisurĭ se numeaŭ avliceștĭ (αὐλικαὶ), pentru că eraŭ edate pe numele Instituțiunilor Bisericeștĭ. In document se ved cifrele

de datorii ce aŭ lăsat după ei Dosithei, Ignatie și alții. Cere dar a se opri în viitor Metropoliții și Episcopii de a mai da asemenea inscrisuri avlicești, și contractari noui de datorii să se facă de la acest timp numai cu știința Domnitorului.

Prea Inălțate Dómne,

XVIII) Din ḑiua ce cu ajutorul luĭ Dumneḑeŭ si cu adăpostirea Măriei Tale m'am suit la Scaunul sfinteĭ Mitropolii, nu este cu cuviință a-mĭ aduce aminte maĭ adese de alt ceva, de cât pentru pricina suireĭ mele, nicĭ a mĕ îndeletnici cu maĭ multă filotimie la alt ceva, de cât a arăta dréptă alegerea blagorodnicilor boerì, și cea pentru mine întru-o unire Domnéscа Măriei Tale cugetare. O ast-fel de îngrijire, la multe lucrurĭ póte a mĕ îndemna, însă lucru cel maĭ întâiŭ și maĭ stĕpânitor, am socotit de a scăpa pe Mitropolie de obștésca eĭ datorie, și după ce voĭ arăta cu cuvênt, când este trebuinta a să înprumuta, și când trebue a fi datóre să oprésca cele întâmplătóre catahrisis ale înprumutăreĭ. Mitropolia, Episcopiile și tótă obstea, atuncĭ numaĭ are dreptate să alerge la înprumutătorĭ și să iscălésca zapise avlicești, când întâmplările vor arăta lucru neapărat, adică când este pusă înainte o netăgăduită obștéscă trebuință a țĕriĭ, și pĕ lângă cele-l-alte obstești ajutorințe, să îndatorează și Mitropolia și Episcopiile la analoghia împreuneĭ ajutorințe, spre întâmpinarea aceleĭ neaparate a țĕreĭ trebuință, atuncĭ scăḑêndu-sĕ cheltuelile din tóte ḑilele, de nu vor ajunge veniturile acestor sfinte lŏcașurĭ, spre plata părțiĭ sinisforaleĭ ce le va ajunge, aŭ voe a să înprumuta cu soroc numit, care înplinindu-sĕ să răfuĭască și avlicescul zapis ca să se spargă; ĭar când nu să va păzi un acest fel de soroc, atuncĭ duhul zapisuluĭ să rămâe omorât, ne maĭ avênd nicĭ tărie, nicĭ putere, și Episcopiĭ să nu maĭ fie slobodĭ a mărturisi de desupt zapis avlicesc al sfinteĭ Mitropoliĭ, nicĭ Mitropolitul să nu aĭbă putere a întări avliceștĭ zapise ale Episcopilor. Asemenea și când ferésca Dumneḑeŭ, să va întâmpla, orĭ cutremur saŭ ardere de foc, în cât să se dărâme saŭ să se ardă ḑidiri ale Mitropolieĭ saŭ ale Episcopiilor, ĭar otcârmuitoriĭ acestor sfinte lŏcașurĭ făcênd socotélă veniturilor lor, nu le vor găsi de ajuns a să râdica, saŭ a să preînnoi acele dărăpănate, saŭ arse

zidirĭ, atuncĭ să să facă arătat stĕpânireĭ și stĕpânirea să orânduiască acéstă întâmplare în cercetarea celor maĭ aleșĭ aĭ țĕriĭ, și dupĕ ce să va cerceta cu drept cuvênt și în frica luĭ Dumnedeŭ acéstă cerere, să sĕ facă anafora către stĕpânire, care găsindu-o cu cale, să o întăréscă, spre adeverire dĕ trebuința cea netăgăduită a alerga la înprumutătorĭ; într'acestaș chip urmându-sĕ acestea, și sfânta Mitropolie, și Episcopiile, să aĭbă voie spre facere de avliceștĭ zapise, întru care să sĕ coprindă tótă noĭma, atât a obșteșteĭ anaforale, cât și a întărireĭ stĕpânireĭ, și când înprumutarea va fi în sumă mare și nu va sta mijloc să sĕ rĕspundă la un soroc, atuncĭ plata să se pue în soroace de câșturĭ; ĭar când într'acest chip nu să va plăti datoria, atuncĭ ĭarășĭ duhul acelor avliceștĭ zapise să rĕmâe omorât și fără putere, într'acest chip cugetând pentru datoria obșteĭ și înpărtășind părerea mea către în Christos frațĭ, ce să află supt sfânta Mitropolie a Ungro-Vlahieĭ, ĭubitorĭ de Dumnedeŭ Episcopĭ, am primit anafaraoa de la frăția lor, prin care fiește-care arată obștea Episcopieĭ sale, slobodă de avlicéscă datorie, căcĭ și datoria cea veche prin filotimie aŭ răfuit, și noua aŭ îngrijit a numaĭ adăoga. Decĭ și eŭ tot într'acéstă filotimie cădênd cu smerenie arăt Măriei Tale, că afara din datoria cea veche (din) dilele luĭ Dositeĭ și Ignatie procatohilor meĭ ceĭ bine socotițĭ, care să adună în sumă de tal. 43,500, însă tal. 31,000, de la Chir Dositeĭ și tal. 12,500 de la Chir Ignatie, ne maĭ primind nicĭ de cum altă datorie, nicĭ adăogând vre una nouă, dupĕ paretisis celuĭ ce mĭ u înaintea mea aŭ stătut ĭerarh Chir Nectarie, mĕ făgăduesc ca în puțină vreme să arăt Mitropolia slobodă de maĭ sus disa veche datorie, și să o păzesc de aci înainte ne apucată de datornic maĭ noŭ, afară numaĭ de să va întâmpla feréscă Dumnedeŭ, de obște trebuință a obșteĭ netăgăduită, și cunoscută de stĕpânire, când atuncĭ înprumutarea luându-se dupĕ cuvênt drept cu chipul ce maĭ sus am dis, urméză a să face cu zapis avlicesc, acéstă vestire a fi bine plăcută fără îndoială buneĭ credințeĭ Măriei Tale, fiind într'un glas cu cea deobște folositóre cugetare a Măriei Tale, la cel deobște al nostru sprijinitor, și fórte maĭ nainte îngrijitor Domn, care să nevoește în tot chipul spre desĕvîrșita precurmare a relilor întrebuințărĭ și așază din tótă vîrtutea cele bune și mântuitóre, este veselie a afla că buna sa cugetare să înpărtășaște la ceĭ

dinprejurul sĕŭ, că pilda sa este rĕvnitóre, şi că ĭerarhiĭ, cele maĭ întâiŭ obraze, să filotimisesc, a'şĭ înplini cea dupĕ datorie buna mulţumire, prin fapte bune, precum ni este îndatorirea Episcopilor şi a sfinteĭ Mitropoliĭ, când nu este obştéscă, şi dréptă trebuinţă. Pentru care mărturisesc, şi în scris mĕ făgăduesc, avênd întru-o cugetare cu mine pre ĭubitoriĭ de Dumneḑeŭ Episcopĭ şi în Christos fraţĭ. Aceste dar sînt încredinţat, fiind bine primite de către înalta înţelepcĭunea Măriei Tale, ca unele ce să află într'un glas cu cea deobşte folositóre buna Măriei Tale voinţă, de acum înainte, orĭ-care din fraţĭ întru Christos Mitropoliţĭ ce vor sta în urma mea oblăduitor, să va îndrăzni a călca acest cuvênt drept şi sfânt aşăzământ şi bună starea a acestor sfinte lŏcaşurĭ a străluciteĭ slavosloviĭ a creştinesculuĭ şi dreptuluĭ credincĭos norod, de la care lŏcaşurĭ, atât săraciĭ, sărmaniĭ, văduve, şi lipsiţĭ, dupĕ datorie să mângâe cu cea pe tóte ḑilele dare de milostenie, ce să face prin mâĭnile arhiereştĭ, un acest fel de vrăjmaşĭ aceluĭ deobşte folos, să fie blestemat de toţĭ sfinţiĭ şi de Dumneḑeŭ purtătoriĭ părinţĭ, şi supt judecata judecatoruluĭ celuĭ drept, Domnuluĭ nostru Iisus Christos şi Arhipăstoruluĭ, la înfricoşata sa a doŭa venire, când are a răsplăti fieş căruĭa dupĕ faptele luĭ, şi aniĭ Măriei Tale rugăm a fi mulţĭ şi ferición.

1819 August 9.

Al Ungro Vlahieĭ, Dionisie. Iosif, Episcop Argeş. Galaction, Episcop Rîmnic. Gherasim, Episcop Buzeuluĭ.

Anaforaua obştéscă a Domnilor boerilor asupra aceştiĭ pricinĭ.

Prea Inălţate Dómne,

XIX) Dupĕ noĭma Domnesculuĭ Măriei Tale pitac, citind cu luare aminte anaforaŭa Preaosfinţiei sale Părinteluĭ Mitropolit Chir Dionisie, am vĕḑut cât este bine credincĭos şi mântuitor cugetul Preaosfinţieĭ Sale, căcĭ scapă Biserica Dachilor din cele pană acum aducĕtóre de stricăcĭunĭ rele întrebuinţărĭ a înprumutărilor, înpuţinând de acum înainte, saŭ (maĭ bine am ḑice) tăind cu totul mâna ierosilieĭ, carea fără poprire putea să prefacă cea în parte ĭubire de banĭ, închipuindu-o ca o bună şi de Dumneḑeŭ ĭubită credinţă şi fără nicĭ o cercetare, să hrăpéscă cele sfinte, cela

ce are inimă de patriot, și cea după datorie vitejie la a obștei folosință, dobândește multă pricină de bucurie citind acéstă anafora a Preaosfinției Sale; căcĭ fieşte-care cuvêntare arată învederat că acest vitéz pământén ĭerarh, să sârguește întru adevĕr ca un privighetor păstor, spre îngrijirea turmeĭ Sale și spre a o păzi din tóte părțile nebântuită. Decĭ ca niște părtașĭ și noĭ dĕ binele obștesc bucurându-ne, și mulțumițĭ fiind, lăudăm pĕ Preaosfinția Sa căcĭ aŭ dat în vedere o mare dovadă a părinteștiĭ sale îngrijirĭ, și cinstim după cuviință pre ĭubitoriĭ de Dumnedeŭ Episcopĭ, căcĭ aŭ alergat înpreună cu osârdie unde i-aŭ chemat folosința patrieĭ aceste deobște folositóre. Prea Inălțate Dómne, de să va cerceta cu amăruntul cel dintâiŭ început al lor, să pogóră drept de la a Inălțimeĭ Tale bunătate, și cea dintâiŭ mulțumită a noroduluĭ Dachieĭ după dreptate să cuvine Măriei Tale, dintr'ânsa izvorăște tóte cele deobște folosurĭ, dintr'ânsa să răvarsă adăparea cea preacurată a înbunătățireĭ, pre carea unul într'o parte și altul într'alta póte să o abată, după măsura trebuințeĭ ostenelíĭ sale și adăpând partea sa cu îndestulare, să aducă în ființă rodurĭ frumóse și mântuitóre. Cuvêntul nostru îl adeveréză lucrurile, prin care părintésca Măriei Tale îngrijire luminéză dilile Domnieĭ Inalțimeĭ Tale; ĭar maĭ vîrtos prin luminata Inălțimeĭ Tale întarire ce s'aŭ dat la obștésca nóstră alegere a acestuĭ bun patriot ĭerarh (ce este mărturisit prin cele bune și tuturor plăcute urmărĭ ale sale), să dovidește că și la acésta nu va putea găsi nicĭ odată pre cel înpotrivitor și tăgăduitor, pentru că și cel ce- maĭ anevoĭe crede să va îndupllca, când va privi nu de odată tóte facerile de bine ale Măriei Tale, ci numaĭ acéstă iconomie a sfinteĭ Mitropoliĭ și a Episcopiilor ce prin ocrotirea Măriei Tale s'aŭ sĕvêrșit. Care sĕvêrșire nu să vede urmată altă dată la létu pisețŭ al Valahiĭ, fără numaĭ în fericite dilele părinteștiĭ Inălțimeĭ Tale oblăduirĭ. Pentru acésta noĭ slugile Măriei Tale ne rugăm să întărești anaforaua Preasfinției Sale părinteluĭ Mitropolit și să poruncești să să trécă în condica Divanuluĭ a Mitropolieĭ și a Episcopiilor, adeverind întarirea sa prin deosebit Domnesc hrisov, ca sa rămâe neclătită de supt ocrotirea celor din urma Inălțimeĭ Tale Domnĭ, și să sĕ scrie dĕ Inălțimea Ta către Preaosfinția sa și a tótă lumea Patriarh, să încuviințeze acest așăzămênt, precum din vechime s'aŭ obicinuit

dĕ Biserica cea mare, saŭ cum să va chibzui, și apoĭ să'l întăréscă, supuind în nedeslegate blestemurĭ pe unul ca acela, care s'ar îndrăzni să prefacă, saŭ să schimbe cel maĭ mic lucru, din cele ce într'ânsul să coprinde, spre a fi cu totul opriţĭ ceĭ după vremĭ Mitropoliţĭ și Episcopĭ aĭ Valahieĭ, nicĭ de cum să nu fie volnicĭ a să înprumuta cu cât de puţinĭ banĭ pentru orĭ-ce alte pricinĭ, de cât numaĭ pentru acele două neapărate trebuinţe ce sînt arătate în anaforaŭa Preaosfinţieĭ Sale Părinteluĭ Mitropolit, însă și pentru acest fel de datorie să pue părinţiĭ arhiereĭ tot felul de sîrguinţă și mare îngrijire a iconomisi cheltuelile caseĭ cu bună orânduĭală, ca în sorocu ce să va pune, saŭ și în urma soroculuĭ, dar în scurtă și în puţină vreme să plătească, și să dĕsfacă acea datorie, a nu sa însărcina sfintele case și a simţi greutate cu plata dobândilor. Iar către acéstă ne rugăm Mărieĭ Tale să ni să dea luminată voe, ca în vreme cuviincĭósă, să înștiinţăm după putinţă cea deobște a nóstră bună cugetare pentru Măria Ta, către Prea Inaltul Devlet, care este cel dintăiŭ și bogat izvor al bunătăţilor, ca cu acest chip să ne înplinim către Măria Ta câte ca niște neputincĭoșĭ nu putem înplini, deosebĭ în parte fieș-care din noĭ, o blândă zimbire a prea ĭubitorilor de ómenĭ și hrănitoruluĭ nostru Impărat, arătătóre de bună cugetare a iconomieĭ sale ceĭ marĭ către Inălţimea Ta este cea maĭ mare din lume rĕsplătire la Măria Ta pentru câte bunătăţĭ noĭ prea plecaţĭ și credincĭoșĭ slugĭ am dobândit de la părintésca Măriei Tale otcărmuire; ci ĭarășĭ cu plecăcĭune ne rugăm Măriei Tale ca să întărești acest obștesc bine spre a rĕmânea nemuritor și la ceĭ din urmă luminat nume al Marieĭ Tale, rugându-ne către milostivul Dumnedeŭ de a păzi pĕ Inălţimea Ta făr' de clintire în luminatul Măriei Tale scaun și a îndelungi scumpa viaţă și fericirea Măriei Tale întru mulţĭ și prea slăviţĭ anĭ.

1819 August 10.

Constantin Bălăcénu Dvornic, Mihalache Manu vel vornic.

Costache Creţulescu ban. Grigore Ghica ban, Barbu Vacărescu vel visternic, Dumitrașcu Racoviţă vornic, Istrati Creţulescu vel vornic, Grigore Filipescu vornic, Grigore Bĕlénu vornic, Gheorghe Filipescu vel logofĕt, Constantin Filipescu biv vel logofĕt, Ión Știrbeĭ vornic, Ior-

dache Golescu vel vornic, Petrache Ritoride, Dumitrache Bibescu, Alexandru Filipescu vel logofĕt, Nestor logofĕt, Neculaĭ Văcărescu biv vel logofĕt, Constandin Căminar vel logofĕt, Costache Ralea biv vel logofĕt, Grigore Ralea biv vel logofet, Mihalache Suțu, Grigore Romnis visternic, Ștefan Bălénu vel hatman, Constandin Dudescu, Pană Costescu biv vel vornic, Dumitrache Ralea biv vel hatman, Mihalache Bălénu vel vornic, Mihalache Ghica biv vel agă, Fotache Știrbeĭ biv vel logofĕt.

După anaforaŭa dată de catră Metropolitul și Episcopii Țĕreĭ catra Domn, de a nu se maĭ putea contracta datoriĭ pe viitor de catră Ierarhii timpului prin dare de zapise, și pe care trebuĭa a le plăti succesoriĭ lor; Domnul dă un pitac către Divanul (Sfatul țereĭ) cerându-le și părerea lor. Boeriĭ divaniștĭ cercetând causa și cunoscênd și din experiența abuzurile ce le săvêrșaŭ Grecii din Ierarhia țereĭ, ș'aŭ dat opinia lor unanimă: că se înceteze pe viitor dreptul Ierarhilor țĕreĭ de a se maĭ împrumuta cu zapise pe numele Mitropolieĭ și a Episcopiilor, esceptându-se causele de forța majoră, pe care le socotesc a fi doue numaĭ. Domnul admite conclusiile anaforaleĭ Divanuluĭ prin întărirea ce o dă și dispune a se face și un Hrisov Domnesc în acest cuprins. Este curios ca Domnul declară în apostilul seŭ, că maĭ întâĭ trebue sa aĭbă înscris respunsul Patriarhuluĭ ș'apoĭ să se facă Hrisovul *După ce vom primi de la Preosfinția Sa respuns cu trimiterea cerutei patriarsăsteĭ cărțĭ, se va întocmi atuncĭ și Domnescul nostru Hrisov...* Pentru ce acésta? Greciĭ subjugase înca de demult Ierarhia țĕreĭ Româneștĭ Patriarhuluĭ! Acésta-ĭ o cestiune administrativă, de manipulare de banĭ, de ce era necesară dar opinia Patriarhuluĭ? Rĕspunsul l a dat Christos, Domnul nostru: „*Unde este comóra ta, acolo va fi și inima ta*“. Dionisie Lupu, fiind baștinaș Român, n'a putut suferi maĭ mult prelungirea acestuĭ abuz, și temĕndu-se ca nu cum

va în viitor sa se re'ntórcă iarăşi Grecii din Fanar în Ierarhia Ţěrei, la aceste masurĭ profilactice. Acesteĭ hotărârĭ i se dă publicitatea cea maĭ largă. Iata-o:

Ioan Alexandru Nicolae Suţul Voevod i Gospodar zemli Vlahiscoĭ.

XX) Obştésca rugăciune a *Domnia-lor Boerilor*, ce ni să face, printr'acéstă anafora chibzuindu-o Domnia mea în două chipurĭ, o găsim lăudată, întâiŭ adecă căcĭ coprinderea anaforaleĭ Preaosfinţieĭ sale Părinteluĭ Mitropolit priveşte spre întremarea şi lăudata ocrotire a sfintelor locaşurĭ şi al doilea, că închipueşte o bună cunoştinţă şi mulţumită către ceĭ ce să orânduesc a arata în faptă către a Domnia-lor Patrie acest fel de rodire bine primite şi folositóre, şi dintr'acéstă să pricinueşte o simţitóre îndemnare, spre a să osărdui fieşte-care, după starea treptiĭ sale, ca sa arăte cu asemenea rodire şi urmărĭ, care cu cât să înmulţesc, atât maĭ mult adaogă buna şi fericita petrecere a norodului, ce să află locuind într'acéstă de Dumnedeŭ păzită Domneasca nóstră ţara şi o acest fel dě petrecere, fiind cel maĭ dorit sfârşit al Domneşteĭ nóstre obladuirĭ, datorie neaparută avem ca să o întărim şi să o statornicim prin tóte cele cuviinciόse şi putinciόse mijlóce. De aceea dar primită fiindu-ne acéstă obştéscă rugăciune a Domnia-lor Boerilor, poruncim Domnieĭ-tale vel Logofĕt de ţara de sus, să-ĭ dea domnésca nóstră întarire la anaforaŭa Preaosfinţieĭ Sale Părinteluĭ Mitropolit, cu osebirea însa ce să arată maĭ jos, adecă: când să va întâmpla a să înprumuta Mitropolia saŭ Episcopiile pentru acele doŭa neapărate trebuinţe ce sînt arătate în anaforaŭa Preaosfinţieĭ sale Părinteluĭ Mitropolit, să îngrijască cu tot felu de sîrguinţă, ca orĭ la sorocul ce să coprinde în zapis, sau în urma soroculuĭ, în scurta vreme să plătéscă şi să rafuiască acea datorie, iar către Preasfinţitul atótă lumea Patriarh, vom scrie Domnia mea cele după cuviinţă, şi după ce vom primi de la Preaosfinţia Sa rĕspuns cu trimiterea ceruteĭ Patriarşaştiĭ cărţĭ, să va întocmi atuncĭ şi Domnesc al nostru hrisov, întocmaĭ după coprinderea anaforaleĭ Preaosfinţieĭ Sale Parinteluĭ Mitropolitul, cu osebirea de maĭ sus arătată, care anaforă, poruncim să sĕ trécă atât în condica Domnesculuĭ nostru Divan, cât şi într'a Mi-

tropolieĭ, i a Episcopieĭ Domnia lor veliților boerĭ, i a departamenturilor de aicĭ din politie, i a divanuluĭ nostru ot Craiova și a isprăvnicirilor judeților, făcêndu-sĕ osebit și poruncĭ ale Domnieĭ mele de publicație a să citi prin tóte orașile țěriĭ și a să face tuturor deobște cunoscută acéstă bună și folositóre întocmire.

Iscalitura Gospod. (Pecetea Gospod.) 1819 August.

Vel Logofet.

Intărirea Domnéscă ce s'aŭ dat la anaforaŭa Preaosfinției Sale Părintelui Mitropolit i a părinților Episcopĭ.

Ioan Alexandru Nicolae Suțul Voevod i Gospodar zemli Vlahiscoi.

XXI) Privind Domnia mea la bunul și folositorul și lăudatul sfârșit ce urméză a să naște din întocmirea ce să arată maĭ jos într'acéstă anafora a Preaosfinției Sale Părintelui Mitropolit, precum în deosebită obștéscă anafora a Domnia-lor Boerilor de la 10 ale aceștiĭ lunĭ i la întărirea ce am dat și la aceĭașĭ anafora pe larg să arată, o întărim Domnia mea, și hotărâm ca să-șĭ aĭba ființa și urmarea sa în tocmaĭ, și fără câtușĭ dĕ puțină strămutare, cu osebirea numaĭ ce să arată într'acea obștéscă anafora i în Domnésca nóstra întărire ce s'aŭ dat la aceĭașĭ anafora pentru plata datoriilor când să va întâmpla a să înprumuta orĭ Mitropolia sau Episcopiile pentru acele doŭă neapărate trebuințe ce sînt arătate în anaforaua Preaosfinției Sale Mitropolituluĭ. Dupĕ care poruncim Domnieĭ tale vel logofĕt de țara de sus, să sĕ facă și domnesc al nostru hrisov, în vremea cea cuviinciósă, precum să arată în Domnésca nóstră întărire ce saŭ dat la maĭ sus zisa obștésca anafora a Domnia lor Boerilor, cu osebirea ce s'aŭ ḑis maĭ sus.

1819 August 24.

Iscalitura gospod.

De la Logofeția mare.

Copie scósă din cuvênt în cuvênt, dupĕ cele adevĕrate anaforale cu întărirĭ Domneștĭ, care fiind în tocmaĭ, spre a fi crezută s'aŭ adeveverit cu iscălitură.

1819 Septemvrie 28.

Vel Logofet.

(Va urma). C. E.

INVEȚATURA BISERICEASCA

A

VLĂDICĂI ANTHIM.

Urmare Vedĭ Biserica Ortodoxă, anul al XVI lea, Nr. 1?).

ḌECE PORUNCI

Ale luĭ Dumneḑeu, de la a II-a Lége cap. 5.

1) Să nu avem alt Dumneḑeŭ înaintea luĭ.
2) Să nu luăm numele Domnuluĭ în dĕşărt.
3) Să cinstim şi să ţinem sĕrbătorile.
4) Să cinstim pe părinţiĭ noştri.
5) Să nu ucidem.
6) Să nu prea-curvim.
7) Să nu furam.
8) Să nu mărturisim strâmb.
9) Să nu pohtim muéiea altuia.
10) Să nu pohtim ver-ce lucru stiĕin.

ŞAPTE DARURI

Ale Duhuluĭ Sfânt, carele sînt: Isaia, cap. 11, stih 2.

1) Inţelepcĭunea. 2) Inţelégerea. 3) Cunoştinţa. 4) Voia. 5) Blagocestia. 6) Vitejia. 7) Frica luĭ Dumneḑeŭ.

Treĭ fapte bune ale Blagosloviei, 1, Cor. cap. 13, stih. 13

1) Credinţa. 2) Nădéjdé. 3) Dragostea.

Credința, dupĕ cum ḑice fericitul Pavel, la 11 capete cătră Evreĭ, ĭaste ființa celor nădăjduite, și lucrurilor celor ce nu să vĕd dovedirĭ.

Nădéjdea ĭaste o îndrăznélă adevĕrată cătră Dumneḑeŭ, dată în inima omuluĭ din Dumneḑeiasca strălucire, ca să nu să deznădăjduiască nicĭ odată de darul luĭ Dumneḑeŭ, ci să fie încredințat, cum că va lua prin pocăință ertăcĭune păcatelor, și ver ce altă cérere, saŭ trecĕtóre sau vécĭnică.

Dragostea încă ĭaste, dupĕ cum ḑice fericitul Pavel, maĭ mare de cât credința, și de cât nădéjdea, temeiul și vîrful tuturor bunătăților, carele unéște pre mulțĭ întru una, și face cale cătră Dumneḑeŭ tutulor celora ce o ĭubesc.

Patru bunătățĭ ale sufletuluĭ.

1) Vitejia. 2) Ințelepcĭunea. 3) Dreptatea. 4) Curățenia.

Patru bunătățĭ ale Trupuluĭ.

1) Tăria. 2) Intregimea. 3) Frumuséța. 4) Sănĕtatea.

Șapte pecate de mórte.

1) Trufia. 2) Iubirea de argint. 3) Curvia. 4) Mânia. 5) Lăcomia. 6) Zavistia. 7) Lenevia la faptele céle bune.

Șapte facerĭ de bine în potriva acestora.

1) Smerenia. 2) Eftinătatea 3) Infrânarea pohteĭ. 4) Ingăduința. 5) Postul înpotriva lăcomieĭ. 6) Dragostea. 7) Nevoința.

Céle 12 Rodurĭ ale milostenieĭ, dupĕ cum scrie la Mateiu, cap. 25.

Flămândulu să-ĭ dea mâncare.
Sătosuluĭ sa-ĭ dea să bea.

Pre strĕin să'l priméscă în casă.
Pre cel gol să'l înbrace.
Pre cel bolnav să'l caute.
Pre cel din temniță să'l cercetéze.
Maĭ sînt încă și acéstea:
Pre ceĭ morțĭ să'ĭ îngrópe
Pre ceĭ scârbițĭ a-ĭ mângâéa.
A sfătui céle mântuitóre.
A învĕța pre ceĭ neștiuțĭ.
A erta greșalele celuĭ vinovat.
A răbda cu mulțămită scârbele ce vin de la Dumnedeŭ și de la ómenĭ, și a ruga pre Dumnedeŭ nu numaĭ pentru dânsul ce și pentru toțĭ.

INVĔTĂTURA PENTRU ISPOVEDANIE [1].

Preotul carele va vrea să fie duhovnic, și să priméscă

---

[1]. Scrierĭ de felul acesta, prin care se dau regule și sfaturĭ preoților duhovnicĭ, asupra moduluĭ cum sa savârșasca acésta taînă, au fost publicate în românește înca de demult, de maı mulțı Metropolițĭ și Episcopı Românĭ. Aicea însamn urmatórele, care au fost în maĭ mare întrebuințare în clerul nostru.

I). *Sinopsis, adică adunarea celor șapte taĭne, a celor șapte laude a sf. Bisericĭ; canónele din sf. pravilă, ce sunt trebuinclóse la taına duhovniciei, ce s'aŭ tipărit acum întâiŭ cu cheltuéla a Prea Sfințituluĭ Chiriu Chir Iacov, Mitropolit a tótă Moldavia. De Duca Satinovicĭ Tipograful de la Thosos. In Iașĭ 7259-1751.*

II). *Rânduéla sfinteĭ și curățitórei ispovedaniĭ, prin care póte cel isgonit și lipsit să dobândéscă cinstea cea dintâiu...* Manuscript în Biblioteca mea.

III). *Cerésca Flóre... cu ostenéla și cu tótă cheltuéla a Preasfințituluĭ Mitropolit al Moldoveĭ Chir Iacob. Intru a sa Tipografie, în sfânta Mitropolie, în Iașı. In anıı de la zidirea lumeĭ 7265 ; iar de la naşterea luı Christos 1757. S'aŭ tipărit de Grigorie Staıcovicĭ tipograful, și s'aŭ diorthosit (corectat) de Evloghie Monah.*

IV). Catihis sau în scurt pravoslavnică marturisire a legiĭ creștineștı, care acum s'au tiparit cu blagoslovenia Preasfințituluı Mitropolit al Moldoveĭ Chir Gavriil, în sfânta Mitropolie în Iașı. Leat 1777.

V). *Pravilióră, cu învĕțătură bisericéscă de taına ispovedanieĭ, po-*

acéstă sarcină grea, şi cu nevoe a Ispovedeniei trebue în-

vĕţuitóre obştei preoţeşti, celor ce au asupră-le sarcina duhovniciei, ca să ştie începerea şi săvêrşirea tainei cum să o facă, şi alte învĕţături ce s'au mai adaugat spre folosul creştinescului norod.... cu blagoslovenia şi cheltuéla Prea sfinţitului Mitropolit Chiriu Chir Grigorie, in tipografia sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei, la anul de la Christos 1781 in luna lui Aprilie. De Stanciul Popovici tipograf Bucureştén.

VI). *Carte folositóre de suflet, despărţită în trei părţi. Din care cea dintâiu cuprinde invăţătură catre duhovnici, a doua canónele sf. Ioan Pusnicului, iar a treia sfătuire către cel ce se ispovedueşte, Tălmacită din limba cea grecéscă acum intru a doua Domnie aicea, a prea luminatului Domnului nostru* Io Alexandru Constantin Moruz v. v. Din porunca Prea sfinţiei sale Chiriu Dosothei, Arhiepiscopul şi Mitropolitul a tóta Ungro Vlahia. Cu aceeaşi blagoslovenie şi cheltuéla s'au tiparit spre folosul cel obştesc, la anul 1800 de Stanciul Popovici tipograf. (Traducerea din greceşte a acestei carţi, care în greceşte se numeşte : Βιβλιον ψοχωφελέστατον, διῃρημένον εἰς τρία μερ ,... παρὰ τοῦ οσιολογιωτάτου ἐν Μονάχοις υριου Νικοδήμου, este tradusa de cunoscuţii literaţi şi traducĕtori de carţi în limba némului lor Gherontie şi Grigorie, după cum se constata din prefaţa carţei.

VII). *Cu porunca şi blagoslovenia Prea sfântului indreptatorului Sinod şi al aceluiaşi Cler şi Exarh în Moldavia, Vlahia şi Basarabia, a Preasfinţitului Mitropolit şi Cavaler Chiriu Chir Gavriil,* (vedi iubite cititor ce ajunsese Ţarile nóstre, erau direct politiceşte guvernate de generalii ruşi, iar Bisericeşte de Sinodul rusesc din Petersburg. De aicea înveţe minte toţi cei ce se uita peste Prut la sprijin, ori peste hotare. Când vom înceta de a fi buni patrioţi şi adeveraţi credincioşi ai legei nóstre stremoşeşti româneşti perirea sigura a némului ne aştépta).

S'au tălmacit din limba rusécsă şi s'au dat in tiparîă în limba rumânéscă aceste carţi, caci pentru datoria şi stăpânirea Blagocinilor (sub protoiereilor) *şi a Protopopilor. Tiparită în Iaşi, anul de la Christos 1808, Noemvrie 23.*

VIII). Enciclica Episcopului de Rîmnic Filaret, publicata în Revista „Biserica Orthodoxa" anul XV pag. 403-424, 507-521, 626-647.

IX). *Cu porunca Prea luminatului Cneaz Grigorie Alexandrovici Potemchin Pavricesc, a Marelui Hatman şi deobşte Arhistratig şi a fel de ordine cavaler, cu blagoslovenia Preasfinţitului Arhiepiscop a Ecaterinoslaviei, Tavricescului Hersonez şi ţiitor de locul Exarhiei Moldo Vlahiei Chiriu Chir Amvrosie, s'au tălmăcit din limba rusécsă şi s'au dat în tipar în limba Moldovenéscă acéstă învăţătură creştinéscă spre folosul de obşte, şi mai ales a celor ce vor fi orînduiţi în vre un cin din cele sfinte, şi bisericeşti slujb.* (N'aveau de gând Ruşii să mai iasa din Principate, daca nu-i nevoeau cele-l'alte

Puterĭ Europene. Se pusese pe rusificarea, pentru ca acéstă învéțatură este inprimată în rusește și românește) *Tipărită în Iașĭ la anĭ de la Christos, 1790, Februarie 20 de ḑile.*

X). Enciclica Metropolitului Veniamin edata împreuna cu Episcopul de Roman Meletie și cel de Huși Sofronie, la 1834.

XI). Anaforaria Clirosului Bisericesc și politicesc și hotarârea data de Domnul. *Noĭ Ioan Sandul Sturdza, cu mila luĭ Dumneḑeŭ Domn țăreĭ Moldoveĭ,* publicata la 1823 April.

XII). Instrucții Bisericești: *Tabelă, în care s'aŭ însemnat în ce lună și ḑi se prăznuesc peste tot anul înaltele împărăteștĭ Prasnice a naștereĭ și a numeluĭ Prea blagocistivuluĭ Impĕrat a tótă Rusia, suirea împĕrăteștеĭ sale Măririĭ în împĕrătescul thron a tótă Rusia și plină de bucurie Coronatie a împerăteștelor sale Măririĭ, Prasnicile naștereĭ și a numelor împĕrăteștilor sale măriri, Prea blagocistilelor împĕrătese, așișderea nașterea și numele împĕrăteștilor sale înălțimĭ, precum și ḑilele de biruința, ce se ḑic victorii. Cu arătare cu ce rânduélă bisericéscă sfânta slujire la aceste prasnice și victoriĭ se cuvine a sĕvêrși. S'au tipărit în Tipografia sfintei Mitropolii în Iașĭ, la anul 1828 Iunie.*

Tot atunci s'a imprimat în românește și o carte de molebine la diferite ocasii, în conformitate cu tabela de maĭ sus. Iar la Chișinău s'au imprimat în tipografia Exarhicésca un *Catihisis* în românește la 1816 și unde sînt tóte regulamentele rusești bisericești, iar la urmă formulele de jurămant pentru credința catre Țarul Rusiei a Preoților, Diaconilor și cântareților.

Daca am citat aceste carți, broșuri și foĭ volante la începutul acestei învețăturĭ a luĭ Anthim cátra preoți, am facut'o cu doue scopurĭ.

1-iŭ Pentru ca sa se știe de ori cine ca și în limba nóstra a existat din vécurĭ departate o disciplina bisericésca naționala. Noĭ Românii până la Vasile Lupu și Mateiu Basarab, când pentru întâia dată s'au imprimat legi politicești și bisericeștĭ, mai înainte ne-am condus după Nomo-canónele slavóne și grece. După cum taĭa capul și științа Episcopilor și a Mitropolituluĭ țareĭ. Să se știe însa o data pentru tot-d'a-una ca Biserica era strâns legată de țară, ca Metropoliții și Episcopii se puneau de țară, prin alegerea sfatului țareĭ și se instalau de Domn. Patriarhatul avea numaĭ rolul simplu de a admite pe cel recomandat în puterea alegereĭ și a-l hirotoni Arhiereu, daca nu era râdicat la acest grad. Domnul avea puterea de a depune și pe Episcopĭ și Mitropolițĭ, orí singur ori în conînțelegere cu sfatul. Disciplina în Biserică însa, hirotoniile, numirile și depunerile ori caterisirile se făcéu numaĭ de Ierarhie. Se escepta numirile Egumenilor pe la unele din Monastirile mari, care se puneau și depuneaŭ de către Domn. Pe partea civila, preoțiĭ, afara de calugari, platéŭ dări către stat, care dărĭ s'au transferat în dajdie pentru susținerea școlelor și altele; în secolul trecut sub Gr. Ghica au fost scoșĭ de la dările civile, iar dajdiile pentru școle le-au pla-

tăĭ să aĭbă voe de la Arhiereul loculuĭ [2]). A doŭa să fie bĕ-

---

tit până la Regulamentul Organic. Dările către Episcopĭ şi Metropoliţĭ erau deosebite, considerându-se atuncĭ la clericĭ, plătéu dărĭ, plus plată ce dadéŭ Protoiereilor, carii nu avéu atuncĭ lefĭ de la stat. După timpurile luĭ Vasilie Lupu şi Mateiu Basarab avênd Episcopiĭ şi Metropoliţiĭ legĭuirĭ imprimate, ca Pravila, de la Govora (de care nu s'a făcut mult timp întrebuinţare), Indreptarea legeĭ, Pravelele luĭ Vasilie Lupu, se servéu de ele şi în administraţia lor bisericésca se conducéu după spiritul acestor legĭuirĭ. Când nevoia cerea, pentru ca se ivéŭ casurĭ noĭ neprevĕdute în legĭuirĭ, atuncĭ scriéu cărţĭ pastorale, Enciclice, Circulare şi înveţau pe preoţĭ acele de care avéu trebuinţa. Acésta nevoe bisericésca au facut pe un Theodosie şi Anthim, pe un Varlaam şi Iacob, pe un Dosoteiu şi Filaret pe un Gavriil şi Veniamin să publice asemenea cărţĭ pastorale, şi care să dea cel maĭ mare interes pentru Istoria Nóstră Bisericéscă naţională. De bună sama că toţĭ Episcopiĭ şi Metropoliţiĭ din timpurĭ depărtate şi până în present vor fi publicat fie-care asemenea învĕţăturĭ spirituale, combatând abusurile ivite în timpul pastorieĭ lor, dar restriştea vremilor, şi prebegierea déză a populaţieĭ din causa rĕsbelelor aŭ causat pierderea lor. De abia ni s'au conservat câte-va, din care ne putem lumina inparte de cum a fost în trecut Biserica nóstră! II-lea) Am enumerat aceste scrierĭ şi publicaţiunĭ pentru a îndemna şi a ruga pe tot creştinul şi în special pe tot clericul de a se interesa din inimă a conserva, când află asemenea scrierĭ şi publicaţiunĭ, pentru ca din ele maĭ putem noĭ Clericiĭ Românĭ a ni forma *Istoria Dreptuluĭ Canonic la Românĭ*. Administraţia, disciplina şi Biserica nóstră naţionala din trecut va fi necunoscuta, şi nimenĭ nu va putea s'o studieze şi s'o facă cunoscuta cleruluĭ Român, daca nu va poseda cât maĭ multe din aceste publicaţiunĭ şi din diferite timpurĭ. Istoria Dreptuluĭ nostru civil nu se va putea complecta, de cât dupa ce se va cunóşte bine Istoria Dreptuluĭ canonic. Biserica a jucat un rol fórte însemnat şi larg în trecut în ramura judecatoréscă civilă. Ea, Biserica, şi cu sfatul orĭ Divanul Domnesc representa învechime justiţia în ţara. Rog dar cu insistenţa pe tot clericul Român sa culègă asemenea scrierĭ şi sa le trimită la Revista „Biserica Ortodoxa" spre publicare, sau dacă póte să le publice singur. Prin acesta va face cel maĭ mare bine ţareĭ sale, Bisericeĭ şi ştiinţeĭ în genere.

[2]) In conformitate cu Canonul 6 din Cartagena se interdice preoţilor şi Ieromonahilor de a marturisi (ispovedui) poporul fără a avea carte de duhovnicie de la Arhiereul loculuĭ. Acéstă carte se numeşte în limba grécă Ἐνταλτηριώϑη γράμματα (Σύνταγμα Πότλη καὶ Ῥάλλη vol. V. pag. 573). La noĭ se dice carte de Duhovnicie. Acéstă carte se da preoţilor de vêrsta înaintata, cel puţin de 40 de anĭ şi care-ĭ cunoscut prin o purtare fórte buna şi morala şi

trîn de vârstă, măcar cât de puţin de 40 de anĭ, să fie cinstit, cucérnic, cu viaţă bună, iscusit în cuvinte şi în

---

împodobit cu ştiinţă teologică şi cunoscinţă canonică, iar aceste calităţı se pretind dela spiritual, pentru a inspira tóta încrederea penitentuluĭ. Dupa discuţia urmata în sinodul din Cartagina se ajunse la concluzia: Ἀπὸ παντων τῶν Ἐπισκόπων ἐλέχθη: χρίσματος ποίησιν καὶ κορῶν καθιέρωσιν ὑπὸ πρεσβητέρων μὴ γενέσθαι, μήτε δὲ καταλλάξαι τινὰ εἰς λειτουργιάν πρεσβυτερῳ ἐξεῖναι. Τοῦτο πᾶσιν ἀρέσκει. „De catra toţı Episcopiı s'a ḑis: Facerea (Sfinţirea) Hrismeı (Mireluĭ) şi consacrarea fecıórelor să nu se facă de catra presviterı. Nicı ıaraşı i se permite presviteruluĭ a ıerta (împaca prin marturısire) pe cine-va pentru (a putea participa la) servirea publica. Acésta place tuturor". Prin urmare înca de timpuriu în Biserica Creştina s'a luat masurı severe de a nu ispovedui (confesa) orı-ce cleric hırotonit, ci numaĭ acel ce întruneşte calităţile canonice. S'a admis ca princip ca numaı Episcopul are putere de a lega şi deslega pecatele creştinilor, şi aceı dintre preoţĭ carora Episcopul li dă acésta putere spirituala prin o hirotenie speciala. Zonara ḑice: Καταλλάτει γὰρ ὥσπερ αὐτον τῳ Θεῷ ὁ Ἀρχιερεὺς διὰ τῆς μετανοίας καὶ οὕτω συνίστησιν αὐτὸν τοῖς ποιστοῖς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῶν ἁγιασμάτων καταξιοὶ... „Căcĭ Arhiereul îl împaca pe el (creştin) ca Dumneḑeu prin penitenţă, şi aşa îl presinta pre el credincıoşilor în Biserica şi-l învredniceşte de cele sfinte..." Iar Balsamon ḑice: Ἀλη' εἰπὲ καὶ τούτους τοὺς πρεσβυτέρους δάχεσθαι τοὺς ἐπιστρέφοντας, κατὰ προτροπὴν τῶν ἐπισκόπων τοὺς μετανοοῦντας. ὥςτι σημέιωσαι, ὅτι οἱ χορὶς ἐπιτροπῆς ἐπιςκοπικῆς δεχόμενοι λογισμοὺς ἀνθρώπων ἱερωμένοι μοναχοὶ κακᾶς ποιοῦσι, πολλῷ δὲ πλέον οἱ ἀνίεροι. Οὗτοι γὰρ οὐδὲ μετὰ προτροπῆς ἐπισκόπικῆς δύναται τοιουτόν τι ἐναρπεῖν.. Ci ḑi ca şi aceştı presviterı să primeasca pe ceı ce se întorc ca sa se pocaiasca dupe învoirea Episcopilor. Ast fel însamnă că monahiı sfinţiţı ceı ce primesc pecatele ómenilor fara permisiunea Episcopală fac reu. Cu atât maı mult ceı nesfinţiţı. Aceştia nicı cu permisiunea episcopala pot se sevêrşasca aşa ceva". Mitropolitul Putneanu, în cartea sa Flórea Cerească, are un capitul a-parte prin care dovedeşte ca nu trebue sa îndrazneasca preotul a mărturisi, păna ce maı întaı n'are cartea Arhierelui loculuı. Iat'o:

„Darul a lega şi a dezlega, a erta şi a ţinea, numaı la Arhiereĭ s'au dat, şi numaĭ eĭ, ca o matca a izvoruluı preoţieı, sînt înbrăcaţı cu acest daı, de la Domnul nostru Iisus Christos, şi de la sfinţiı Apostolı, ıara Preoţiı sînt înbracaţı cu darul, ca sa slujasca numaı sfânta Liturghie, şi alte taıne alepreoţieı. Iara a lega şi a dezlega, sau a afurisi nicı de cum nu s'au dat lor. Dupĕ cum hotarasc canónelor sfintelor sabóra, ce ḑic: Că care Preot va cu-

fapte, să nu fie bețiv, să nu mérgă la cârcĭume, să nu fie mânios, hulitor, *și înjurătoriŭ*, și în scurt, cât va fi

---

teza fară de blagoslovenia Arhiereuluĭ să lége, să deslége, să afuriséscă, sau sa ispoveduĭasca, sa fie golit de darul preoțieĭ. Și cel ce s'au ispoveduit la dânsul înca să fie neispoveduit. Iara Preotul, care fara témere Dumneḑeeasca va afurisi pre cine-va hotarâsc canónele sfinților parinți, să'l afurisésca Arhiereul pre dânsul, și sa'l pedepsésca. Ci dara fiind ca pre aceștı preoțı, care fară de voia și blagoslovenia Arhiéreuluı ispoveduesc, léga, desléga și aforisesc, îı golesc pre dânșiĭ sfitele sabóra de darul preoțieı, și'ĭ hôtarasc cu necredincioșiı, ramâind și ómeniı ca cum nu s'ar fi ispoveduit. Vi se cade cu adevĕrat tuturor preoțiior, ca să alergațı catra Arhiereul vostru sa luațı voe și blagoslovenie ca sa îndreptațı și sa povațuițı norodul luı Christos, dupe cum hotaraște Sfânta Scriptura; căcı acel dar care nu are unul, nu póte sa'l dea la altul. Croitoriul nu póte sa fie doftor, nicĭ ucenicul dascal, nicĭ fiul tata. Ci dara luând numaĭ blagoslovenie de la Arhiereu, atuncea sînt și Preoțiı volnicĭ, și cu dar a ispovedui, a lega, și a deslega, însa dupe canónele care hotarăsc sfințiı Părinţĭ și Apostolı" (Veḑĭ pag. 37 a carțeĭ citate).

Sa face escepțiune la casurı de mórte subita, când póte orĭ ce preot marturisi, ba chiar și mirén a primi declarațiile pacatelor murinduluĭ spre a le transmite duhovniculuı, care n'a putut fi present din cause bine cuvêntate. Iar în Praviliόra din timpul Metropolitului Grigorie, la pagina 16 cetim : „...Fieşte-carele din voĭ fara carte de duhovnic de la Arhiereu, a caruia va fi Eparhia, sa nu îndraznésca a fi duhovnic și a ispovedui, fara numaı la case de mórte; ca unul ca acela cu pravila se va pedepsi, ca un calcator de Dumneḑeeștele canóne. Pentru că nu s'aŭ pagubit numaĭ pre sine, ci și pre câțı s'au marturisit la dênsul, cacĭ sînt. neispoveduițı; și câte au legat sau au deslegat sînt neîndreptatę. 'dupa canonul al VI al soboruluĭ din Cartagena și după al 43 al aceluașı." Iar în scrierea *carte folositóre de suflet*. Traduse de Grigorie și Gherontie la 1800 la pagina 26 se descrie amarunțit cine póte numaı sa marturisésca (*să se vaḑă aceu carte.*) Tot în acésta scriere cetesc frasa următóre, care are mult înțeles pentru ceĭ ce'șı iau asuprașı curațirea ómenilor de pecate : unde se ḑice : „Inca greșesc câțı știu carte și nu cetesc cărțile cele Dumneḑeeștı pe la serbatorı. Câțĭ pastorı și statatorĭ înainte a Bisericilor nu învața pre norodul lor într'ânsele. Câțı nu dau din avuțiile sale o particică mica la milostenia ce se strânge pre la serbatorı pentru saracı." (pag. 15) Aceste sînt suficiente, la care maĭ adaugim canonul 43 al Mareluı Vasilie și principiul anunțat de Balsamon la comentarea acestuĭ canon vol. IV, pagina 490 din Sintagma luı Potli și Ralli : „Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτιμια ουκ εἰσὶ κολαστικά, ἀλλὰ ἁγιαστικὰ καὶ ἰατρευτικα". „Epitemiile bisericeștı nu sînt pedepsitóre (constrângătóre), ci sfințitóre și vindicatoare".

cu putință să se feréscă să nu dea scandăl și pricină la norod [3]).

Legea civilă numaĭ póte impune involuntar pedepse. închisorĭ, glóbe, ba și mórte celor vinovațĭ, ĭar legea bisericéscă nicĭ odata și în nicĭ o împrejurare nu póte impune pedepse corporale. Confesiunea este un act bene-vol din partea penitentuluĭ și în puterea grațieĭ depuse în Biserică și distribuită credincĭoșilor prin Misterul Martirisireĭ; Confesorul arata pecătosuluĭ greutatea pecatelor sale, îĭ da sfatuirĭ spirituale și'l îndémna la căință sinceră, la sdrobire de inimă și regretarea pĕcatelor comise. Apoĭ pentru pacificarea și obținerea liniștei conștiințeĭ de pĕcatele comise îĭ da o epitimie orĭ canon, pe care ĭarașĭ bene-vol îl accepta și'l execută singur asupră-șĭ. Rolul confesoruluĭ este de a-ĭ arăta gravitatea situațieĭ psihice a penitentuluĭ, a-l îndemna la corectare și a se abținea de a maĭ cadea în acel pecat. Cere cu alte cuvinte ameliorarea luĭ psihică și viețuirea în conformitate cu preceptele Evangelice în viitor. Numaĭ sub clausa de a'șĭ îmbunătați viața, a se abținea de la pĕcate, confesiunea are valóre reală asupra pecătoșilor. Alt-fel s'ar înțelege rĕŭ sacramentul penitențeĭ, n'ar fi atuncĭ de cât póte un motiv maĭ mult de a comite dilnic mulțime de pecate, daca confesorul ar declara fára nicĭ o garanție canonică, ertate greșalelor ómenilor numaĭ în puterea daruluĭ seu, fară cooperarea conștiincióă la acésta și din partea penitentuluĭ.

[3]) Aci sînt enumerate calitațile preotuluĭ, dupĕ cum sînt expuse în capitolul III din I-a Epistolă a Sf. Apostol Pavel catră Timoteiu: Să fie om plin de învĕțatura sfântă, de cunoștințĭ teologice, de experiență și cu o purtare exemplara, pentru a putea insufla încrederea Creștinilor ce au a'șĭ mărturisi pecatelor lor De aceea tinerii fară experiență, necarturarĭĭ și trândaviĭ nu sînt de loc potrivițĭ pentru acéstă grea și delicata sarcina spirituala. Cum va putea conduce pe altul spre desĕvêrșire, când singur are nevoe de învețător? Cum va avea curajul a îndemna la practica virtuților pe care el nu le va fi practicat? Sfântul Vasilie dice: „Confesor se numește acela ce numaĭ vietuește dupe trup, dar se pórtă de Duhul luĭ Dumnedeu și Fiul luĭ Dumnedeŭ locuește întru el, și s'a facut asemenea chipuluĭ Fiiuluĭ luĭ Dumnedeŭ (Cuvêntul despre St. Duh. cap. 15). Iar Meletie Marturisitorul dice despre Confesorĭ: „Precum leul nu nu póte să păstorească oĭ; precum nu este cu cuviința ca paserea se păstorească vulpĭ; așa nu se cuvine nicĭ ceĭ patimașĭ să fie povațuitorĭ de suflete, pe care trebue sa le conducă spre Dumnedeu izbăvite de patimĭ (Treapta 171). Sub cuvintele: *să fie cinstit cucernic și cu viață bună*, Mitropolitul Anthim a înțeles cuvintele greceștĭ Νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φελόξενον, care acestea însamnă: Νηφάλεος=se numește nu cel ce se abține absolut de a bea vin, ci acel ce'l întrebuințază fórte modest. De aci are și însemnătatea de om sobru, obstinent în mâncarĭ și bĕuturĭ. Cel ce servește pâuteceluĭ nu este capabil de nimic spiritual! Σώφρων=se numește

cel ce are în tot-déuna mintea întrégă, este treaz şi veghiază spre tot lucrul bun, şi dar vrajmaş, ne'npacat abusuluĭ şi viţiuluĭ. Κόσμιος =om grav şi la cuvinte şi la fapte, vorbele şi lucrările luĭ sînt în tot-déuna în armonie şi pot servi de exemplu şi model altora. Φιλόξενος=casa Clericuluĭ de orĭ ce grad trebue să fie deschisă tuturor nenorociţilor, orfanilor şi veduvelor, şi de câte orı póte să-ĭ ajute la nevoile şi norocirile lor. Aşa pretinde Christos sa fie ıepresentanţiı Religieĭ luı ceı sfinte!

Dupe acestea ḑice Antim: Să fie *iscusit în cuvinte şi fapte, să nu fie beţiv, să nu mérgă la cărciumă, să nu fie mânios, hulitor şi înjurător etc.*

De sigur, ca şi acestea le-a ḑis avênd în vedere cuvintele Sf. Apostol Pavel: Διδακτικὸν=învěţător, adică explicator al doctrineĭ Creştine ḑilnic catră popor nu numaĭ în Biserică, ci în tot locul şi ocasia. „De vreme ce tu vreĭ sa te facĭ carmaciu al Corabieı Sfinteĭ Bisericı, şi tu maĭ ales veĭ să ţiĭ în mânile tale canónele acestea, care sînt ca o cârma a Bisericeı; pentru aceea aĭ trebuinţa să fiı iscusit maı nainte cum se cuvine să o întorcı şi să o porţĭ cu meşteşug. Ca în vremea cuviinciósa, adecă când te veĭ face duhovnic, prin acéstă cu iscusinţa a ta carmuire, sa izbăveştĭ de furtuna pěcatuluı pre ticaloşiĭ pěcătoşĭ. Ca precum ḑice un dascal, mare lucru este acesta. Doftoriĭ sa îndeletnicesc de-apururea la cetirea carţilor celor doftoriceştı, pentru ca să afle vre-o doftorie, cu care se póta se lungeasca viaţa cea vremelnica a vre-unuĭ bolnav. Iară Duhovniciĭ, sau când-vaşı, saŭ cu greu să deschiză vre-o carte Dumneḑeeasca, pentru ca sa se înveţe vre-o doftorie şi prin acésta sa dea viaţa vecınica şi mântuire pecătoşilor (Veḑı cartea folositóre de suflet, pag. 4 şi 5). Ca învěţatura în primul loc este trebuitóre Cleruluı şi în special Confesoruluı, este lucru prea veḑut. Apostoliı au fost calificaţı de Mântuitorul cu epitetul de *lumină*, de *sare*, şi chiar la Inalţarea luı la cer le-a ḑis: *mergênd, învěţaţĭ tóte popórĕle* etc. Dar cum va lumina întunerecul? Cum se vor priva de putrejune cărnurile fără sare? Cum póte cine-va să fie înveţator a uneı Religiı positive că Creştinismul, când n'a învěţat'o, n'a studiat'o? Am auḑit adese sbarnaind şi murmurând ignoranţa, abusul şi simonia: Nu ne trebue filosofĭ, ómenı teologı, preoţĭ învěţaţı, ca sînt stricaţı, să pierde Religia prin eı! Sa întelege că cu cât se face lumină cu atât dispare întunericul, cu cât se înmulţaşte caldura cu atât dispare frigul; cu cât dar se înmulţesc cărturariı în Biserica cu atâta dispare abusul şi arbitrarul ignoranţeı. Asta-ḑĭ preotul înveţat are cunoştiinţă şi de datoria luĭ si de drepturile luı, şi de demnitatea persóneı lor. Asta-ḑı Simonia a disparut, arbitrarul îşı da sufletul, ĭar ignoranţa îşı aşteapta, ca cel corupt de viţiĭ, mórtea-ı Inveţatura bună şi sanatósa; înveţatura multa şi variata, unita cu o purtare morală, dupě spiritul sf. nóstre Religiı, este singurul şi unicul stâlp al susţinereĭ Biseriсeĭ creştine prin Cler. Subterfugiul ignoranţeĭ la purtare buna şi duh smerit, este un pretext numaı de a'şı maĭ prelungi în cât vě

viața. Mare la suflet a fost Mitropolitul Anthim Ivireanul, când s'a exprimat pe atuncĭ așa de categoric contra ignoranței din Cler: „Că între cele-l-alte scârbe ce am, de mě rănesc la inimă, este acesta cea maĭ grea, de me întristez și mě mâhnesc maĭ mult; ca veḑ dintre preoții meĭ atâta prostie, atâta neînvěțătura și atâta nedumereală; cât cunosc ca nu puteți face vre-un ajutor; și pentru acea multa prostie a vóstră și neștiința la *Sfânta Carte* m'am îndemnat, fiind cuprins de frica luĭ Dumneḑeu, a ve înștiința cu acéstă mică carticică" (Veḑi Invețatura Bisericescă a Vlădicaĭ Anthim, idem Sinopsa Mitropolituluĭ Iacob Putneanu).

Mitropolitul Iacob Putneanu se exprimă exact tot în acest fel despre Clerul din Moldova! Numaĭ prin carte dar putem spera cu figuranța la o stare maĭ înflorită în Biserica. Eu n'am věḑut om însvěțat murind de fóme!.— Μὴ πάροινον = ne bețiv, adica din causa bețieĭ pornit ușor la tóta fapta ra și necuviinciósă, la bataĭ, sfeḑi, insulte etc. de aceste și chiar de crime este capabil cel ținut de patima bețieĭ. Exemplile ḑilnice ne probează cu suficiența acesta. Iată pentru ce opresc Canónele pe clericĭ a intra în cărciume, lara o nevoe, a sta la sfat și pahar cu fiiĭ luĭ sufleteștĭ, cacĭ pe ângă că póte deveni patimașĭ, apoĭ îșĭ pierde și prestigiul seu de preot fața de ceĭ ce-ĭ păstorește.

C. E.

(Va urma).

ETICA EVOLUȚIONISTA ȘI ETICA CREȘTINA.

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă, No. 11).

*

Animalile sunt întocmite din naştere aşa, că posed tóte cunoştinţele şi aptitudinile saŭ disposiţiile instinctive, spre conservare şi propagare. Indată ce se nasc, animalele tinere se pricep la tóte lucrurile ca și cele bĕtrâne. Paserea cea tĕnară îşĭ clădeşte cuĭbul tot aşa de măestru ca şi părinţiĭ sĕĭ; cuĭbul cel dintâiŭ al eĭ este tot aşa de perfect ca şi cel din urmă. Animalile tóte sunt *artiştĭ* din naştere. Ele nu staŭ nicĭ o-dată pe băncile scóleĭ şi cu tóte acestea ştiŭ ca nişte maiştri tóte cele necesare pentru conservarea lor. Ce simţ fin de artă ne presintă ele! Cu câtă fineţă şi simetrie ţesă şi întinde paingenul pânza sa! Cu câtă viclenie pândeşte el din ungherul unde'ĭ ascuns momentul, în care vr'o muscă fără grijă se încurcă în mreja luĭ, spre a sări apoĭ asupra nenorociteĭ victime, şi a o cetlui maĭ bine cu laţurile sale! Să se observe aranjamentul artistic din un uleĭ de albine, drumurile încrucişate din un moşoroĭ de furnicĭ, clădirea cu o artă perfectă a visuineĭ castoruluĭ. Apoĭ iscusinţa cu care tênĕra cĭocârlıe cântă în vĕzduh şi măestria cânteculuĭ privighetóreĭ. Aceste vietăţĭ micĭ şi marĭ, tinere şi bĕtrâne, ştiŭ tóte cele fără să fi învĕţat. Intrebe cine-va fluturul, cum a ajuns în stare a răteza şi învălui frunza într'un chip aşa de măĭestru şi potrivit regulelor mate-

matice, ca să facă ouĕlor sale un înveliş ferit de vênt şi de rĕcélă şi provĕḍut cu materiele necesare pentru ernatic. El nu ştie şi nu a studiat acéstă artă nicĭ o-dată. Un înţelept maĭ mare a avut grijă de el şi 'ĭ-a dat aptitudinile instinctive şi artistice pe calea vieţeĭ.

Singur omul vine pe lume şi în acéstă privinţă, faţă cu teoria evoluţionistă, ca un adevĕrat tîmp şi idiot, cu tot crierul mare din craniul sĕŭ. El nu numaĭ trebue să aĭbă o pruncie cu mult maĭ lungă şi cu maĭ mare nevoe de ajutor de cât animalele, ci şi după ce a crescut şi se află în posesiune deplină a organisaţieĭ *ceĭ maĭ desvĕluite*, nu ştie maĭ nimic şi nu cunóşte nicĭ lucrările necesare spre conservarea sa, dacă părinţiĭ n'ar sta cu varga lângă dînsul anĭ întregĭ şi nu l-ar îndemna energic a fi silitor. Căcĭ omul — şi acésta pune ĭarăşĭ în dubiŭ adaptarea sa — intră în vĭaţă cu o mare înclinare spre *lene*, pe când furnicele şi albinele ştiŭ a sădi în descendenţiĭ lor de micĭ silinţa cea maĭ mare. Pe lângă acésta ni se presintă fenomenul remarcabil, că adesea copiiĭ cu tótă asemĕnarea lor cu părinţiĭ nu pot moşteni inteligenţa acestora şi continua meseria lor, — un fenomen fără analogie în regnul animal. Câţĭ bărbaţĭ de stat, artiştĭ şi savanţĭ aŭ copiĭ, carĭ cu tóte silinţele pedagogilor n'ajung în stare să jóce rolul părinţilor lor.

Ast-fel omul după calităţile sale *ereditare* ni se presintă înarmat în lupta pentru existenţă cu mult maĭ defectuos de cât animalele. Acestea primesc tóte cele necesare prin ereditate. De aceea nu li s'a dat facultatea şi dorinţa de a învĕţa. Iar omul privit numaĭ fisic, vine în lume *neînvĕţat*. Insă lipsurile sale din acéstă lature le suplineşte cu prisos *raţiunea* ce strĕluceşte în ochiĭ luĭ, ca un reflex depărtat al înţelepcĭuneĭ ceĭ vecĭnice. Prin acest dar ceresc i s'a însemnat posiţia sa de domn al lumeĭ. Fără raţiune şi voe omul este sĕrman şi slab, o jucărie a tuturor elementelor protivnice. Iar cu aceste minunate puterĭ cereştĭ, omul ajunge lesne domn al lumeĭ. El îşĭ supune cele maĭ

înfricoşate *puterĭ* ale natureĭ, face fulgerul nevĕtămător, înfrânéză focul, îşĭ deschide căĭ peste fluviĭ şi mărĭ, smulge secretele din sînul întunecos al pămêntuluĭ şi din înălţimile cele maĭ depărtate ale ceruluĭ.

Din acest punct de vedere ni se presintă *justificate teleologic*, ba chĭar *necesare* lipsurile omuluĭ, despre care s'a tratat maĭ sus. Fără aceste golurĭ şi defecte omul ar fi lipsit de o impulsiune salutară şi statornică de a înmulţi talantul ce i s'a încredinţat şi a cuceri şi ocupa locul ce i se cuvine în univers prin muncă neîntreruptă. In adevĕr, unde ar fi rĕmas progresul dacă omul ar fi aflat încă în légan cele necesare? Genul omenesc ar fi păţit ca uniĭ fecĭorĭ de ómenĭ bogaţĭ, carora norocul le-a dat mură în gură moştenirĭ grase. De aceea lipsurile şi defectele fisice ale omuluĭ, precum şi posibilitatea de a le suplini prin raţiune, sunt o dovadă puternică contra desvĕluireĭ *mecanice* a omuluĭ din animal şi ne arată la el invederat *degetul luĭ Dumneḑeŭ.* [1])

Dar aicĭ trebue să întimpinăm o dificultate ce ne-o opune Spencer precum şi Darwin. Eĭ afirmă că nimenĭ altul, fără numaĭ *evoluţiunea însaşĭ* a dăruit omuluĭ *raţiunea*, ca surogat al instinctelor ce a perdut. Să nu uĭtăm că evoluţiunea, după socotéla născocitorilor eĭ, este capabilă de orĭ-ce.

Dar nu, acest supterfugiŭ e închis la amênduoĭ. După eĭ avem a face şi la om cu aceeaşĭ adaptare *mecanică*, ce 'ĭ activă încă pe treptele cele maĭ inferióre ale vie-

---

1) Cu acéstă expresie biblica şi pregnanta se rosteşte D. Hasdeŭ contra teorieı despre desveluirea omuluı din animal prin selecţiunea *naturală*, sau prin evoluţiunea *materială*. Domnia Sa vede în „marimea cerebruluı şi în nuditatea peleı la om, doue caractere tipice ale natureĭ umane, ce sunt absolut rebele la orıce alta soluţiune, afară de *selecţiunea providenţială*". Simţim o deosebită plăcere a constata că *în acest punct* ne întâlnim deplin în ideı cu savantul nostru literat. A se vedea „O introducere ın istoria universala" Revista Noue. Bucureştı 1889. An. II. p. 369—382, în special p. 376.

ţeĭ. Cum se face acum, că acest proces mecanic ţine până la animalele cele maĭ superióre *aceĭaşĭ direcţie* şi împlineşte totul pe calea însuşirilor ereditare, *ĭar la om de o dată lasă acéstă direcţie* şi ĭa o direcţie *cu totul nouă*, ce n'are nicĭ o asemĕnare în regnul animal? Atuncĭ am putea afirma tot aşa de bine, că o ghĭulea de tun după ce a pornit în linie dréptă, maĭ 'nainte de a ajunge la ţel, 'a făcut un unghĭŭ drept.

Apoĭ ce să maĭ zicem despre afirmaţiunea monstruósă, că tótă vĭaţa psihică a omuluĭ se póte explica prin combinaţiĭ de atomĭ, prin secreţiunĭ cerebrale şi altele asemenea? Ia să judecăm puţin. După teoria luĭ Spencer, un atom n'are vĭaţă. Să luăm acum doĭ, treĭ, o mie, un milion de atomĭ. Să-ĭ amestecăm, să-ĭ combinăm cât ne place. Cum s'ar putea naşte vre o-dată din acéstă amestecare lucrurĭ deosebite de ea ca cerul de pământ, cum sunt *actele cele maĭ intime* şi imanente ale sentimentuluĭ, ale percepţiuneĭ şi sensibilităţeĭ? Cu cât maĭ monstruósă este apoĭ încercarea de a explica întréga vĭaţă intelectuală şi liberă prin agregate de atomĭ? Putea-va o atare amestecare şi combinare de atomĭ, orĭ-cât de artificială ne-am închipui-o, putea-va ea să percépa lucrurı cu totul *imateriale*, cum e posibilitatea, necesitatea, relaţiunea, simplitatea, vecĭnicia, datoria? Putea-va ea să resolve teorema luĭ Pitagora, să stabiléscă legile planetare ale luĭ Kepler, să calculeze de maĭ 'nainte schimbările corpurilor cereştĭ şi să reflecteze la consecinţele sistemuluĭ politic şi economic de adĭ pentru generaţiile viitóre? Putea-va un aglomerat de atomĭ, orĭ cât s'ar atrage, respinge şi lovi între sine, să se facă sie însuşĭ obiect, aşa că întregul să fie de o-dată cunoscut şi cunoscĕtor, să se concépă ca o unitate şi să pótă dice către sine însuşĭ: „*Eu sunt*“. Bine a dis Kant, că el ar sari de pe calul sĕŭ îndată ce l'ar audi zicênd: „*Eŭ sunt*!“ In urmă ce să maĭ zicem despre încercarea de a explica prin combinaţiĭ de atomĭ tot ce voeşte omul, dragostea sa de adevĕr, de vir-

tute, de ordine de frumuseţă? Tot aşa, despre încercarea de a transmite acéstă explicare şi la voia liberă a omuluĭ, în virtutea căria, el este domn al faptelor sale şi responsabil pentru ele?

Dar să ne oprim aci.

Cine nu se va îndupleca după aceste reflecsiunĭ, este cu totul orbit, orĭ *nu voeşte* să vadă adevĕrul, ca să se pótă deda în ticnă la fapte ce înjosesc viaţa omenéscă. Despre acest adevĕr, însuşĭ materialiştiĭ ne daŭ mărturisirĭ, fără să ştie. Chiar Haeckel, căruia de sigur nimenĭ nu-ĭ va imputa o reservă timidă în părerile sale, se înfiorá a exprima ideia materialistă în góla eĭ trivialitate. De aceea caută cât póte să o îndosiască de ochiĭ celor simpli cu expresiĭ ca *„sufletele atomilor şi ale plastidulelor“* etc.

*

După Spencer este o *lege generală* a evoluţiuneĭ ca conduita se apropie de perfecţiune, *cu cât aduce maĭ puţină daună la alte fiinţe*. In o evoluţiune imperfectă vieţuirea la un loc reclamă luptă pentru existenţă, atât între indiviziĭ de aceiaşĭ specie, cât şi între speciĭ diferite. Corbul spre a se conserva trebue să omóre mulţime de pasĕrĭ, pasĕrile ca să trăiască trebue să piardă mulţime de viermĭ şi larve. Cea maĭ înaltă formă de conduită a făpturelor va fi ast-fel, ca adaptarea unora la scopurĭ să nu împedice adaptarea altora, saŭ ceia ce este tot una *ca conduita unuia să nu maĭ aducă altora nicĭ un fel de daună* [1])

Cum se confirmă acum acéstă lege la om? Aicĭ pe loc un lucru ne isbeşte. Pe când Spencer la desvoltarea legeĭ în general vorbea maĭ cu sémă despre lupta pentru existenţă între indivizĭ de speciĭ *diferite*, acum aplicand

1) Les Bases etc. p. 13-14.

acésta lege la om, vorbeşte numaĭ despre urmările conduiteĭ asupra indivi̦dilor de *aceiaşĭ specie.* El ia acum în consideraţie numaĭ *purtarea ómenilor între sine* şi trage nădejde ca viaţa socială va primi o formă din ce în ce maĭ pacĭnică şi maĭ industrială.

Dar óre de ce trece el sub tăcere urmările conduiteĭ omuluĭ asupra indivi̦dilor *de alte speciĭ?* Evident că nu din alt motiv, de cât pentru că aicĭ nu era nimic de câştigat pentru legea sa, că perfecţiunea conduiteĭ atârnă de o maĭ puţină daună a altora. Nicĭ un animal nu jertfeşte atâtea hecatombe de plante şi animale ca omul. Ceva maĭ mult. Pe când animalele au cele maĭ adesea orĭ un câmp hotărît de vênat, omul reclamă carnea tutulor spre hrană, saŭ cel puţin blana şi lâna lor spre îmbrăcăminte şi podóbă. Sĕlbaticul se'ndestuléză a vêna animalile, ce fără multă ostenială îĭ procură o hrană îmbelşugata şi substanţială. Europénul civilizat din contra este un ucigaş mult maĭ rafinat. El spre a face pânteceluĭ sĕŭ alintat o plăcere deosebită la un banchet, e gata să tae limba la miĭ de privighitorĭ ca împĕratul Roman Vitelius, care da óspeţilor sĕĭ miĭ de peştĭ şi pasĕrĭ, limbĭ de păun şi crierĭ de fasan. Omul civilisat chiar se laudă cu acésta, în loc de a simţi mustrare de cuget că conduita sa *e imperfect adaptată.* Şi nu sunt semne că omul civilisat se va îndrepta pe viitor în acéstă privinţă. Doar, dacă cine-va trage nădejde, că genul omenesc de dragul evoluţiuneĭ va adopta vegetarianismul. Ce se maĭ di̦cem despre vivisecţiile cu tréba şi fără trébă, despre luptele singeróse de gladiători şi animale, în care fórte mulţĭ ómenĭ găséŭ o crudă desfătare? [1])

Dar poate că conduita omuluĭ presintă un caracter pacĭ-

---

[1]) Luptele în arenă, pentru care popóre civilisate ca Greciĭ şi Romaniĭ avéu mare pasiune, au luat sfârşit din motive cu totul diferite. Aceste motive se reduc la *iubirea de ómenĭ*, pe care Evangelia o pune în fruntea tuturor virtuţilor. Exemple vezi Lecky, Sittengesch. Europas u. s. w. II, s. 29.

nic şi inofensiv cel puţin în raport cu semenii sěĭ? Nicĭ de acéstă mângâere n'are parte filosoful nostru. Faptele dovedesc ca indivicjiĭ *de aceiaşĭ specie* sunt între sine în termen de mijloc maĭ puţin vrăjmaşĭ în lumea animală, de cât în genul omenesc. Cel puţin se află multe specii de animale care vieţuesc între sine, mult maĭ pacĭnic de cât ómeniĭ. Pe când între animale rar se întâmplă ca ele sa'şĭ mănânce propria lor specie, antropofagia ne'ntimpină maĭ în tóte părţile lumeĭ [1]. Ce ne'nvaţă apoĭ numerósele rĕsbóe sîngerôse de distrugere, pe care le-au purtat între sine nu numaĭ némurĭ sĕlbatice, ci chiar popóre civilisate ca Roma şi Cartagina? Dar adĭ, că tótă Europa stă 'narmată până în dinţĭ, gata de resbel? Unde este aicĭ progresul, faţă cu lumea animalelor?

Aicĭ maĭ adăugim, că în genul omenesc se asasinéză între sine indivicjiĭ de aceeaşĭ gintă, de acelaşĭ ném. ba chiar de aceeaşĭ familie. Insuşĭ hienile şi tigriĭ nu se mănâncă între sine ca ómeniĭ. Fenomene, ca atentatele anarhiste din timpul nostru, ce ţintesc la omorurĭ în mase, spre a ajuta să triumfe o ideă, sunt un privilegiŭ esclusiv al ómenilor ajunşĭ pe o tréptă superiórâ de evoluţiune.

*

„Dacă comparam, dice Spencer, ocupaţiile ordinare ale sĕlbaticuluĭ cu ale omuluĭ civilisat d. e. cu afacerile comerciantuluĭ. ce presupun transacţiunĭ multiple şi complexe în curs de lungĭ perioade, saŭ cu profesiile libere, ce reclamă o pregătire prin studiĭ laborióse şi sunt supuse zilnic la felurite grijĭ, saŭ cu discuţiile şi agitaţiile politice, ce tind acum a întroduce cutare măsură, acum a combate pe alta, ni se presintă nu numaĭ seriĭ întregĭ de adaptărĭ ale mijlócelor la scopurĭ, ce întrec înfinit în va-

[1]. O, Peschel, Voelkerkunde, S. 175.

rietate şi complexitate pe ale raselor inferióre, dar şi seriĭ, ce n'aŭ analogie(?) la aceste rase" [1]).

Aşa dar, în sinul genuluĭ ominesc există un progres incontestabil şi măreţ. Insă ce voeşte Spencer a dovedi cu acéstă descriere? Nu cum va că conduita omuluĭ s'a desvăluit din a animaluluĭ? Negreşit; dar aicĭ se serveşte de o sabie cu două tăişurĭ. Maĭ întâĭ ne arată, că speciele de animale superióre desfăşură şi o specie superióră de acţiunĭ, spre a conchide de aicĭ — am vĕḑut maĭ sus cu ce drept — că acţiunele superioare s'aŭ desvaluit din cele inferióre [2]). Apoĭ trece la om, par'că el ar fi o continuare firească a acesteĭ scărĭ, ce se perfecţionează în sus. Insă tocmaĭ progresul, din sinul genuluĭ ominesc este o dovadă că logica luĭ H. Spencer a apucat pe un drum greşit.

Nicĭ un om cu judecata nu se maĭ îndoeşte aḑĭ că toţĭ ómeniĭ, orĭ cât se deosebesc dupĕ rase, *sunt de una şi aceeaşĭ specie.* Sĕlbaticiĭ de la Orinoco saŭ de la fluviul Amazóne sunt de specie om ca şi Spencer şi Darwin.

Acum am ruga pre filosoful nostru să ne arate şi în regnul animal indiviḑĭ *de aceeaşĭ specie*, la care să putem afla un progres aseminea cu al ómenilor. Să ne arate că între maĭmuţe, elefanţĭ, leĭ *de aceĭaşĭ specie*, aşa dar între indiviḑĭ, care *în privinţa fisică nu se deosebesc între sine maĭ mult de cât ómeniĭ*, ar fi uniĭ aşa de superiorĭ altora ca ómeniĭ civilisaţĭ asupra celor sĕlbaticĭ. Să ne arate, că paserile, caiĭ saŭ cânii de aḑĭ întrec pe predecesoriĭ lor de de mult, cum Europeiĭ de astă-ḑí întrec pe popórele Celte şi Germane de acu doue miĭ de anĭ.

In zădar va cauta el vre-o analogie. In regnul animal totul e legat de un model fix. Legea sa este o vecinica uniformitate. Cele ce ne spun documentele şi monumentele străvechĭ din Egipt, Babilon, Canaan despre viaţa

[1]) Les Bases etc. p. 10.
[2]) Bis. Ort. pe Februarie, p. 830 sq. şi 822.

şi apucăturele paserilor, animalelor domestice, leilor şi elefanţilor, staŭ în deplin acord ca cele-ce observăm astădĭ. Cât de bine se potrivesc şi astă-dĭ comparaţiile ce profeţiĭ imprumută din regnul animal d. e. cu vrabia, cu turturica, cu mielul etc. Relaţiile Bibliei despre modul de a păzi, de a păşuna şi de a cultiva turmele de oĭ, dovedesc că cele cincĭ miĭ de anĭ câţĭ aŭ trecut de atuncĭ, n'aŭ produs nicĭ o schimbare asupra nivelulul intelectual al oaeĭ. Vulpea de astă-dı nu e maĭ puţin vicleană de cât cea din timpul luı Samson şi Irod. Furnica şi albina 'şĭ ţine tot deprinderile pe care le-a observat încă Solomon. Castorul îşĭ construeşte locaşul seŭ tot în modul în care l'a descris Aristotel. Descrierile luĭ Pliniu cel bĕtrân despre măestria animalilor se potrivesc fórte bine şi astă-dĭ. Bărbaţĭ specialiştĭ ca Cuvier constata ca tratatele de istoria naturală ale luĭ Aristotel, întru cât se basaze pe observaţiĭ proprii, sunt cu desĕvêrşire esacte şi în veacul nostru. Despre un progres nu se vede nicăirĭ urmă. Pe când în acelaşĭ înterval ce avênt mâreţ a luat viaţa întelectuală a omenireĭ!

Progresul genuluĭ uman însă se mărgineşte *la viaţa intelectuală*, la ştiinţĭ şi arte: *în privinţa fisică* şi omul a rĕmas cu totul staţionar. Dr. Virchov ne-a spus maĭ sus, că dupĕ cele maĭ vechĭ resturĭ fosile ómeniĭ primitivĭ, despre cari aŭ ajuns ştirĭ până la noĭ formaŭ o societate fórte respectabilă, ce în privinţa fisică se póte compara de-al binele cu societatea de astă-dĭ [1]).

Aşa dar, sub raportul fisic ómeniĭ pretutindenea şi în tóte timpurile rĕmân asemenĭ în cele esenţiale. Totuşĭ cât de mult se deosebesc în viaţa intelectuală. Puneţı pe un Matabel, (Zulu-Kafri) pe un Kanak (locuitor din Polinesia Oceanieĭ) orĭ pe un locuitor al Ţĕreĭ de foc (selbaticĭ din America) alăturĭ cu un Schakespeare şi Newton, Mozart şi Michel Angelo, Burke şi O'Connell. Saŭ maĭ bine, puneţĭ vre-unul dintre necĭopliţiĭ şi inculţiĭ ce

[1]) Comp. „Bis. Ort." pe Fevruarie, p. 837.

vagabondéză prin orașele mari ale nóstre alăturĭ cu unul din geniele mari, ce sunt în viață d. e. cu un Bismark saŭ Gladstone. Unde se vĕd între eĭ deosebiri fisice? Greutatea și *secrețiunile* crieruluĭ pot fi cu totul egale, ba încă geniul póte va presinta un minus, caci se află une-orĭ ființĭ ignobile, ce ar oferi stofă pentru o figură majestósă.

Acum dacă omul nu este nimic altă de cat suma nervilor, a mușchilor, a materiei cerebrale, cum se esplică deosebirea colosală în privința cultureĭ și a civilisațieĭ? Cum se face că numaĭ oamenii, de și au aceĭași structura fisică, presintă atarĭ deosebiri? Spencer laudă maĭ până la entusiasm evoluția superioară, adaptarea fină a elefanților [1]). Arăte-ne deci la elefanțĭ deosebirile ce aflăm între oamenĭ. Nu cerem nimic neadmisibil după principiile luĭ Spencer, căcĭ în ochiĭ sĕĭ omul trece tocmaĭ drept cel maĭ superior animal. Modul de traĭ al animalelor de aceĭașĭ specie este tot déuna acelașĭ dar al omuluĭ nu este acelașĭ". Dacă cine-va ar aduna 30,000 de vulpĭ, ḑice un poet antic, v'a observa la tóte acelașĭ mod de traĭ, pe când la noĭ oamenii se vĕd atâtea modurĭ de traĭ câțĭ și indiviḑĭ" [2])

Cât e de absurd a esplica deosebirile cele marĭ în privința intelectuală în sinul genuluĭ omenesc prin organisație și structură se vede foarte bine, daca luăm în privire *viața morală.* Incă Platon atrage luarea aminte că fiiĭ adesea nu samănă cu părinții în virtute.[3]) Despre ereditate aicĭ nu 'ncape vorbă. Ce deosebire cât ceriul de pământ între un sfînt și un om căḑut moralminte și criminal, între figura luminósă a unuĭ Pavel Apostolul, a unuĭ Vasile cel mare, a uneĭ Ecaterina etc. și a unuĭ

[1] Asemenea esemple aflam și în *Arhiva Soc. Sciințifice și Literare din Iașĭ* pe April-Iunie 1891 p. 656 sq. Sa se vaḑa și cele ḑise maĭ sus despre *analogiile* din natura cu omul.

[2]) Philemon ap. Stobaeus. Serm. 2.

[3]) Protagoras c. 14. 16

locuitor al cavernelor de viciĭ din Sodomele şi Gomorele nóstre moderne! Şi încă une orĭ aceste contraste de lumină şi întuneric s'aŭ ivit pe acelaşĭ câmp, în aceiaşĭ ţară, în aceĭaşĭ familie. Cât de adesea vedem că în familiĭ de bunĭ creştinĭ un copil se aplică la viaţa eroică de jertfire şi abnegaţie ca ostaş, preot, soră de caritate etc. pe când póte altul se tăvăleşte în cele maĭ jósnice desfătărĭ pe calea cea largă a viciilor. Voeşte Spencer oare a ne face plausibile aceste estreme cu adaptarea sa ereditara, cu deosebirea de structură, de substanţă cerebrală şi altele asemenı? Credem că orĭ ce om cu judecată simte absurditatea unor atarı esplicaţiĭ, cu atât maĭ mult că nu arare orĭ acelaşĭ individ a vieţuit un timp maĭ îndelungat în desfrânărı şi apoĭ s'a intors pe calea virtuţeĭ (Maria Magdalina, Maria Egipteanca, Augustın etc.) saŭ vice versa.

Negreşit însă, materialiştiĭ trebue a susţinea cu orĭ ce preţ aceste esplicaţiĭ, ca să nu admită un suflet liber şi nemuritor, o s ânteiă dumnedeéscă în pieptul omuluĭ. Aicĭ se ascunde secretul succeselor materialismuluĭ

In sfîrşit vom indica pe scurt încă douĕ fenomene, ce de şi degradeadă pe om, totuşĭ ne fac a simţi măreţia şi nobleţa sa. Inţelegem maĭ întâĭ *perturbaţiile mentale* cele marĭ ca nebunia, smintirea, ideile fixe, tâmpirea, ce bântue numaĭ pe oamenĭ. Dacă în oamenı lucrézăe esenţialminte aceleaşĭ puterĭ, ca în elefanţĭ, maĭmuţe saŭ câinĭ, n'ar trebui să se ivească atuncĭ şi la acestea ne bunie, tâmpire şi alte de asemenea? Saŭ nu cum va aŭ trebuit să lipsécă din regnul animal perturbaţiĭ de crier? Atuncĭ şi în acéstă privinţă omul ar fi maĭ pre jos de cât animalele, fraţiĭ seĭ.

Cu mult maĭ isbitóre sunt *perturbaţiile* şi *desordinele morale* în om. Omul este plin de *înclinărĭ şi de patimĭ* perverse. El are trista prerogativă de a fi, când vrea maĭ animal de cât animalul Bine a zis un poet ca omul în turbarea sa este sp ima spaımelor. Animalele ţin din fire

măsură. Instinctul le 'nvaţă ce le prieşte şi ce le strică. De aceïa în regnul animal nu întâlnim de loc saŭ în orĭ ce caz mult maĭ rar şi în grad maĭ inferior de cât la om fenomene ca înbuibarea şi bĕutura peste măsură ca desfrănarea nefireascâ şi setea de rĕsbunare, ca cruzimea nemăsurată cu semeniĭ sĕĭ, avaraţia etc. Omul nu este înzestrat ca animalul cu instincte de moderaţiune. El în înclinările trupeştĭ este neînfrânat şi nedomolit. Pentru acésta i s'a dat înţelegerea şi voea liberă. Cu aceste douĕ puterĭ el din iniţiativă proprie şi liber trebue a stabili în sine ordinea, pe care animalul o păzeşte împins de instincte oarbe, şi a se ridica ast-fel la rangul de fiinţă morală. Dacă neglijă acésta să prăbuşeşte din înalţimea demnităţeĭ sale maĭ adânc de cât animalul. Acest fapt este aşa de invederat că de sine isbeşte pe fie-care observator. Incă Aristotel atrage luarea aminte asupra luĭ. „Precum omul în desĕvârşirea sa este făptura cea maı nobilă de pre pământ, aşa când se substrage de la lege şi dreptate este făptura cea maĭ rea din tóte. Lucrul cel maĭ înfricoşat este nedreptatea inarmată; căcĭ armele fireştĭ ale omuluĭ sînt isteţimea şi vîrtutea sa, de care póte abuza pentru scopurĭ opuse (bine şi rĕŭ). De aceia el fără virtute este făptura cea maĭ infamă şi maĭ fieroasă, maĭ ales în privinţa pofteĭ sexuluĭ şi a pântecceluĭ. [1])

III. Evoluţia şi Moartea.

Afirmaţiunea luĭ Spencer despre desvăluirea omuluĭ din animal stă în contrazicere cu faptele cele maı învederate. Acest resultat obţinut prin cercetările de până aicĭ se va confirma încă, dacă vom lumina marele proces de adaptare şi cu făclia morţeĭ. Neînduplecatul cosaş iesă şi în calea evoluţieĭ luĭ Spencer, spre a împiedica intrarea eĭ triumfală.

*

[1]) Polit. I. 2. 1253 a 32. Tot aşa ḑice şi *Pliniu* în istoria naturală a sa. (l. 7.)

Ţelul ce Spencer a însemnat evoluţiuneĭ este prelungirea vieţeĭ. Deci cu cât maĭ sus ne vom urca pe scara fiinţelor organice, cu atât maĭ îndelungată viaţă trebue să 'ntâlnim nu adică viaţă de un fel superior, ci aceiaşĭ viaţă în desvălire maĭ deplină şi maĭ îndelungată. „*Durata vieţeĭ ce constitue scopul suprem* creşte în paralel cu desĕvêrşirea maĭ mare a vieţeĭ, ce este resultatul urmărireĭ de scopurĭ cu mult maĭ numeróse [1])".

Dar cum se împacă această lege cu faptele? Dacă ea ar fi justă, atuncĭ maĭ întâiŭ ar trebui ca viaţa să fie cu atâta maĭ lungă, cu cât maĭ sus ne urcăm pe scara făpturelor. Deci viaţa *omuluĭ* ar trebui să esceleze prin *lungimea* sa. Ea nu numaĭ ar trebui sĭ aibă o durată maĭ mare de cât a animalelor ci să fie cu mult maĭ lungă la Europeiĭ de azĭ de cât la oamenii ceĭ maĭ vechĭ, de care vorbesce istoria. Viaţa luĭ Matusalem ar trebui să fie azĭ un fenomen zilnic.

Dar o ochire în natură ne 'nvaţă că durata vieţeĭ la fiinţele maĭ desăvârşite este maĭ scurtă de cât la cele inferioare. Natura anorganică face clădirĭ vecĭnice. Zidurille de stâncĭ ale Carpaţilor, Alpilor, Pirineilor etc. înfruntă veacurile. Plantele ca d. e. Adansoniile de pe Insulile Capuluĭ Verde şi cedriĭ Libanuluĭ durează maĭ multe veacurĭ. In regnul animal întâlnim o etate de peste 200 anĭ d. e. la balenă, elefant, ştiucă, crap etc. [1]) Despre om însă de acu 3 mii de anĭ e scris: „Zilele anilor noştriĭ întru dânşiĭ 70 de anĭ şi de vor fi în puterĭ 80, iar ceea ce este maĭ mult, ostenélă şi durere (Ps. 89 v. 10.)

Aşa dar cu privire la durata vieţeĭ omul e fórte departe de a se afla pe culmea evoluţieĭ şi a merge în fruntea eĭ. Dar să lăsăm la o parte comparaţia cu animalele şi să comparăm pre oamenĭ între sine. Ce vedem? După opinia ce ne putem forma pe baza istorieĭ, se pare că la

[1]) Les Bases etc. p. 10.

[1]) Comp. Uber die Dauer des Lebens, ein Vortrag von Dr. A, Weismann. s. 3.

popoarele cele maĭ vechĭ s'a ajuns o vîrstă înaintată cu mult maĭ adesea de cât se întâmplă azĭ.

Știm că stă încă pendinte cestiunea de a crescut orĭ ba de câte-va miĭ de anĭ durata medie a vieţiĭ la totalitatea născuţilor. Și chiar când acéstă cestiune s'ar respunde afirmativ, de aicĭ tot n'ar câștiga nimic evoluţiunea. Căcĭ dacă durata medie a vieţeĭ a crescut este maĭ ales efectul unor măsurĭ de precauţie maĭ serioase, a uneĭ îngrijirĭ maĭ bune de copiĭ și bolnavĭ, iar nu efectul *uneĭ adaptărĭ ereditare, a uneĭ constituţiĭ maĭ bune și a uneĭ puterĭ maĭ marĭ de vitalitate.*

De alt fel se póte dovedi că afirmarea unora despre creșterea vârsteĭ mijlociĭ la totalitatea născuţilor este inesactă cu privire la unele ţërĭ. Economistul german Roscher spune că în Prusia mortalitatea relativă a remas de la 1748 staţionară, ba chiar că vârsta medie a celor morţĭ între 1820 și 1860 a diminuat. In Berlin media aritmetică a născuţilor și morţilor cel puţin de la 1760 nu presintă nicĭ o ameliorare. Unde există o creștere aparentă a durateĭ vieţeĭ d. e. în orașul Geneva de la veacul al 16-lea încoace, aceasta după Roscher trebue a se pune pe socoteala impoporăreĭ cu oamenĭ în vârstă. Pe lângă aceasta despre Geneva este constatat că de la 1549 vîrsta înaintată a ajuns din ce în ce maĭ rară. La Englejĭ media vîrsteĭ a scădut de la 1500 constant. Ea se urca atuncĭ la 71. 27 pe când în prima jumătate a veaculuĭ trecut a ajuns numaĭ 64. 13 anĭ [1])

Dar, orĭ-cum ar sta lucrul în raport cu omenirea întrégă, este un fapt că la popórele dise *în decadenţă* adese orĭ diminuază odată cu moralitatea și *suma totală a vieţeĭ*, căcĭ nașterile se răresc ĭar mortalitatea crește, cum s'a întâmplat la Romanĭ încă pe la sfârșitul Republiceĭ. Din acéstă causă Impëratul August a făcut legea „Papia Pappaea" prin care se impunea căsëtoria [2]). Să ascultăm însë

[1]) Roscher, Grundlagen, der Natinoaloekon. 13 Aufl S. 683 sq.
[2]) Boissier, La Fin du Paganisme. Paris 1891, vol. II, pag. 424 sq.

pe un bărbat competent: „La popórele ce în privirea politica și religiósă merg spre decadență obicînuește a se surpa și temelia morală... Acéstă priveliște de tot tristă se póte observa cel maĭ bine la popórele păgâne din anticitatea p sterióră. Din nefericire și popórele maĭ nouĭ ofer analogiĭ, la care economistul trebue să aviseze spre îndreptare" [1]) Plutarch raportează că pe timpul sĕŭ (inc. sec II d. Chr) Elada întreagă abea putea ridica 3000 de ostașĭ pe când sub Temistocle (sec. V a. Chr.) numaĭ Megara da acest contigent. Tot asemenea raportează Tacit despre Roma și Tarent. [2])

Cum ne va esplica deci Spencer acest fapt din punct de vedere al adaptăreĭ *mecanice* și tot progresânde? Cum e posibil acest fenomen dacă tot deauna *ceĭ maĭ adaptațĭ ocupă câmpul de luptă* și deca are loc o transiție gradată de la maĭ rĕŭ la maĭ bine? După Spencer oameniĭ în viață tot deauna lasă calitățile lor moștenire urmașilor, iar dintre aceștia ajung la propagare ceĭ maĭ bine înzestrațĭ Tot asemenea se întâmplă zice el și în regnul animal. Atuncĭ de unde vine regresul semnalat maĭ sus? Cum se face că genul omenesc așa de adesea cade din culmea civilisațieĭ în barbarie, spre a se ridica din noŭ la civiliație? Spencer însușĭ recunóște acest fapt în Sociologia sa. *Să ni se arate asemenea progres și regres în regnul vegetal și animal.* Și dacă se întâmplă așa numaĭ cu genul omenesc, suntem în drept a încheia că acésta vine din niște cause ce sunt un privilegiŭ esclusiv al omuluĭ.

Spre a înlătura acéstă dificultate, Spencer rĕspunde că n'ar trebui să luam în considerație numaĭ *lungimea* viețeĭ ci tot *cuprinsul* eĭ, care constă din productul lungimeĭ și lățimeĭ (Intensitatea saŭ cantitatea) [3]). Ceea ce omul perde în lungimea viețeĭ suplinește cu intensitatea eĭ.

[1]) Roscher, Grundlage de Nationaloekon, s. 594.
[2]) Alte date la Roscher l. c. p. 610. Anm. 5.
[3]) Les Bases etc. p. 10—11

Dar cu acestea nu e deslegată dificultatea. N'ar fi o rea mângâere pentru om, când i-am ḑice: Viaţa ta nu va fi maĭ lungă de cât a animalelor, dar va fi maĭ intensivă? Maĭ pre sus de tóte omul ţine mult a'şĭ prelungi viaţa măcar o clipă. Instinctul de conservare este în toţĭ oamenii aşa de tare, că chiar omul cel maı sărac şi maĭ nefericit nu cruţă nicĭ un sacrificiŭ că doar va putea prelungi cât de puţin miseria sa viaţă. Dac'ar sta s'alégă între intensitatea şi durata vieţeĭ, el maĭ curând s'ar decide pentru acésta din urmă. Cum se face, că de şi acest instinct de conservare este aşa de activ în toţĭ oamenii, de şi toţĭ ţin cu insistenţă la viaţă şi spre ea ţintesc tóte simţirile şi aspiraţiile: totuşĭ hotarele vieţeĭ se 'ngustéză din ce în ce maĭ mult, iar evoluţiunea ajunge aşa curând la coloanele luĭ Hercule, unde se zice: Până aicĭ şi maĭ departe nu? Rugăm pe Spencer să ne arăte din ce motiv evoluţiunea, ce de alt-fel sub condeiul sĕu e sigura de cel maĭ mare succes a căutat a isprăvi aicĭ aşa de curând tot ce a putut? Avem drept a pune această întrebare cu atât maĭ mult, căcĭ aceiaşĭ adaptare aŭ adus la balene o vîrstă de maĭ multe veacurĭ. Dacă adaptarea a putut răsbate până la om, de ce ar sta aicĭ şi n'ar fi în stare cel puţin să prelungéscă vieaţa ominească?

Dar în această cestiune filosoful no tru nu póte invoca nicĭ chiar intensitatea vieţeĭ. El ar putea-o face numaı dac'ar voi să admită în general *că în evoluţiune o intensitate maĭ mare produce o durată maĭ scurtă a vieţeĭ.* Dar această aserţiune l'ar pune în contrazicere cu faptele. Paserile cu sânge cald şi cu traiŭ sbuciumat ating în termen mediŭ o vîrstă fórte înaintată. Ele în acéstă privinţă întrec mult pe manifere precum şi pe amfibiile trândave de aceea ĭ mărime corporală. Invăţatul de la care împrumutăm aceste date şi a căruĭ reputaţie nu este bănuită între Darvinişti, stabileşte urmatórea afirmare, ce dărâmă de-adreptul aserţiunea luĭ Spencer: „Durata vieţeĭ nu o determină numaĭ mărimea anımaluluĭ, complexitatea struc-

tureĭ sale, *ĭuțala cu care el asimilează materiile*. Acéstă concepție stă în opunere cu fapte fórte determinate şi decisive. Din acest punct de vedere cum ne vom esplica că furnicele de parte femeĭască şi lucrătóre trăiesc maĭ mulțĭ anĭ pe când masculiĭ nu vieţuiesc maĭ mult de câte-va săptămânĭ? Ambele genurı nu se deosebesc aşa mult nicĭ prin mărimea corpuluĭ, nicĭ prin complicația structureĭ, nicĭ prin intervalul în care asimilează materiile. Ele sunt identice în tóte aceste privințĭ şi totuşĭ cât de mult se deosebesc în durata normală a vieţeĭ" [1]).

*

Nimic nu ne-arată maĭ lamurit de cât cestiunea cu care ne ocupăm (adică durata vieţeĭ) insuficiența procesuluĭ adaptăreĭ şi necesitatea de a admite că în adevĕr totul cu natură tinde la un scop. Dupĕ teoria selecțiuneĭ *ființele cele maĭ apte, adică cele maĭ bine organisate şi maĭ bine pregătite la lupta pentru existență* ar trebui să vieţuiască în termen mediŭ maĭ mult de cât toțĭ indivițiĭ de aceeaşĭ specie. Dar acésta nu se nimereşte chĭar nicĭ de cum. In nenumerate cazurı se póte dovedi în genere, că indivițiĭ nu tind a'şĭ conserva şi spori viața lor *proprie*, cum ar trebui să facă dupĕ teoria adaptăreĭ, ci tind numaĭ *la conservarea specieĭ*. Se póte stabili în general legea, că la *regularea durateĭ vieţeĭ se ĭa în considerație numaĭ interesul specieĭ, ĭar nu al individuluĭ*. De aici vine fenomenul isbitor, că la tóte speciile de animale durata vieţeı indivițılor este în termen mediŭ *tocmaĭ atât de lungă, cât e necesar a asigura propagarea şi durata specieĭ*. Dacă individul a contribuit destul a continua specia în locul indiviților stînşı prin mórte, ajunge a nu maı fi de folos, şi a făcut datoria, se póte duce. Numaĭ atuncĭ vedem că indivițiĭ trăıesc maĭ mult, când *asigurarea specieı*, creşterea progenitureĭ etc. reclamă o durată maĭ îndelungată a vieţeı. De aceea se póte stabili ın general acéstă lege: *Viața*

[1]) Weismann a, a. O. s. 5, ff.

durează maĭ mult după propagare numaĭ când e necesară pentru a îngriji de progenitură. De aicĭ resultă apoĭ că natura nu tinde a asigura indivizilor în vâr tĭ o viața cât se póte maĭ lungă, cum ar trebui să fa ă după ipoteza selecțiuneĭ, ci din contra tinde *a hotarî cât se póte maĭ scurt durata propagăreĭ și odată cu ea și durata vieței* [1]).

Cá în adevĕr individul este pus cu necesitate inexorabilă în serviciul *specieĭ* ne servesc de esemple fórte lămurite albinele, vespele, furnicile și termitinele [2]). Partea femeĭască a acestor insecte are viață cu durată maĭ lungă, ĭar masculul are o viață tot-déuna scurtă. *Furnicile*, despre cari s'a vorbit și maĭ sus, sunt un esemplu că nu lupta pentru existență este norma durateĭ vieţeĭ. Alt-fel cum s'ar eșplica că partea femeĭască, de și are a depune ouĕ și a se îngriji de tótă lucrarea, de și dar întâlnește cu mult maĭ marĭ greutațĭ în lupta pentru existență ajunge până la vârsta de 6 și 7 anĭ, pe când partea bărbătească nicĭ odată nu trăiește maĭ mult de 6 sau 7 sĕptămânĭ? *Matca de albine*, ce depune singură ouĕ în uleiŭ ajunge până la vârsta de 2 și 3, adesea chĭar 4 și 5 anĭ, cele-l-alte albine—păna la vârsta de 6 și 7 lunĭ, pe când trântoriĭ abea ajung până la vârsta de 4 lunĭ. Eĭ de ordinar află un sfârșit silnic mult maĭ de timpuriŭ, fie că sunt ucișĭ de albine, fie că sunt gonițĭ de la mâncare ca niște soțĭ netrebnicĭ și lăsațĭ să móră de fóme [3]). Cum vine decĭ, că albinele aŭ atâta grijă pentru conservarea matceĭ lor, în cât din acéstă causă uĭtă să se conserve pe sine înșile?

La *vespi* (Polistes gallica și vespa) de asemenea partea femeĭască ajunge o vârsta cu mult maĭ înaintată de cât partea bărbătească, de și cele dintâĭ trebue să depună ouĕ să construiască celulele și să strângă hrana, așa dar de și sunt cu mult maĭ espuse a'șĭ uza corpul și în special ari-

1) Weismann a. a. O. S. 10 sq.
2) O familie de insecte din clasa ortopterelor.
3) Comp. Berlepsch, Die Bienen u. ihre Zucht Mannheim 1872.

pile și a înfrunta maĭ marĭ primejdiĭ din partea vrăjmașilor [1]). Vespele de partea femeiască născute în cursul vereĭ, cum încep răcelile caută locașul de iarnă, pe cand cele de parte bărbătească nu rĕmân peste iarnă, ci pier în Octombrie. Vespele de partea femeĭască ĭeșind din iarnă construiesc în primăvară un noŭ cuĭb și mor îndată ce aŭ întemeiat o colonie nouĕ. Ast-fel ele numaĭ trăesc peste vara.

Dar adaptarea mecanică nu numaĭ nu póte esplica diferințele relative ale durateĭ viețiĭ, ci încă lasă ca o enigmă de tot neînțel asă *legea cea neînduplicată a morțeĭ*, ce domnește peste tóte ființele. Pentru ce tóte viețuitórele trebue să móră? Din ce causă ființele organice vecinic se nasc și pier, vin și se duc? De ce esistă legea la care sunt supuse viețuitórele de tóte treptele, că după asigurarea specieĭ indivịdiĭ se duc din viață? Dacă avem a face numaĭ cu procese și adaptărĭ fisiologice, de ce organismul viu, *chĭar* abstracțiune de influențele violente din afară, nu póte scăpa de legea morțeĭ nicĭ în împrejurările cele maĭ favorabile? Cu alte cuvinte din ce causă vine negreșit mórtea curând saŭ maĭ târdiŭ?

Se respunde, pentru că s'aŭ uzat organele, saŭ pentru că țesĕturele aŭ suferit modificărĭ determinate, ce le împedică a funcționa, și tot c escênd, atrag în sfârșit mórtea. Insă cum se face óre, că pĕna la un timp determinat, și în termen mediu, tot așa de lung la aceĭașĭ specie, organismul se póte *echilibra și îndrepta*, ĭar apoĭ, după o lege invariabilă, puterea vitală diminuéză și la urmă să stinge, în toțĭ indivịdiĭ fără deosebire? O mașină negreșit se uséză fară a se putea îndrepta singură. Dar organismul viŭ nu este mașină, ci crește singur din lăuntru în afară, se conservă și se îndréptă singur. De ce decĭ, din atâtea miliarde de organisme bine reușite, nicĭ unul n'a ajuns a'șĭ asigura și apara viața o dată câștigată, contra tuturor influențelor vătămătóre din lăuntru și din afara? Din punctul de ple

[1]) Comp. Weismann a. a. O s. 76.

care al adaptăreĭ mecanice nu se póte esplica acest fapt. Aicĭ evident avem a face cu o lege, ce derivă de la o putere maĭ înaltă. Pentru tóte vieţuitórele ca şi pentru om *este rânduit să móră odată* (Ecles. III, 19; Evreĭ IX, 27). Acéstă lege generală se confirmă în chipul cel maĭ isbitor prin fenomenul remarcabil, că unele vieţuitóre mor fără a fi parcurs o periódă de vârstă. Insectele efemere, maĭ mulţĭ fluturĭ şi alte insecte mor imediat ce au depus ouĕle. Acest fapt restórna presupunerea că uzarea gradată atrage în genere mórtea.

Nicĭ ipoteza, că causa morţiĭ trebue căutata *in mărginirea putereĭ de inmulţire a celulelor*, nu resolvă dificultatea. De ce n'ar putea celula creşte maĭ departe, când ea a crescut însutit, chiar înmiit şi peste înmiit în acelaşĭ organism? Din punctul de plecare al „supraveţuireĭ celor maĭ apţĭ" stam aicĭ în faţa a miĭ de enigme nedeslegate. De aceea un partisan al ipoteseĭ selecţiuneĭ se vede silit a concede că *numaĭ din punct de vedere al utilităţeĭ nu putem înţelege necesitatea morţeĭ.* El ḑice maĭ departe: „Să presupunem că vie-o specie de animale superióre ar avea facultatea de a trăi vecĭnic. Acésta n'ar fi de nicĭ un folos pentru specie, cacĭ chiar fiind dat că un atare individ nemuritor ar fi pe un timp nemărginit scutit de orĭ ce accidente, ce ĭ-ar putea curma viaţa, ceea ce greu se póte admite, totuşĭ el ar primi negreşit azĭ la un membru mânĭ la altul vre-o mica vătămare, ce nu s'ar mai putea restabili şi aşa cu cât ar trăi maĭ mult, ar deveni mai imperfect, maĭ schilod şi cu atât maĭ puţin ar atinge scopurile specieĭ. Indiviḑiĭ se uzaze în esterior prin ciocnire cu alte corpurĭ şi chiar numaĭ pentru acésta trebue a fi înlocuiţĭ de indiviḑĭ nouĭ, perfecţĭ chiar dacă în interior ar fi capabilĭ a vieţui în vecĭ. De aicĭ se vede de o parte că *propagarea este necesară*, iar de alta *că mórtea are scopul eĭ* [1])

Cu tóte acestea, după acelaşĭ savant, teoriă selecţiunei cata

[1]). Weismau a. a. O. S. 30.

să esplice suficient tóte fenomenile aicĭ numite. Dar acéstă logică în adevĕr n'o putem inţelege. Ipoteza selecţiuneĭ spune că făpturele cele maĭ bine înarmate în luptă pentru existenţă supravieţuiesc *de sine* tuturor celor-l'alte, iar nu că cele maĭ folositóre *pentru specie* dobêndesc cununa biruinţeĭ. Subordinarea totală a individilor la utilitatea şi trebuinţele specieĭ se póte explica numaĭ teleologic adică din punct de vedere al unuĭ scop Insĕ din acest punct de vedere neapărat a fost o necesitate a mărgini fecondaţia şi durata vieţeĭ, ca unicul mijlo pentru *a esista în acelaşĭ timp cât se póte maĭ mulţĭ indivizĭ cu vitalitate.*

Dacă d. e capabilitatea de propagare ar fi nelimitată, atuncĭ speciile de animale maĭ tarĭ curînd ar nimici de pe faţa pămêntuluĭ pe cele maĭ slabe şi curînd ele înşile de-abea ar maĭ avea loc şi hrană aşa în cât ar trebui să se stârpéscă unele pe altele. Iar cu limitarea fecondaţieĭ a fost neapărat necesar a se limita şi durata vieţeĭ. Căcĭ fiind dat că capabilitatea de propagare ar fi limitată, iar durata vieţeĭ ar fi nelimitată, de la o vreme s'ar umplea pămêntul de părăsţĭ netrebnicĭ şi slăbănogĭ.

Importanţa ba chiar necesitatea morţeĭ din punct de vedere *teleologic* se vede şi maĭ bine când ne'ntrebăm ce s'ar întêmpla dacă fiinţele vieţuitóre ar fi nemuritóre? In acest caz ar trebui să trécă din natură maĭ tótă *schimbarea*, tótă prefacerea, tótă viaţa şi producţiunea têneră. Plantele şi animalele ce ne încunjură ne-ar obosi şi desgusta cu uniformitatea lor inlemnită, cu a lor vecinică monotonie ca şi o cale de zile întregĭ prin pustietăţĭ, unde ochiul întâlneşte una şi aceeaşĭ privelişte. Din contra, ce privire măreaţă şi minunată ne presintă viaţa plină de schimbare ce atârnă de naştere şi mórte continuă? Ce activitate vie şi veselă ne întâmpină primăvara, când pământul se trezeşte din amorţirea ĭerneĭ şi se împodobeşte ca de sĕrbătóre cu gătelile sale cele maĭ frumóse şi când miĭ de vieţĭ tinere sbucnesc în câmpiĭ şi pădurĭ din înţepenirea cea păruta a ĭerneĭ! Şi precum primă-vara, tot ast-fel şi cele lalte

anotimpurĭ cu tablourile lor nouĭ, cu plăcerile lor nouĭ şi cu viaţa lor nouĕ se razimă pe legea naşterei şi a morţeĭ.

Tot pe acest tărîm se razimă însăşı producţia şi activitatea omuluĭ Precum în întreaga natură orĭ-ce acţiune tinde a înlocui ceea ce s'a veştejit şi a perit, ast fel munca omuluı are de ţel principalminte, cel puţin în agricultură şi viticultură, a derige, a susţine şi a îndeplini forţele natureĭ. Dar în special *viaţa familiară* se razimă pe legea morţeĭ. Ce ar fi genul omenesc fără familie, fară legăturile eĭ gingaşe ce unesc inimele, fără casurile schimbăcioase de plăcere şi durere, ce familia presintă muritorului, fără alcatuirile sociale ce naturalminte isvoresc din ea? Condiţia familieĭ însă este mórtea. Făra mórte pămêntul ar avea într'un timp scurt o populaţie aşa de numerósă, că o nouĕ propagare ar putea aduce numaĭ daune. Iar atuncĭ încetând necesariamente propagarea şi creşterea copiilor, familia ar pĭerde tărîmul eĭ. In curând n'am maĭ avea nicĭ tinerime şi ambele sexe s'ar isola unul de altul. Cu adevĕrat cosciugul e condiţiunea leagănuluĭ, şi am putea zice că din mórte porneşte viaţa tênără şi vigurósă ce svâcneşte neîncetat în vinele omenireĭ.

Ast fel tóte concurg în natură cu o minunată finalitate ajutându-se, susţinêndu-se, întregindu-se şi desĕvêrşindu-se reciproc în o totalitate mare, unică şi armonioasă. Scopul acesteia este, ca omul pus în mijocul schimbăreĭ materiale şi legat de ea după trup, să presimţéscă şi să caute prin lucrurile schimbăcĭoase pre cele neschimbăcĭóse. Să se înalţe către Cel ce nu sa schimbă în vecĭ, să cunóscă şi să iubéscă pre Cel ce este începutul şi sfîrşitul a tot binele, adevĕrul şi frumosul.

(Va urma).

CUVÊNT

pronunțat de D. Dr. BADEA CIREȘEANU

LA DUMINICA IV-a A SÂNTULUI POST.

Și a ḑis Iisus: dacă poți crede: tóte sunt cu putință celui ce crede (*Marcu. 9. 23*).

Fraților,

Din timpul când sâmburele de viață se ivește în om, când ca prunc se numĕră între locuitorii pămêntului, ființa acesta plăpândă, este legată din légănul pruncieĭ de multe nemulțămirĭ, și așa mergênd treptat până ce devine în vârstă matură, aceste nemulțămirĭ se măresc din ce în ce maĭ mult și'ĭ strică liniștea. Eșind din starea copilăréscă și devenind om format pentru lucru, când cugetă la un plan al uneĭ lucrărĭ, îndată și aci să ivește în sufletul luĭ o nemulțămire, o nesiguranță despre mersul bun, orĭ rĕŭ al aceleĭ lucrărĭ, și se încurajază în cât-va atunci când prevede o urmare bună a lucruluĭ; din contră se întristéză când nu prevede sfîrșitul dorit. Lupta acésta ce are loc în sufletul omenesc cu ast-fel de împrejurărĭ, 'l oțelesce, 'l face pe om a cugeta adânc asupra pasuluĭ ce are de făcut spre lucrurile trebuinciόse, și de aceea în cea maĭ mare parte este sigur de reușită, dacă pășește cu o minte sănĕtósă dacă începe lucrărĭ posibile puterilor sale și dacă este hotărît a suporta greutățile neprevĕḑute. A începe însă ceva ce întrece puterea sa și în acelaș timp lipsesc și mijlócele de îndeplinire, apoĭ chiar de s'ar afla în lă-

untrul omuluĭ o înclinare puternică pentru lucrare, însemnéză că are prea multă încredere în puterile luĭ și prin urmare este supus nereușiteĭ, însemnéză aceea, că tinde fără voință la îngreunarea vieţeĭ și la perderea păceĭ. In tot casul trebue să fie un plan bine fixat pentru a sĕvêrșĭ ceva, și în fine o înclinare lăuntrică către lucrarea dorită, și în același timp o hotărîre de a purta cu răbdare nemulțămirile ivite. Acésta să dice numaĭ de lucrurile de care omul are trebuință în viaţa sa de tóte dilele [1].

Sunt însă momente când planurile, judecățile și prevederile omeneștĭ mărginite, nu sunt îndestulătóre; prin urmare 'ĭ trebue omuluĭ un sprijin maĭ puternic atuncĭ când dorește a avea un folos sufletesc orĭ pământesc, spre a căruĭ dobândire nu póte lucra din causa slăbiciuneĭ; acest sprijin este un dar cu care e înzestrat de Dumnedeŭ pentru asemenea împrejurărĭ. Acest dar mare și folositor omuluĭ atât în dobândirea bunurilor fireștĭ cât și suprafireștĭ *e credința*, care de multe orĭ 'l îmbărbătéză acolo unde se simte slab față cu piedicile cele puternice ce'ĭ staŭ în contra reușiteĭ [2].

Un cas de acest fel unde se înfățișéză lupta omuluĭ cu suferința, și unde să cere credința în asemenea împrejurărĭ grele, ne arată Sânta Evangelie de astă-dĭ al căreĭ înțeles este acesta: un părinte avea un fiŭ care era stăpânit de duhul cel rĕŭ și unde 'l apuca, 'l sdrobea și 'l făcea să spumese și să scrișnéscă cu dințiĭ. Fiind adus acest fiu la uceniciĭ Mântuitoruluĭ, aceștia n'aŭ putut a tămădui pre bolnav. Aducêndu-l pre suferind la Mântuitorul, s'a cerut părinteluĭ o condițiune pentru vindecarea luĭ—credința—prin care demonisatul cu puterea dumnedeéscă a luĭ Iisus, s'a vindecat. Și 'ĭ-a dis Iisus părinteluĭ dacă poțĭ crede; tóte sunt cu putință celuĭ ce crede [3].

In legătură cu înțelesul acesta al sânteĭ Evangeliĭ voiŭ vorbi a), despre suferințele omuluĭ în viața acésta pământéscă b), despre credința în deobște c), despre puterea credinţeĭ.

[1]. Acésta parte a Exordiuluĭ stă în strânsa legatură cu divisiunea I-a a pertractareĭ.

[2]) Acésta parte a Exordiuluĭ stă în strânsa legatură cu divisiunea II-a și III-a a pertractareĭ.

[3]). Marcu IX, 23.

I.

Fraților,

In viața acésta pământéscă, purtăm o luptă ne contenită de la naștere până în momentele cele din urmă ale respirațiunei. Lupta acésta o îndreptăm în contra feluritelor nevoĭ carĭ amărăsc viața nóstră. De și omul e creat de Dumnedeŭ ca ființa cea maĭ desevêrșită dintre tóte cele lalte creaturĭ, de și se află în condițiunile cele maĭ înalte față de cele-lalte vietăți și prin urmare în starea conștiințeĭ de sine, totușĭ e lovit maĭ tot-d'a-una de grele încercărĭ fisice și morale. Abia să ivește pe fruntea omuluĭ o rază de bucurie, și îndată un nor de întri tare 'ĭ posomorăște fața și 'ĭ turbură sufletul.

Lupta în contra greutăților ce le întâmpinăm dilnic, ne face viața suferindă ; când maĭ luăm în vedere și feluritele nenorocirĭ ce ne isbesc pe neașteptate, diferitele bóle ce chinuesc trupul și în acelașĭ timp și sufletul,— tóte acestea măresc durerea și suferința nóstră. Dreptul Iov arătându'șĭ durerile sale să exprimă ast-fel : *„Și écă, când așteptam fericirea 'mĭ veni nefericirea ; așteptam lumina și întunericul cadu asupra mea ; maruntaele mele ferb în mine fără încetare, dilele suferințeĭ m'au cuprins* [1]).

Dacă omul are aceste durerĭ în timpul vêrsteĭ sale mature, el supórtă acestea cu maĭ multă răbdare ; dar vedem și copiĭ nevinovațĭ supuși de multe orĭ la aceleșĭ durerĭ ca și ceĭ înaintați în vêrstă. Fiul de care ne vorbește sânta Evangelie, fiind cuprins de spiritul cel rěŭ se supune la amarnice chinurĭ ; spiritul mut, orĭ unde 'l apuca, 'l sdrobea, 'l făcea să scrișnéscă cu dințiĭ și să se usuce ; 'l arunca în foc și în apă ca să se pérdă. Iisus a întrebat pe părintele luĭ : cât timp este de când i s'a făcut luĭ acésta ? Dis'a el : din copilărie [2]) ; va să dică orĭ ce vêrstă, nu e scutită de amărăcĭune.

Ne întrebăm acum : dacă pěcatul e causa bólelor și a nenorocirilor nóstre, dacă greșalele pricinuesc căderea nóstră, cum se înțeleg suferințele la vêrsta fragedă a copilărieĭ ? Rěspunsul 'l aflăm pe două căĭ, pe calea sân-

---

[1]). Iov XXX, 26, 27.
[2]). Marcu IX, 21, 22.

teĭ scripturiĭ și pe calea firéscă, și din acest rĕspuns reese că Dumnedeŭ e a tot drept.

a). Dacă luăm calea Sânteĭ Scripturĭ, aci găsim o mulțime de locurĭ din carĭ să ințelege că înainte de căderea luĭ Adam, trupu omenesc era sanĕtos, tare și scutit de tóte durerile, suferințele și bólele. După căderea luĭ Adam, mintea se întunecă și bólele cuprinseră trupul urmașilor din causa pĕcatuluĭ strĕmoșesc. Pĕcatul acesta stĕpânește pe om din pântecele maĭceĭ sale cum dice psalmistul: *întru fără de legĭ m'am zămislit și în pĕcate m'a născut maica mea* [1]. Iar în cartea luĭ Iov se dice. *nimenea nu va fi scutit de pècat măcar de ar fi viața luĭ o di pe pămênt* [2]; prin urmare bólele și nenorocirile nu sunt de cât urmările pĕcatelor părinteștĭ orĭ personale.

b). Pe calea firéscă ajungem tot la acelașĭ sfêrșit pe care 'l am aflat în Sânta Scriptură. In împĕrăția plantelor, observam că frunzele sunt în aceeașĭ suferință ca și planta din care aŭ viață; la copacĭ aceeașĭ schimbare se întâmplă; ramurile cele fragede carĭ fac frumusețea trunchiuluĭ și daŭ umbră cĕlĕtoruluĭ, se îngălbinesc și pier de odată cu trunchiul, când acesta e atacat și se usucă. Acéstă mare lege firéscă stabilită de Creator se vădește și la om: greșalele părinților, calitățile orĭ viciele lor se moștenesc de fiĭ. Vedem așa dar din părințĭ agerĭ la minte, născêndu-se fiĭ de aceeașĭ natură; din părințĭ slabĭ, născêndu-se fiĭ bolnavĭ și gârbovițĭ din legănul copilărieĭ, din causă că părințiĭ și fiiĭ împreună cu toțĭ membriĭ din acea linie dréptă suitóre și coborâtóre, forméză un lanț, un sâmbure de viață. Vedem însă și din contră născêndu-se fiĭ agerĭ la minte din părințĭ tîmpĭ, — fiĭ sănĕtoșĭ, din părințĭ bolnăvicioșĭ; însă acestea sunt saŭ abaterĭ de la marea lege generală, saŭ că tîmpia orĭ bóla părinților sunt numaĭ părute. Prin urmare fapta are rĕsplată, și pĕcatul pedépsa, ca să se împlinéscă dreptatea dumnedeéscă. Așa să înțeleg suferințele la copiiĭ ceĭ nevinovațĭ.

II.

Fraților, dacă omul are a lupta în viață cu un șir de nevoĭ și nenorocirĭ, cărora de multe orĭ el cade jer-

---

[1]. Psalm. 50, 6.
[2]. Iov. XIV, 6.

fă, știindu-se pe de altă parte că omul e o ființă slabă, și nupóte câte o dată să stea la pept cu aceste furtunĭ vijelióse ce caută a'l nimici, ar urma de aci ca viața să fie un chin pentru noĭ. Dar aceste uraganurĭ dispar ca umbra înaintea razelor sóreluĭ, dacă știm a ne lupta cu bărbație, dacă avem împrejurul nostru o armă «Credința în Dumnedeŭ» și dacă judecăm că adesea aceste întâmplărĭ întristătóre sunt menite spre a arăta slăbicĭunea nóstră în fața putereĭ dumnedeeștĭ, a ne arăta în același timp că ele sunt urmările călcăreĭ legilor ce Dumnedeŭ a stabilit pentru mântuirea nóstră.

Afară de acestea suferințele cate odată ne fac să simțim maĭ multă bucurie de momentele veselnice. Oare nu simțim cu multă plăcere lumina sórelui, atuncĭ când maĭ 'nainte aŭ fost dile întregĭ noróse? Căldura nu ne bucură maĭ mult atuncĭ când am suferit îndelungat gerul cel tare? Momentele de veselie nu ne fac maĭ fericițĭ atuncĭ când le asemănăm cu întristările de altă dată? Dacă viața nóstră n'ar fi presărată cu ore de întristare, ar deveni monotonă, ca și atuncĭ când gustul nostru s'ar deprinde numaĭ cu hrană dulce, fără a ști ce e amarul, când am simți numaĭ căldura, fără a ști ce e frigul.

Trecerea dar dintr'o stare în alta, fie din punctul de vedere sufletesc orĭ trupesc, ajută la aceea ca viața nóstră să devie maĭ vióe și maĭ plăcută pentru noĭ.

Decĭ, prin credința că Dumnedeŭ dă aceste nevoĭ pentru păcatele nóstre și pentru alte scopurĭ dumnedeeștĭ pe care noĭ nu le putem pricepe, putem răbda cu tărie suferințele ce vin asupră-ne, maĭ ales când judecăm cu ințelepcĭune scopul providențial al acestor întêmplărĭ. Credința prin urmare e acel dreptar care ne ține în frêŭ, spre a nu comite din noŭ păcate; ea e acel bold care ne folosește chiar în lucrările nóstre dilnice și ne îmbărbătéză întărindu-ne ideea în mintea nóstră că vom ajunge la ținta dorită. Negutătorul n'ar vărsa capitalul sĕŭ într'un material brut, dacă n'ar avea credința în Dumnedeŭ, că de aci va scoate pânea copilașilor sĕĭ. Ostașul nu s'ar pune în fruntea bombelor dușmăneștĭ dacă n'ar avea credința, că prin învingere dă libertate și fericire țĕreĭ sale; dar nicĭ corăbierul nu 'șĭ ar încredința viața primejdiilor celor cumplite ce le întâmpină diua și în timpul nopților celor întunecóse pe apele mărilor și ale o-

cónelor, dacă n'ar avea credința, că după aceste lupte cu valurile apelor, va ajunge la țărm și va împărți câștigul cu tovarășiĭ seĭ.

Intorcêndu ne pe câmpul faptelor ce țintesc la viața vecĭnică și aci aflăm credința tot ca un bold tare, care ne face a lucra cu putere pentru câștigarea împĕrățieĭ luĭ Dumnedeŭ. Sĕracul ce'șĭ câștigă hrana cu multă greutate, scóte cel din urmă ban șı'l dă orbuluĭ ce stă cerênd pe cale înghețat de frig, fiind că are credința că va câștıga viața de vecĭ, după următórele cuvınte ale Domnuluĭ. *și a vĕdut Iisus pe o vĕduva aruncând în visteria Bisericeĭ 2 banĭ și a dis: Acéstă vĕduva seraca a aruncat maĭ mult de cât toțĭ, căcĭ a aruncat tot ce a avut* [1]).

Tot în Sânta Scriptură citim aceste cuvinte pline de mântuire: *și cel ce va adăpa pe unul dintr'aceștĭ micĭ, numaĭ cu un pahar de apa rece, nu'șĭ va perde plata sa* [2]) Martiriĭ creștinismuluĭ n'ar fi suferit arderĭ pe grătare, tăerea trupuluĭ cu ferăstraele, uciderile cu petre, spintecarea cu săbiele și alte muncĭ înfiorătóre, dacă n'ar fi avut credința că vor primi cununa de la Domnul din cerurĭ. Evlaviosul, tot pentru acésta zidește Bisericĭ, împărțește haine la sĕracĭ, ajută pe nenorocițĭ și dă hrană celor flămândĭ.

Acestea și alte pilde, ne întăresc în ideea nóstră că credința ne îmbărbătéză spre lucrurĭ folositóre nouĕ, fie acestea pentru traiul nostru dilnic, fie pentru câștigarea viețeĭ de vecĭ.

III.

Fraților, din tóte cele dise ajungem la acel sfîrșit, că puterea credințeĭ e mare! Cel armat cu acest dar dumnedeesc străbate prın noianul cel neumblat al apelor, învinge viforul pĕcatelor și stă neclintit în corabia statornicieĭ sale. Tóte sunt cu putință celuĭ ce crede dice Domnul nostru Iisus Christos, adică prin tăria de credință se pot căpăta bunurĭ pământeșĭ și sufleteștĭ. De aceea, credința este numĕrată între cele 3 virtuțĭ teologice; ea

---

[1]). Luca XXI, 2—5. Marcu XII, 41, Conf. Luca XIV 12—14, II Cor. VIII, 12.

[2]) Mateiu X, 42. Marcu IX, 41,

împreună cu speranța și dragostea, formézâ buchetul bine mirositor. cu care se împodobeşte creştinul cel adevěrat. Sânta Scriptură ne încredințéză că, cu puterea credinței vom sěvârși fapte peste firea omenéscă. De veți avea credință cât un grăunte de muștar, dice Mântuitorul, veĭ dice muntelui acestuia mută-te și va fi așa [1].

Apostolul Pavel cunoscênd folosul ce avem din credință, predică cu căldură despre acéstă virtute pe temeiul bine cunoscut că acolo unde e credința sunt și cele-l'alte daruri unite, acolo sunt fapte frumóse şi tóte câte sunt cerute de la un membru al împěrăției cerești. Pentru aceia, *ceĭ ce sunt din credință, sa bine-cuvintéză împreună cu credinciosul Abraam*, dice acest apostol al némurilor [2].

Mântuitorul mustră pe cel slab în credință din punctul de vedere că acesta n'are o statornicie în sufletul sěŭ, umblă șovăind și temêndu-se de umbre; și atunci când începem o lucrare cu nesiguranță, frică, sfială — cu alte cuvinte cu o slăbiciune de credință— pe lângă aceea că rar să întêmplă să ducem la capět acéstă lucrare dar și ceea ce lucrăm, facem cu greutate și neplăcere. *Puțin credinciosule pentru ce te-aĭ îndoit?* Așa a mustrat Domnul óre-când pe Petru, când acesta începuse a slăbi în credință [3].

Puterea credinței se maĭ cunóște și de acolo, că prin ea ni se d schid ușile Bisericei la botezul nostru, pronunțând simbolul niceo-constantinopolitan, și mărturisind credința în cele treĭ fețe dumnedeești. Prin ea și puterea dumnedeiască, Domnul vindecă bólele neputincioșilor; căcĭ însănětoșarea acestora să dă cu condițiune ca să crédă în puterea nemărginită a luĭ Dumnedeŭ.

Puterea credinței o maĭ observăm și la noĭ în viața de tóte dilele; cel credincios poruncilor dumnedeeștĭ să simțește în tot timpul cu cugetul împăcat; el vorbeşte în inima sa cu Dumnedeŭ și nu se teme de dușmaniĭ vědutĭ și nevědutĭ; cu alte cuvinte, se simțește fericit în sufletul sěŭ și tot o-dată este societățeĭ folositor, fiind-că nu

---

1). Mateiu XVII, 20. Conf. Marcu XI, 23, idem. XVII 6; I Cor. XII, 9.

2). Galat. III, 9. (3) Mat. XIV, 31.

3). Mat. XIV, 31.

vatămă pe aprópele, temêndu-se de acela care cunósçe misterele inimeĭ omeneştĭ.

In fine, Fraţilor, de şi viaţa nóstră e plină de suferinţe, şi prin urmare n'avem multe momente de fericire, de şi suntem într'o luptă necontenită cu nevoile trupeştĭ şi sufleteştĭ ce ne încongiură, cu tóte acestea suntem datorĭ a cugeta adânc asupra causeĭ drepte ce provócă aceste nevoĭ asupra nóstră, şi nu trebue a murmura în contra dreptăţeĭ dumneḑeeştĭ, închipuindu-ne că uniĭ sunt favorisaţĭ de providenţa divină, iar alţiĭ persecutaţĭ, cum auḑ m ḑilnic vorbindu se maĭ ales în popor; nu, să fie departe de noĭ asemenea ideĭ de părtinire. Atuncĭ însĕ când ni s'ar părea că suntem persecutaţĭ de dreptatea dumneḑeească, să ne aducem aminte de slăbiciunea omuluĭ, să ne aducem aminte că el de şi creatură alésă, totuşĭ e mărginit în cercul luĭ de cugetare şi nu póte pătrunde tainele cele pline de dreptate ale luĭ Dumneḑeŭ.

Credinţa, credinţa în Dumneḑeŭ să fie sprijinul nostru în tot pasul, în tótă primejdia şi să fim signrĭ ca nu ne vom povîrni spre cădere. Lipsa de credinţă, de bărbăţie, ne duce în prăpastia peireĭ, cum vedem în tóte ḑilele casurĭ pline de înfiorărĭ, casurĭ carĭ se petrec în mijlocul societăţilor nóstre! Unul se sinucide, altul se aruncă de bună-voe în valurĭ spre a'şĭ perde viaţa; al treilea se asfixiază şi aşa maĭ departe, curmându-şĭ fie care om slab în credinţă şirul ḑilelor sale pentru motivele puţin seriόse, că pe unul traiul fluturatec şi plin de necurăţie l'a adus la desgust de viaţă; pe altul că a fost prea slab în faţa unor grele împrejurărĭ trecĕtóre; iar cel din urmă că a găsit în lume nemulţumire! O de s'ar depărta din sânul scumpeĭ nóstre naţiunĭ asemenea cazurĭ carĭ ne duc la perḑare!

Oameniĭ însĕ ceĭ înţelepţĭ şi cu frica luĭ Dumneḑeŭ, staŭ neclintiţĭ în orĭ ce momente de tristeţe şi luptă ca vitejiĭ în resbel ştiind, că cununa nu o ia cel slab care se retrage din bătae, ci cel ce cu curagiŭ 'şĭ primejdueşte viaţa ca să iasă victorios.

Aşa dar, Fraţilor, *fie-care din noĭ să considere viaţa acésta ca ün resbel trebuincios in care luptându-ne cu bărbăţie în spiritul evangelic, vom dobândi cununa neveştejită de la Impĕratul Cerurilor.*

PREDICA

Ținută în Biserica cu patronul Adormirea Maicei Domnului, din comuna Uricani, de către Preotul Nicolae Popovici, din comuna Miroslava, jud. Iași.

„Cât sunt de iubite locașurile Tale Dómne al puterilor, doreşte şi se sfârşeşte sufletul meŭ spre curțile Domnului".

P. David, Psl. 83.

„Sătura-mě-voiŭ când mi se va arăta mărirea ta".

Pr. David, Psl. 16.

„Casa mea; casa de rugăciune se va chiăma".

Evanghel. Matei, Cap. XXI.

Frați Creștini!

Cu cea mai mare mulțumire sufletéscă vedem astă-ḑi, că cu ocasiunea sânțirei acestui locaş Dumneḑeesc, se îndeplinesc cele ḑise de Mântuitorul nostru Iisus Christos: „Casa mea casa de rugaciune se va chiema" Asta-ḑi se îndeplineşte şi ḑisa de iubire catră locaşurile Dumneḑeeşti a Prorocului David: „Cât sunt de iubite locaşurile Tale Dómne al puterilor, doreşte şi se sfârşeşte sufletul meu spre curțile Domnului". „Fericiți cei ce locuesc în casa Ta în vecii vecilor bine Te vor cuvênta".

Fraților!

Din cea mai depărtată vechime şi pană în present, la tóte popórele s'aŭ găsit şi se găsesc ómeni, ce prin *înțělepciunea* şi avutul lor aŭ căutat şi caută a uni şi consolida națiunea prin fondarea morală şi materială a instituțiunelor de bine-facere; şi prin râdicarea ḑidirilor mărețe consacrate cultului Dumneḑeesc, ce sunt bisericile, căutând a le împodobi frumos, şi a le dota cu averi pentru întreținerea lor.

Chîar stĕpânitorii diferitelor popóre, ïar la noi Domnitorii şi Principii, au cautat ca pentru conservarea cultului şi întarirea credinţei Ortodoxe, a cladi mari şi frumóse edificii bisericeşti. Acolo însa unde n'a fost posibil celor avuţi, satenii—poporenii în interesul credinţeï lor, prin contribuţiuni, au râdicat biserici după mijlócele ce au avut. Exemple de acest fel putem gasi destule.

Tot în aceste condiţiuni, vedem cu mulţumire astă-ḑi reparat şi acest sânt locaş Dumneḑeesc, în care cu mare bucurie, venerare şi deosebit respect, ne-am adunat se asistam la sânţirea lui; după care urmeaza ca la ori-ce serbatori destinate de Biserica, tot aci să ne adunam, a ne înprospata credinţa, a ne curaţi de pecate şi a ne sânţi.

Dupe cum vedem fraţilor, scopul nostru este înprospatarea credinţei, curaţenia de pecate şi sânţirea. Daca e aşa, apoi e de nevoe a se şti: Este destul numai a repara şi face biserici sau mai avem de facut şi alt-ceva? Intru cât-va fapta, adevereşte credinţa. Dar sub numele de biserica, nu se înţelege numai ḑidirea acésta, unde noi preoţii şi alte persóne bisericeşti sevêrşim rugaciunele şi tainele; ci unirea tuturor credincioşilor de o credinţa, pentru ca cu un gând şi cu o inima sa preamarim pe Dumneḑeul ceresc. Oare, frecventa-vom noi regulat şi uniţi cu toţii? Pute-vom noi ḑice cu Psalmistul:„Dragostea caseï Tale ne mânanca pre noi? sau: Satura-ne-vom de Tine când ni se va arata slava Ta“? Greu lucru; căci cu mâhnire vedem în present, localurile scandalóse şi de petreceri pline şi înţesate de lume; iar bisericele aceste ce chiama ḑilnic pe credincioşi la unire, la pocăinţă, la iubire fraţasca şi la fapte bune, góle aprópe, dacă nu apoi cam în totul pustii.

Fraţilor! Numai Biserica sau unirea nóstra a tuturor ce avem o credinţa în acest destinat locaş Dumneḑeesc, ne póte corige de ori-ce fapte rele, şi nedemne de fiinţa nóstra omeneasca.

Domnul nostru Iisus Christos ne numeşte fii ai celuiaşi parinte, de unde ne numim fraţi în Christos, fiï aï parinteluï ceresc.

Oare meritam noi acest nume când suntem séparaţi, venind când şi când câte unul la biserica? Nu, cacï numai aci uniţi în credinţa, ne numim fraţi. Aici se póte asculta şi înveţa deosebitele rugaciuni catră Tatal ceresc. De aici se pot şti înveţaturile lasate noué de Iisus Christos, de Apostoli, de Sinóde şi de ori-care alţï sânţi parinţï.

Da fraţilor! Unindu-ne şi întarindu-ne tare în credinţa lasata noue de Mântuitorul Christos, n'avem a ne teme de nimic în acéstă lume, pentru că fiii biserice—credincioşiï care o frecventéza, care cred şi urmeaza în tocmaï după înveţaturile eï Ortodoxe, nu sunt biruiţi întru nimic de ori-ce în lume. Ca dovada, ca, cât timp neamul nostru Românesc, a avut o credinţă curata şi tare în Dumneḑeu, s'a luminat şi adaptat de învĕţaturile bisericeşti, fiind îmbărbatat şi mângâiat cu rugacîunele ei, a ţinut piept şi luptat cu barbăţie contra duşmanilor eşind biruitor. Exemple avem; în cursul veacurilor au venit multe primejdii asupra nóstră, mulţï pagâni şi chîar creştini de alte neamuri şi rit, ca să ne jefuiască şi robésca; dar tot-déuna duşmanii s'au întors ruşinaţi, dând peste noi

un popor cu credinţa tare în Dumnedeu, un popor ce Biserica nóstra 'l ţinea unit în credinţa adeveratuluĭ Dumnedeu. Ce fel de creştinı erau strebunii noştri, ne marturiseşte preţiósa şi înbelşugata moştenire religióse ce ne-a lasat eı. Avem didiı mareţe pentru cult, bisericile împodobite cu odóre scumpe, avem scrieri înţelepte şi folositóre. Eı iubeau, aveau respect de Biserica, de înveţaturile eı, de persónele bisericeştı, ascultând şi urmând întocmaı dupe poruncile date de ea. Eı înţelegeau bine. ca fiind fiinţa omenésca alcatuita din trup şi suflet fórte deosebite între ele, îĭ dadeau fie-caruia partea ce i se cuvine, · dica: trupuluı material, hrana, înbracaminte şi locuinţa; iar sufletuluı nematerial, hrana nemateriala ce e rugaciunea catra Dumnedeu, ce strebate cerul şi'l face milostiv, şi care deşteptă mintea prin înveţetura la drépta judecata şi moralitate prin lucrarea virtuţeı.

Fraţilor! Ingrijind numaĭ de una din parţile constitutive ale omuluı, ajungem la resultate triste cacĭ de vom îngriji numaı de trup neglijind sufletul, ceea ce se cam întâmpla în present la mulţı dintre noı, nu ne deosebim întru nimic de dobitócele necuvêntatóre ce cata numaı hrana şi adapost fara alt-ceva. Noı însa care avem suflet ce e scânteia Dumnedeeasca, îngrijind maı mult de el, devenim superiorı fiinţelor vieţuitóre pe pament, nobilându-ne aşa. ca corespundem scopuluı pentru care suntem facuţı de Creatorul nostru Dumnedeu. Sufletul neglijat de hrana sa proprie, ajunge a fi întunecat şi subjugat de patımile şi poftele trupuluı. Pe trup dilnic îl îngrijim cu hrana, îmbrăcaminte, adapost dupe cum putem, numaı puţin şi pe suflet sa'l îngrijim cu hrana ce am spus, şi care o putem dobândi de la Biserica prin servitorii eĭ şi alte persóne ce 'şı au consacrat şi'şı consacra tóta viaţa lor a învĕţa şi înţelege scripturile legeı vechı şi celeı noua; au darul şi chemarea a sevêrşi taınele, a propovedui cuvêntul adeveruluı, cu un cuvênt a ne procura hrana sufleteasca, pentru că însuşĭ Apostolul Pavel ne învaţa: „Sa ascultam pre înveţatoriĭ noştri şi sa ne supunem lor, căcı eı privighıaza pentru sufletele nóstre, ca ceı ce au sa dee séma, şi acésta cu bucurie sa facem; ıar nu suspinând“.

Ştiut e fraţilor, că tendinţa fie-caruia dintre noı este ca sa fim cât se póte de ferıcıţı, cautam din resputerĭ fericirea; apoı fericit nu póte fi acela ce îngrijeşte de înbuıbarea trupuluı neglijind partea principala a fiinţeı nóstre, sufletul; ci pentru el trebue se îndeplinim ceea ce porunceşte Biserica, de óre-ce ea este care ne póte poveţui la fericirea ce o putem dobândi atât în lum a acésta, cât şi în cea viitóre dupĕ mórte. Ea ne îndeamna la iubirea şi dragostea aprópeluı, la onestitate şi sevêrşirea faptelor bune, ce ne procura viitorul fericit şi în ceea-l-alta viaţa.

Mulţĭ din noı pun temeiul fericireı pe agonisirea lucrurilor din asta lume. pe bogaţiı imense, pe mariri deşarte. Oare sunt eĭ fericiţĭ? Nu, pentru că le lipseşte bogaţia sufleteasca sau róda Duhuluı, dupe cum nı le arata Apostolul Pavel fórte lamurit, şi care sunt: „Dragostea, bucuria, pacea, ıudelunga rabdarea, bunatatea, bine-facerea, credinţa, blândeţa şi înfrânarea poftelor“. Biserica are multe rugăcıunĭ, multe învĕţaturí pentru folosul nostru sufle-

tesc, pe care siluindu-ne a le cunóşte şi practica, vom putea ḑice, ca David „Setura-ne-vom când ni se va arăta slava Ta“.

Ori-care din noĭ ca adevĕrat creştin, trebue să urmeze cele treĭ marĭ virtuţĭ ce sunt isvorul faptelor bune, pe care se raḑimă poruncile Bisericei, carı sunt: *Credinţa*, *Nădejdea* şi *Dragostea*. Ele se refera la cele treĭ puterı ale sufletuluı cu carĭ sunt unite: *Mintea*, *Cuvêntul* şi *Duhul*.

Pe temeiul celeı întaĭ, adică al *Credinţeĭ*, este aşeḑata legatura între om cu Dumneḑeŭ: Religia. Prin credinţa omul se apropie de facetorul seu; prin credinţa nestrămutata putem dobândi orĭ-ce, pentru că însuşĭ Mântuitorul lumeı Christos ne învaţa că: „De vom avea credinţă cât un grâunte de muştar, vom ḑice munteluĭ, muta-te de aicĭ colo, şi se va muta“! Proorocul Ilie prin rugacıune cu credinţa a oprit ceriul sa nu plóe treı anĭ şi şase lunĭ. Iisus Christos dupĕ vındecarea bolnavilor ḑicea tuturor: „Credinţa ta te-aŭ mântuit, mergı în pace“. Când a înviat pe Lazer cel mort de patru ḑile şi îngropat, a ḑis surorilor luı. „Credeţĭ şi veţĭ vedea puterea luı Dumneḑeu“. Proorocul David ḑice: „Avênd credinţa în Dumneḑeu nu mĕ voiu teme ce'mĭ va face mie omul“. Iar Apostolul Pavel ne învaţă: „Ca îndreptăţĭ fiind prin credinţă, pace avem catra Dumneḑeu prin Domnul Iisus Christos, prin care apropiere am aflat prin credinţa la harul acesta în care stam şi ne lăudăm în nadejdea stareĭ luĭ Dumneḑeu“. Aşa dar, credinţa este dar Dumneḑeesc ce trebue sa lucreze în inimele creştinılor, spre a primi tot ce învaţa şi porunceşte religiunea.

A doua virtute, *Nădejdea*, resultă din credinţă. Omul credincıos, de nădajdueşte că va dobândi ce cere de la Dumneḑeŭ, se mângâe sufleteşte, şi nu despereazǎ de ajutorul Divin, dobândind ceea ce cere. Cel lipsit de Nădejde cade în desnadajduire, devine neliniştit, îşı uraşte traiul, şi de multe orĭ îşĭ curmă chiar viaţa, d.e. sinuciderile. Pe nădejde trebue să se întemeeze tóte rugăcĭunele ce facem luĭ Dumneḑeŭ şi sânţilor luĭ, şi cum va fi credinţa aşa va fi şi Nădejdea, adica aşa vor fi primite şi rugăciunele nóstre.

Pentru *Dragoste* ce e a treĭa virtute creştineasca, însuşı Mântuitorul Christos când era să parasască trupeşte acésta lume, învéţa pe Apostoliĭ seĭ, ḑicêndu-le: „Dragostea se aveţĭ între voĭ, căcı numaı ast-fel vĕ va cunóşte lumea ca sunteţı aĭ meĭ ucenicı“. Apostolul Pavel ne învaţă că: „Dragostea acopere mulţime de pĕcate“ şi că „Dragostea îndelung rabda, se milostiveşte, nu se mânie, nu pizmueşte, nu se înalţa, nu trufeşte, nu se bucură de neadevĕr, nu caută resbunare şi în fine nicĭ odată nu pere“.

Aşa dar, Dragostea este un dar Dumneḑeesc ce sădeşte în inimile fie-căruĭa respectul drepturilor şi al datoriilor, de unde vine: 1) Iubirea către Dumneḑeŭ; 2) catră aprópele, şi 3) către sine însuşı. Prin urmare isvorul faptelor bune şi al fericireĭ sunt aceste treĭ marĭ virtuţĭ creştineştı.

Credinţa, Nădejdea şi Dragostea.

Cu credinţa în Dumneḑeŭ, cu nădejdea în ajutorul seu, şi dragostea ce a'ţi avut'o pentru El, se vede mântuit restaurarea acestuĭ Sânt Locaş, ce de astă-ḑĭ înainte casă de rugăcĭune se va chiema.

Decĭ fraţilor! In ori-ce ocasii şi în tótă viaţa nóstră fericită, ori nefericita trebue se alergăm cu credinţa la Dumneḑeul cel ceresc prin rugaciuni şi cereri; cu Nadejdea în ajutorul luĭ; cacĭ El este care sórele seu, îl resare peste ceĭ buni şi peste cei rei, ploua peste cei drepţĭ şi peste ceĭ nedrepţi, şi care dupĕ ḑisa Proorocului David: Când îşi deschide mâna sa tóte le umple de bunătate; iar când îşi întórce faţa sa, tóte se turbură; şi cu Dragostea cătra El ca cătra un parinte al nostru comun se îngrijeşte de fiii seĭ credincioşi, şi póte a ne da tot ce-ĭ cerem, dupe cum El însuşi ne porunceşte, ḑicêndu-ne: „Veniţĭ la mine ceĭ osteniţĭ şi însarcinaţi şi Eu ve voiu odihni"; numai ca rugaciunile sa fie făcute diu Dragostea ce avem pentru El, cu credinţă din inimă şi Nădejde că vom dobândi tot ce'ĭ cerem.

Deĭe Dumneḑeŭ, că acest locaş al seŭ reedificat, nicĭ într'un timp, sub nicĭ o împrejurare să fie lipsit de auditorii seĭ credincĭoşĭ, care în orĭ-ce ocasiĭ de fericire orĭ nefericire, în el se póta avea mângâere şi mulţumire de orĭ-ce le-a dat Dumneḑeu.

Fie dar, ca Dumneḑeŭ să se milostiveasca pentru ertarea pecatelor a tuturor ctitorilor reposaţi şi întru vecinica lor amintire. Fie dar, întru sanătatea, mila ajutorul şi prosperarea tuturor miluitorilor şi sĕtenilor ce au ajutat la reedificarea acestui sânt locaş Dumneḑeesc.

Patróna sau protectórea acestei bisericĭ Prea Sânta Maria de Dumneḑeu Născetóre, sa le fie de ajutor, protectóre şi grabnica folositóre, întru mila şi Darul Domnului nostru Iisus Christos, pe care fie, ca noi cu toţiĭ sa'l dobândim tot-déuna, acum şi pururea şi în veciĭ vecilor. Amin.

CUVENTARE

La cununia Principelui Ferdinand, Moștenitorul de Tron al României cu Principesa Maria de Edimburg, rostită de abatele Placidius.

„*Majestate Imperială,*
„*Majestate Regală,*
„*Inaltă pĕreche Princiară,*
„*Strălucită Adunare,*

Ḑiŭa de căsĕtorie este o ḑi de cele maĭ gingașe bucuriĭ și senine speranțe. Dumneḑeŭ a dispus, că acéstă serbare, fundamentul societățeĭ și al moraleĭ omeneștĭ, să fie încununată de inimă voiósă. Ḑiŭa cununieĭ șĭ a luat prima sancțiune încă în raiŭ din mânele Creatoriuluĭ,—cununa onóreĭ, semnul demnitățeĭ neșterse. Ceea ce a urḑit Părintele omenireĭ în ḑilele străvechĭ, dumneḑeeasa grație a sânțit. Când mirele și mirésa îșĭ daŭ mâna, din ceriŭ se întinde, bine-cuvêntându-ĭ, o mână a tot-putinte, și sânțește și întărește legătura. Da, atât de mare e demnitatea eĭ, în cât, după vorbele apostolulul Pavel, Mântuitorul a luat'o drept figură pentru bine-cuvêntata luĭ unire cu omenirea mântuită, cu Biserica. Natura și supranatura se întrec deci, pentru a face din ḑiŭa cununieĭ o sĕrbătóre de bucurie.

Dacă acum orĭ și ce căsĕtorie creștină deștéptă aceste înalte ideĭ, cu cât maĭ mult nu o va face acéstă sĕrbătóre a cununieĭ de astă-ḑĭ! Popórele Europeĭ sunt adunate aicĭ în persóna capilor lor, ca să fie martorĭ uneĭ legăturĭ, cu care doĭ urmașĭ aĭ unor case regale să légă între dânșiĭ și cu ceriul. Da, acéstă cununie e ca și o sĕrbare de pace, la care sunt adunațĭ împreună popóre și țĕrĭ, regĭ și principĭ.

Vĕd aicĭ un Impĕrat puternic ținitorul păceĭ și protectorul tare al țĕrilor sale, care protegiă religiunea și temerea de Dumneḑeŭ în Imperiul sĕŭ și care a venit în țéra-ĭ originară, pentru ca să sporească cu presența sa strălucirea uneĭ cununiĭ destinate a uni între dânsele țĕrĭ fórte depărtate și a comunica generațiunilor viitóre tradițiunile unuĭ trecut glorios.

Este representată aicĭ prin auguștiĭ sĕĭ copiĭ și nepoțĭ o Impĕrătésă și o Regină, care din reședința sa regéscă împresurată de mărĭ, împrăștie de maĭ bine de 50 de anĭ bine-cuvêntările cultureĭ asupra unor popóre nenumĕrate de pe globul pământesc, și care—

neuitând de grija unuĭ mare imperiŭ, nicĭ de grija şi iubirea de mamă—trimite din depărtare la ceriŭ cele maĭ intime dorinţe pentru binele fericiteĭ sale nepóte.

Şi aceste dorinţe şi rugăciunĭ rĕsună în Orientul Europeĭ, în inima unuĭ suveran al unuĭ Imperiŭ nespus de întins, cât şi în inima familieĭ sale Imperiale, care legată cu cele maĭ strânse legăturĭ de cumnăţie cu augusta mamă a mireseĭ, ia partea cea maĭ intimă la acéstă sĕrbătóre.

Ast-fel se rĕsfrânge strălucirea a treĭ coróne Imperiale asupra sĕrbătóreĭ nóstre de astă-dĭ. Dar şi coróne Regale vĕd strălucind aicĭ în acéstă augustă adunare. Portugalia şi România, Belgia şi Saxonia se unesc a presenta fericiţilor părinţĭ şi înalteĭ pĕrechĭ princiare felicitările cele maĭ efectuóse.

Şi cum ar putea să lipsécă din acéstă armonie de sĕrbătoreştĭ dorinţe ale familielor domnitóre Europene, interesul şi bine-cuventarea aceluĭ prea sant bĕtran, care ocupă cel maĭ respectabil tron al creştinătăţeĭ, aĭ căruĭ ochĭ şi inimă se îndréptă maĭ ales la menţinerea religiuneĭ şi a păceĭ, şi pe care Dumnedeŭ tocmaĭ în aceste dile îl decoréză cu cununa de aur a jubileuluĭ.

Sĕ facă Dumnedeŭ, că acéstă sĕrbătorescă bucurie, care o împărtăşesc ataţĭ principĭ, să ţină şi pacea pe pământ, în cât tóte popórele adunate în jurul cârjeĭ divinuluĭ nostru Prinţ al păceĭ să intoneze imnul de laudă al ângerilor: „Mărire luĭ Dumnedeŭ şi pe pāment pace“.

Sĕ facă D-deŭ, că acéstă pace să se reverse cu ceréscă abondenţă asupra caseĭ şi familieĭ, pe care Alteţele Vóstre Regale o întemeiaţĭ astă-dĭ; să se întindă protectóre asupra ţĕreĭ, care îşĭ râdică privirile pline de speranţă asupra Alteţelor Vóstre Regale, şi'şĭ aştéptă de la ele asigurarea viitoruluĭ. Cand odinióră va orna şi capul Alteţelor Vóstre Regale cercul de aur cu crucea de-asupra, să se îndeplinească şi cu Alteţa Vostra, Rege creştin, cuvintele santuluĭ cântăreţ în Psalmĭ: „Dómne, dă judecata ta regeluĭ şi dreptatea ta fiiuluĭ sĕŭ, ca să judece cu dreptate poporul tĕŭ şi pe sĕracii tĕĭ după drept“ (Ps. 71). Astă-dĭ Alteţa Vóstră Regală devine capul uneĭ familiĭ şi în curând Veţĭ fi, cum sperăm de la Dumnedeŭ, centrul unuĭ cerc legat în jurul Vostru de cele maĭ gingaşe legăturĭ. Stând cu înţelepciune în fruntea Caseĭ Vóstre şi iubind fiinţele scumpe, pe carĭ Domnul Vi-le va încredinţa, vĕ veţĭ prepara la datoriele maĭ înalte, care Vĕ aştéptă.—Pentru a guverna într'o ţară, trebue să se ştie conduce bine casa propriă, după cum pentru a fi rege, trebue să fie învĕţat a iubi ca un părinte.

Să facă Dumnedeŭ, ca pacea şi îndurarea să se rĕverse şi asupra capuluĭ mireseĭ Alteţeĭ Vóstre regale Din cercul liniştit al uneĭ fericirĭ familiare neturburate, în care s'a scurs copilăria Vóstră, treceţĭ într'o ţară depărtată, necunoscută, şi se întêmplă cu Voĭ cuvintele Psalmistuluĭ: „Ascultă, fiică! Vedĭ şi plécă'ţĭ urechia: Uĭtă'ţĭ neamul şi casa părinţilor tĕĭ“ (Ps. 44). Cât de avut nu'ĭ cursul uneĭ princese creştine, cât de mare nu'ĭ câmpul activităţeĭ bine-cuvêntate, care Dumnedeŭ i-l deschide! Cercul caseĭ sale proprie nu-ĭ

ajunge, pentru a face binele după dorinţa inimeĭ sale cu mâna plină. Ea e mama tuturor, nobila scutitóre a celor sĕracĭ şi strâmtoraţĭ. Dumneḑeescul Părinte i-a dat puterea şi ĭubirea sa; mâna eĭ blândă devine isvorul fericireĭ, cuvêntul, căutătura eĭ aduc razele bucurieĭ.

Când soţiĭ princiarĭ unițĭ în iubire credincióśă, împărţindu-şĭ durerile şi bucuriele, trăiesc în sânta temere de Dumneḑeŭ, eĭ îndeplinesc o nouă bine-facere pentru poporul lor; divin e esemplul lor lumină necontenita lor admoniare. De la palat plécă esemplul înalt, învĕţând şi ridicând inimile în ţéră, el întăreşte basele ordineĭ sociale sguduite în timpurile nóstre. Iar bine-cuvêntarea, care se revarsă de la Tronul princiar asupra supuşilor, le devine şi lor o dulce remunerare, o garanţie a recompenseĭ viitóre.

Şi acum, înaltă pĕreche princiară, încheiaţĭ unirea eternă, la care inimele vóstre s'aŭ preparat în sântă şi religiósă iubire. Luaţĭ bine-cuvêntarea dumneḑeéscă, care o doriţĭ din tot sufletul. Augusta adunare, prea înaltele vóstre rude, fericiţiĭ voştri părinţĭ însoţesc sântul act cu dorinţe religióse şi rugăcĭunĭ ferbinţĭ. Iar nesfêrşitul de generos dăruitor al tuturor celor bune, se rĕverse din cer în abondenţă bine-cuvêntarea, care întăreşte şi onoréză acum şi pururea şi în veciĭ vecilor, Amin."

(„Biserica şi Şcóla".)

SÂNTUL IUSTIN FILOSOFUL ȘI MARTIR

ȘI

CRITICA TEOLOGILOR PROTESTANȚI [1])

Prea sânțiților,
Onor. Auditoriu,
Domnilor Colegĭ,
Iubițĭ elevĭ,

Doĭ sunt astădĭ inimiciĭ ne împăcațĭ aĭ Creștinismuluĭ. Unul fórte vechiŭ, cunoscut omenireĭ din cea maĭ profundă anticitate este Ateismul, inimicul comun al orĭ căreĭ religiunĭ. Atheismul negând cu desăvêrșire Divinitatea respinge posibilitatea existențeĭ și realitățeĭ orĭ căreĭ religiunĭ, chiar și a chreștinismuluĭ. Cel d'al doilea este un produs al timpurilor moderne și pot dice, în deosebĭ al secoluluĭ nostru Acesta, nu négă existența uneĭ ființe supreme și absolute, maĭ pre sus de lumea acésta vĕdută și de cea nevĕdută; el nu négă existența Dumnedeireĭ, chiar în sensul, întru cât-va propriŭ Creștinismuluĭ; din contra, o admite, ba chiar voește a o susține și proba cu armele cele maĭ agere ale metafisiceĭ și theodiceeĭ; dar sĕ marginesc la un theism vag, abstract, și fără raport cu lumea și omul. Admite un Dumnedeŭ, dar acest Dumnedeŭ este numaĭ *în sine și pentru sine*; n'are nimic a face, nicĭ cu lumea, nicĭ cu omul. El este maĭ ultra-

1). Acésta disertațiune a fost pronunțata în localul Seminaruluĭ „Veniamin" din Iașĭ, la serbarea patronilor Seminaruluĭ 30 Ianuarie, anul 1891.

excentric de cât chiar cel presupus de *teogonia tanscen dentală a luĭ Platon*. Negând dar divinităţeĭ orĭ ce activitate şi viaţă, admiţênd, ca sĕ ḑic ast-fel, un Dumneḑeŭ mort, următoriĭ acesteĭ speciĭ de Teism, se declară pe căĭ directe şi indirecte, inimiciĭ tutulor religiunilor, căcĭ tóte, prin doctrina şi formele lor, légă pe Dumneḑeŭ cu lumea şi în deosebĭ cu omul. Şi, cu religiunele mithice, acest al doilea inimic, sfârşeşte dintr'un cuvênt; chiar şi cu religiunele istorice a Iudaismuluĭ şi Mochamedanismuluĭ, nu are mult de lucru. Lupta cea grea o are cu Creştinismul.

Acest noŭ inimic, frate al Atheismuluĭ, crescut, format şi cultivat maĭ întâi în sânul filosofieĭ contimporane, astăḑĭ s'a transportat şi în sânul bisericeĭ creştine, în teologie. El este propagat cu mult zel de teologiĭ protestanţĭ, şi în special de representanţiĭ raţionalismuluĭ şi criticismuluĭ teologic.

Filosofia modernă, dupĕ ce s'a emancipat de theologie, în timpurile din urmă, maĭ ales prin aceĭ representanţĭ aĭ săĭ, cariĭ eraŭ şi teologĭ de profesiune, aŭ început a submina creştinismul pe o cale cu totul nouĕ. Aceştĭ theologo-filosofĭ, din al cărora canon al credinţeĭ este radiat cuvêntul θαῦμα minune, aŭ contestat maĭ întâiŭ, creştinismuluĭ caracterul sĕŭ distins de *religiune revelată şi positivă, caracterul sĕu divin*. Şi decĭ, coborând pe λόγος Cuvêntul, Fiul luĭ Dumneḑeŭ, pe Iisus Christos din cer, pe pământ, aŭ facut din el o persónă istorică, comună tuturor oamenilor, deosebită numaĭ prin óre-care merite şi talente.

Acest principiŭ pus, divinul fondator al s-teĭ nóstre religiunĭ intră în categoria reformatorilor de religiunĭ, şi, un Luter, Zwingli, Machomed etc., aŭ făcut tot aceea ce a făcut şi Iisus Christos. Venind în urmă la misiunea şi activitatea luĭ Iisus, la evangeliul sĕŭ şi la aceea ce el a făcut pentru mântuirea genuluĭ uman, eĭ ḑic:

„Christos, acest discipol al luĭ Ioan, a predicat Τὰ λό-„για=cuvintele, un evangeliŭ al saracilor, al asupriţilor „şi al celor simpli. [1]) Un evangeliŭ primitiv scris, con-„ţinênd Τὰ λόγια luĭ Iisus, doctrina sa reală şi aceea „ce el a predicat, a existat, fiind compus chiar de

[1]). Comp Ueberweg Heinze Geschichte der Phylosophie II. 8

„vre-unul din următorii saŭ Apostoliĭ sĕĭ; înse a disparut „de o dată cu însăşĭ apariţiunea sa. Din el a resultat e- „vangeliile actuale; iar de la aceia carĭ aŭ voit ca să du- „că maĭ departe opera luĭ Christos, avem cele-alte scrierĭ „ale Nouluĭ-Testament.

„Dar de la însăşi epoca Apostolică, Evangeliul luĭ I- „isus Christos a început a se laiciza. Trăind încă Apos- „toliĭ, el degenerézā în Paulinism, Petrinism, Iohanism, Ia- „cobism etc; ĭar dupa mórtea Apostolilor şi a următori- „lor luĭ Iisus, aceia cari aŭ voit a univeralisa Evange- „liul seŭ, *l'au laicizat cu desăvêrşire.*

„In numele luĭ Iisus şi al Evangeliuluĭ sĕŭ, continuă „noua şcólă protestantă, s'aŭ propagat doctrinele tutulor „sectelor filosofice, existente şi profesate, şi tóte ideile di- „feritelor secte judaice.

„Păgânismul şi judaismul aŭ dat contingentul ideilor „şi doctrinelor lor, cari s'aŭ propoveduit tutulor ómenilor „sub mantia creştinismuluĭ şi în numele luĭ Iisus din „Nazaret. Opera şi activitatea tutulor acelora cari se pre- „tind a fi susţinĕtoriĭ, apărătoriĭ şi salvatoriĭ doctrineĭ „celuĭ crucificat pe Golghota, n'a fost de cât *o laicizare „complectă a creştinismuluĭ.*

„Doctrina ce se atribue, luĭ Is. Chr. nu este de cât un pro- „dus, resultat din fermentarea tutulor ideilor filosofice şi re- „ligióse, profesate de omenire din cea maĭ profundă anti- „citate, iar el, Iisus, cu mantia cu care este învestmên- „tat în sînul bisericeĭ adoratorilor sĕĭ, este un produs „al bisericeĭ sale."

Acesta este limbagiul pe care îl ţin faţă cu Iisus Christos şi Evangeliul sĕŭ şi în genere faţă cu doctrina creştină: De Wetee, Schrader, Hug, Reus, Blêk, Hilgenfeld, Credner, Redslob, Grau, Gutersloh, Beck Cocker, Spiess, Carl Niese, Schultze, Beischlag, Schmid, Straus, Harnak, Sabatier, Renan, Havet, şi tótă şcóla veche şi nouĕ a teologilor protestanţĭ.

Toţĭ aceştia pentru a proba tesa lor aprioricā, la care prin or ce mijloc, pe or ce cale şi cu or ce chip vor să ajungă, lăsând Evangeliele şi Noul Testament în genere la o parte, căcĭ faţă cu ele deja aprópe cu toţiĭ au depus armele ca învinşĭ, de óre-ce se vĕd nevoiţĭ a admite că în ele există tradiţiunea autentică păstrată de Apostolĭ de la însuşĭ Iisus Christos, eĭ iaŭ pe părinţiĭ şi

scriitoriĭ bisericeĭ din primele timpurĭ. Incep chiar cu ceĭ ce datéză din epoca cea maĭ apropiată de apostolĭ, şi examinând doctrina acestora în modul cel maĭ arbitrar, cacĭ voesc să dovedéscă, că toţĭ aceştia n'aŭ făcut alt ceva de cât a propaga în numele creştinismuluĭ ideile filosofieĭ păgâne şi judaismul, conchid din examinarea particulară şi specială a or căruĭ părinte şi scriitor bisericesc, *la laicizaree creştinismuluĭ*, *fie prin elementul filosofic păgân* introdus de aceştia în el, *fie prin elemente judaice şi ale filosofieĭ orientale.*

Mi-am propus, a examina pe unul din aceştĭ părinţĭ scritor apropiat de epoca apostolică, spre a arăta modul cum se judecă şi se apreciéza de aceştĭ pretinşĭ teologĭ, unul dintre ceĭ maĭ anticĭ şi demnĭ representanţĭ aĭ creştinismuluĭ. Iaŭ de exemplu pe Iustin, distins scriitor şi apologet al bisericeĭ creştine, a căruia activitate cade între aniĭ 130-167. d. Chr. [1]).

Dar fiind ca aprecierile acestor amicĭ aĭ clasicismuluĭ se aduc în numele criticeĭ,—de care le place a priva omenirea până la epoca reformaţiuneĭ — voiŭ expune resultatele cercetărilor lor, complectându le cu critica ce s'a făcut luĭ Iustin chiar de la început de însuşĭ contemporaniĭ sĕĭ. Voiŭ arăta dupa aceea, întru cât cercetările unor criticĭ modernĭ, sunt sincere, fondate şi susţinute de ştiinţă. Le voiŭ reduce la adevĕrata lor valóre, arătând origina, tendinţa şi scopul ce'l urmăresc prin ele susţinĕtoriĭ şi patronatoriĭ lor.

Părinţiĭ primelor secole începênd chiar cu contimporaniĭ luĭ Iustin, îl privesc ca pe un *representant credincios*, (πιστός), *ba chiar infailibil al credinţeĭ creştine.*

Ast fel: Tatian, contimporan al sĕŭ, acela care l-a cunoscut personal, îl numeşte ὁ θαυμασιώτατος Ἰουστῖνος [2])=admirabilul, prea minunatul Iustin; iar Tertulian îl numĕră între aceia *cari aŭ combătut eresia prin sânţenie şi înţelepcĭunea sa*, raportându-l cu numele de martir. [3]) Autorul miculuĭ Labirint, raportându-ne discutele şi luptele ce a avut biserica cu monarchianiştiĭ, numeră pe Iustin

[1]). Iustin s'a nascut pe la anul 105 dupĕ Christos şi a murít de mórte martirică, probabil între anii 165-167.

[2]) Tatian oratio ad graecas, cap. 18.

[3]). Tert. Advers. Valent. cap. 5. Ipolit, Filosof. VIII. 16,

între aceia cari *aŭ combătut prin scrierile sale, păgânismul, eresia și magia și a apărat Dumnedeirea luĭ Iisus Christos.* [1]) Methodiu Episcopul Tiruluĭ și al Patarelor în scrierea sa despre Inviere, voind a ne arăta tradițiunea biserice͡ĭ și doctrina conținută în scrierile luĭ Iustin, dice despre el : ἀνὴρ οὔτε τῷ χρόνῳ πόρρω ὢν τῶν ἀποστόλων, οὔτε τῇ ἀρετῇ [2]) că a fost *bărbat carele, nicĭ cu timpul, nicĭ cu virtutea n'a fost departe de Apostolĭ.*

Eusebiu judecându'l după fie-care din scrierile sale și după doctrina conținută în ele, îl numește : γνήσιος τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας ἐραστὴς καὶ ταῖς ἀληθείαις φιλοσοφώτατος iubitor sincer al adevărateĭ filosofiĭ și cel maĭ mare filosof al adevĕruluĭ. Scrierile sale le recunóște πάσης ψυχικῆς ὠφελείας ἔμπλεα = pline de tótă folosința sufletéscă, și îl recunóște ca pe acela carele față cu greciĭ, ἱκανώτατα ποιήσας ὑπὲρ τῶν καθ' ὑμᾶς δογμάτων [3]), s'a purtat în modul cel maĭ demn în susținerea și apararea dogmelor nóstre. Nu arare orĭ celebrul părinte al istorieĭ bisericeștĭ, face chiar extracte din scrierile sale, spre a le pune tutulor în vedere, *ca adeverata tradițiune a bisericeĭ,* din care să admire *înțelepcĭunea și profunditatea ideilor Martiruluĭ.*

Irineŭ însușĭ, acest mare dogmatist al bisericeĭ creștine și luptător aprig contra eresiilor gnostice, după atestațiunea luĭ Lipsius [4]) și Harmak [5]) el, în compunerea scriereĭ sale, contra tutulor eresiilor, a avut în vedere pe Iustin și s'a servit de scrierile sale. Acelaș lucru s'a petrecut și cu Tertulian, Origen, Athenagora, Theofil, Climent Alexandrénul, Miniciu Felix, Meliton și alțiĭ. [6]).

Cuvintele cu cari Epifaniu Episcopul Cypruluĭ și Fericitul Ieronim se pronunță despre Iustin, ne probéză că el și doctrina sa eraŭ în mare stimă și venerațiune la finele seculuĭ al IV și începutul seculuĭ al V. [7]).

La aceștia Iustin este ὁ μεγάλως ἐξασκηθεὶς = cel ce a

[1]). Comp. Euseb. Ist. bis. V, 32.
[2]). Fotie bibl. 234 II p. 298.
[3]). Comp. Euseb. Ist. bis. IV, 12, 16, 24, 26 etc.
[4]). Comp. Zur Quellen kiritik des Epiphanias și die Q. kr. der ëltesten ketzergeschichte.
[5]). Zur Quellen kiritik der gesch. des gnoticismus 1873 s. 37.
[6]). Ibidem Harnak 1874 II Theil in der Zeitschirft fur hist. Theol. s. 225 sq.
[7]). Epif. Panar. I. 3 haer. 46 Ieron. de script. eccles. 39.

lucrat şi a făcut multe pentru credinţa în Christos ; el este omul cel sfânt ὁ ἅγιος ἄνθρωπος şi amicul luĭ Dumnedeŭ ὁ φιλος τοῦ θεοῦ, carele a suferit chiar şi mórtea martirică pentru Christos. [1])

De Damascen şi Fotie, cari raportă multe pericope din scrierile sale, Iustin este privit ca omul cel maĭ învăţat, atât în înţelepcĭunea Divină, cât şi în cea externă [2]) ὁ ἄνθρωπος ὁ πολυμαθέστατος τῆς τε θείας καὶ τῆς θύραθεν σοφίας iar scrierile sale ca pline de frumuseţe, ἔμφοτον κάλλος avênd frumuseţă înăscută.

In fine martirologiul luĭ Simeon Metafrastul consideră pe Iustin ca pre scriitorul şi părintele *cel maĭ erudit al secoluluĭ sĕŭ.* El este ὁ λογιώτατος, şi apărătorul adevărateĭ credinţe a bisericeĭ, ὁ ὑπερασπιστὴς τοῦ ὀρθοῦ δόγματος. [3])

Acestea sunt vederile bisericeĭ antice faţă cu Iustin şi ast-fel este judecat şi apreciat de aceia cari constituesc tradiţiunea autentică a bisericeĭ, de aceia cari aŭ supravegheat ca acéstă tradiţiune şi învĕţătură a bisericeĭ să nu se altereze, falsifice, corumpă saŭ laiciza. Ceĭ treĭ marĭ scriitorĭ şi părinţĭ aĭ critice antice, *Eusebiu* părintele istorieĭ bisericeştĭ, *severul Ieronim*, profundul cunoscĕtor al tradiţiuneĭ ecclesiastice şi *criticul Fotie*, vĕd în Iustin *un mare dascal al bisericeĭ*, *un mare apologet al credinţeĭ*, *un vrednic şi credincĭos apostol al evangeliuluĭ luĭ Iisus Hristos*, carele nu s'a sfiit, nicĭ în faţa imperatorilor şi senatuluĭ roman, d'a predica Dumnedeirea Nazarinénuluĭ, nicĭ în faţa Iudeilor d'a le proba mesianitatea luĭ. Atît a fost de credincĭos şi devotat evangeliuluĭ luĭ Iisus în cât pentru el, pentru propagarea şi susţinerea luĭ a primit a suferi şi mórtea martirică, fiind încă plin de viaţă şi de dile. [4])

Tot acestea sunt şi până în diua de astădĭ vederile teologilor ortodoxĭ şi apusenĭ faţă cu Iustin, de şi în baza

---

[1]). Comp. Ieron. de script. eccles. XXII ; Epifaniu Panarii lib I, 3: Haer. 46, p. 391 ed. Migne.

[2]). Prin cuvintele: *înţelepcĭuné divină* şi *externă,* parinţiĭ bisericeĭ înţeleg prin cea întâĭ, *înţelepcĭune divina*, studiul scripturilor, teologia în genere; iar prin cea d'a doua, înţelepcĭune externa, cultura clasica, filosofia şi ştiinţele profane.

[3]). Mohler Patrol. I pag. 191.

[4]). Comp. Martirologiul seu pe diua de I Iuniu şi sf. Epif. Cartea I, haer. 46.

seriósolor cercetărĭ ale studiuluĭ critic al doctrineĭ părinților bisericeĭ, comparată cu istoria evangelică și cu tradițiunea apostolică, se observă în doctrina sa, óre-care puncte și ideĭ particulare, prin care el diferă de tradițiunea unanimă și autentică păstrată de la început în biserică.

Dar de o dată cu aparițiunea protestantismuluĭ, apare un alt spirit critic; un alt mod de examinare al doctrineĭ părinților bisericeĭ și în special al primilor săĭ representanțĭ și scriitorĭ.

Pe când criticiĭ bisericeĭ antice și toțĭ următoriĭ lor, teologiĭ ortodoxĭ și aĭ bisericeĭ apusene, examinéză doctrina acestor primĭ propagatorĭ și apărătorĭ aĭ creștinismuluĭ, și o compară cu doctrina evangelică și cu tradițiunea orală a bisericeĭ, păstrată de la însușĭ apostoliĭ, și nu esită d'a arăta care sunt ideile lor diferite, și causele cari i-aŭ făcut să aibă și să emită niște ast-fel de ideĭ particulare, care se văd *icĭ și colo*, *sporadic*, emise în scrierile lor, critica protestantă, de la început voește a inaugura, sub masca criticeĭ, tendință fatală de care se văd dominațĭ maĭ mult saŭ maĭ puțin chiar și ceĭ maĭ ortodoxĭ dintre următoriĭ luĭ Luther.—Ea afirmă apioric și voesce, silindu-se prin or ce mijloc și cu or ce preț, *să constate, că primiĭ representanțĭ și scriitorĭ aĭ creștinismuluĭ, parte au elenisat, parte aŭ judaisat Evangeliul luĭ Iisus Christos.*

Acéstă eră nouĕ a criticeĭ protestante o deschide așa numele *Centeniĭ Magdemburgiene.* Și primul dintre părințiĭ bisericeĭ cari fu atacat, este apologetul și martirul Iustin.

Aceste prime anale ale istorieĭ protestante, primul fruct al spirituluĭ lor istorico-critic în prelucrarea istorieĭ bisericeștĭ, cunoscute sub numele de evangeliul lor istoric, afirmă că Iustin a predicat în numele evangeliuluĭ luĭ Iisus, Elinismul și Chiliasmul judaic ; că el este maĭ mult un filosof păgân, față cu Elliniĭ, și un Ebionit, față cu Iudeiĭ ; și pentru a constata și proba afirmările sale, aduce contra luĭ Iustin șépte puncte de acusațiune, anume :

1). El predică chiliasmul, 2) El susține că doctrina luĭ Platon este asemenea cu preceptele și învĕțătura luĭ Iisus Christos, 3) Că greșește în causa cădereĭ angelilor, 4) Că condamnă a doua nuntă chiar de ar muri prima soție,

5). Că în istorisirea celor relative la naşterea, faptele şi patima luĭ Christos, nu se ţine strict de istoria evangelică, 6) Că emancipă libera voinţă a omuluĭ, atribuindu-ĭ numaĭ eĭ tótă responsabilitatea acţiunilor şi al 7), Că toţĭ ceĭ ce aŭ trăit înainte de venirea luĭ Iisus Christos, după dreapta raţiune sunt justificaţĭ şi trebuesc a se socoti ca creştinĭ.

Acestea sunt punctele pe care Centeniile 'şĭ bazază, afirmaţiunele şi alegaţiunele de maĭ sus, pentru a face suspectă ortodoxia luĭ Iustin.

Fie-cine, chiar profan în a le teologieĭ póte înţelege, cît de logică este acea conclusiune faţă cu aceste premise; şi dacă din ele póte fi cine-va în drept d'a conchide, că Iustin a predicat în numele luĭ Iisus Christos *Elinismul şi Judaismul.*

Şi cu tóte acestea, basaţĭ pe ast-fel de capete de acusaţiune, formulate de vechea bucóvnă protestantă şi admiţêndu-le de infailibile, toţĭ teologiĭ protestanţĭ aĭ secol. XVI şi XVII, cred pe Iustin *filosof păgân şi judeu Ebionit maĭ mult de cât apologet creştin şi credinciоs apostol al luĭ Christos.* Chiar chronografiĭ eclesiasticĭ ceĭ maĭ imparţialĭ aĭ acestor timpurĭ, puţin difer în criticile lor de afirmările Centeniilor. Autoritatea vechiuluĭ evangeliŭ protestant este prea mare, şi în sensul vederilor luĭ, sunt şi afirmările luĭ Casaubonus [1]), Dallaeus [2]), Spancheim [3]), cari se silesc, de şi nu află, a maĭ gasi şi alte puncte în sarcina şi greutatea luĭ Iustin.

Contra tuturor acestora ortodoxia luĭ Iustin este apărată cu mult succes de Alexandru Nataliu [4]), Baltus [5]), Ceillier [6]), Prudentius Maranus [7]) şi Clericus, carele, în combaterea ce o face cutezătoruluĭ Cave şi indirect şi celor susţinute de Grabe, dă pe faţă tendinţa ne sinceră şi maliţiósă ce se observă în critica teologilor protestanţĭ, şi îĭ atacă cu multă violenţă. El recunóşte punctele Cen-

---

[1]). De rebus sacris.
[2]) †1655-de usu Patrum.
[3]) †1687 Introduc. ad. Hist. sacra.
[4]). Hist. eccs. 1676.
[5]). Defense des s. s. péres accusez de Platonisme.
[6]). Apologie de la morale des péres de l'Eglise,
[7]). Prolegomena de Iustino, Tatiano, Athenagora, Theophilo, Hermia 1742.

teniilor, dar le reduce la justa lor valóre, că adică din ele, serios vorbind, nu se póte extrage nimic care să pue în suspecţiune ortodoxia luĭ Iustin.

In resumat resultatele criticeĭ din secolul al XVI şi al XVII, cu tótă voinţa, şi intenţiunea ce a avut şi silinţele ce'şĭ a dat d'a pune pe Iustin în numĕrul filosofilor păgânĭ şi al apărător'lor judaismuluĭ, ea a terminat, fără ca să pótă dice ceva maĭ mult de cât acusaţiunele stereotipe aduse de Centeniile Magdenburgice.

In secolul al XVIII, critica protestantă cu privire la părinţiĭ bisericeşti, face un pas înainte, şi tot Iustin este acela care se notéză în modul cel maĭ riguros şi maĭ aspru.

Epoca cea nouĕ a criticeĭ acestuĭ secol o deschide Semler prin scrierea sa „Geschichte der cristlichen Glaubenslehren 1762. El maĭ întâiŭ susţine generic că în secolele primare ideile şi dogmele creştinismuluĭ sunt fórte puţin precise; n'aŭ maĭ nicĭ o legătură internă între ele, şi prea puţin se deosebesc de principiile folosofice şi ale religiunilor naturale. Adaogă după aceea, că ne lipseşte o cunoştinţă positivă a stăreĭ şi a formeĭ în care se afla creştinismul în aceste timpurĭ (este vorba tot de secolele primare a creştinismului), din causă că s'a negligiat istoria doctrineĭ creştine şi nu s'a cercetat, nicĭ nu s'a urmărit, ca să se ştie cum se profesa acéstă religiune în acele prime timpuri în diferite ţeri şi provinciile pe unde se introducea.

Iar venind la Iustin, Semler îl apreciéză dupĕ apologiele şi dialogul sĕŭ cu Judeul Trifon; căcĭ pe tustrele aceste scrierĭ le consideră opere legitime ale luĭ Iustin. El dice: „Iustin, ca şi Clementul de Alexandria şi Origen şĭ-aŭ dat prea multă silinţă d'a avea în creştinism pe învăţaţiĭ şi filosofii păgâni, chiar cu paguba creştinismuluĭ. Eĭ pentru a-ĭ atrage, le presinta creştinismul ca constând din óre-care precepte ale moraleĭ naturale, deja cunoscute lor şi din óre-care ideĭ propriĭ, unele aparţinând filosofiei platonice altele judaismuluĭ". Dupĕ Semler *aceştĭ primĭ apologeţĭ şi părinţĭ aĭ bisericeĭ* (cum îĭ numeşte el) *n'au fost cunoscetorĭ şi interpreţĭ credincioşĭ aĭ doctrine creştine; eĭ au fost maĭ mult niştc primĭ autorĭ aĭ unuĭ compromis* (eine g mischte Verbindung) *de ideĭ judaice platonice şi a filosofieĭ timpuluĭ, cu óre cari expre-*

siunĭ și tradițiunĭ ale apostolilor. Opera lor se confundă cu tendința judeilor eliniștĭ, filoniștĭ și neoplatonicĭ din Egipt, cari îșĭ dadéu tótă silința spre a îmbrăca doctrina bibliei cu formele filosofiei platonice.

Semler conchide că, relativ de ideile dogmatice, Iustin este un următor al luĭ Filone și al Stoicilor, de la cari a împrumutat doctrina περὶ τοῦ Σπερματικοῦ Λόγου, făcêndu-se prin acésta, în biserica creștină, un precursore al arianismuluĭ; ĭar ca ideĭ morale, condemnabile, ale luĭ Iustin, Semler nu arată altele de cât cele însemnate de Centeniile Magdemburgiene.

După Semler, Schrökh, în istoria sa bisericéscă 1777, apreciéză pe Iustin mult maĭ imparțial. El îĭ recunóște meritul d'a fi primul care a expus și a precisat *ideile și dogmele fundamentale ale creștinismuluĭ, de și nu independent de influența filosofieĭ platonice.*

Dar apogeul criticeĭ protestante în secolul al XVIII, îl atinge Sam. Gotl. Lange în scrierea sa întitulată: Dogmengeschichte 1796.

Acesta judecă pe Iustin a) după apologiile sale și b) dupĕ Dialogul sĕŭ cu Judeul Trifon (de și acéstă din urmă scriere nu o atribue luĭ Iustin).

După Lange, Iustin, prin apologiile sale, a causat *cel maĭ mare rĕŭ creștinismuluĭ (?!)*, cacĭ a jalonat drumul cel greșit, ḑice el, pe care aŭ mers toțĭ apărătoriĭ posteriorĭ aĭ creștinismuluĭ. El a întrodus ellenismul și judaismul cu tóte ideile și superstițiunile lor în creștinism, și a lăsat calea deschisă la complectarea opereĭ sale și următorilor sĕĭ.

Lange intră și în examinarea detailată a doctrineĭ și ideilor greșite ale luĭ Iustin și'l apreciază, atât dupĕ apologiile cât și dupĕ dialogul sĕŭ.

Dupĕ apologiĭ, judecat Iustin, Lange susține că el în doctrina: 1) *Despre divinitate și creațiune*, pare a admite creațiunea din o materie existentă neformată; iar despre trinitate nicĭ urmă. 2) Despre Λόγος și Πνευμα, el ḑice că Iustin recunóște pe lângă Dumneḑeul cel prea Inalt, existența și a uneĭ alte ființe, care fiind maĭ pre sus de angelĭ și ómenĭ este de asemenea Dumneḑeŭ; și pe acéstă ființă el o numește Λόγος și Πνεῦμα; iar acest Λόγος este prima creatură, plină de înțelepcĭune, perfectă și înțelepcĭunea însășĭ (Σοφία). Și din aceste cuvinte, ast-fel for-

mulate, Lange conchide că Iustin predică şi profeséză un dualism, iar nu pe un Dumnedeŭ în treime, pe care îl profesaŭ şi adoraŭ creştinii. Iar pentru a scăpa de formula: Προσκυνοῦμεν Πατέρα, Λόγον καὶ Πνεῦμα προφητικὸν, pe care o întâmpină la tot pasul în apologiile luĭ Iustin, (căcĭ pe acest Dumnedeŭ, spune Iustin Imperatorilor şi Senatuluĭ roman că'l adoră creştinii, şi în acesta îndémnă pe filosofĭ şi lumea întrégă să crédă), recurge la sofisme: „Locurile acestea, fără numĕr (unzalbaren), dice „el, sunt rĕu înţelese despre treime. Apologetul îndémnă „pre toţĭ la adorarea luĭ Iisus Christos, fiind că el este „Λόγος şi se veneréză ca Iisus Christos Λόγος (evită d'a mărturisi sincer că se adora ca *Dumnedeu*), fiind că Λόγος a predicat prin Iisus Christos; iar *Spiritul profetic* se adoră fiind că el a luminat lumea prin profeţĭ şi apostolĭ. Venind 3) *la persóna luĭ Iisus Christos şi la misteriul întrupăreĭ Cuvêntuluĭ,* Lange susţine că Iustin învaţa: „Λόγος Cuvêntul s'a întrupat, s'a facut om şi a predicat excelenta doctrină a Evangeliuluĭ, care în multe părţi consună cu filosofia păgână; este însĕ maĭ bună, maĭ complecta şi maĭ perfectă. El a suferit mórtea *pentru noĭ*; dar asupra scopuluĭ patimilor şi a morţeĭ sale, Lange dice că: Iustin nu se explică clar. Iisus Christos a suferit mórtea ca să aduca salvarea saŭ mântuirea genuluĭ uman, însĕ acéstă mântuire este la Iustin ἴασις lecuire, tămăduire.—La el nu este vorba despre o expiaţiune prin representare (ἀντιπροσώπευσις), ca şi cum adică în patima luĭ Christos a pătimit omenirea cea pĕcătósă. El înţelege maĭ mult o lecuire de greşelı. El sfârşeşte doctrina despre Iisus Christos arătând că a înviat, s'a înalţat la cerurĭ şi va veni din noŭ spre a judeca lumea, dupĕ ce maĭ întâĭ ceĭ morţĭ vor învia. Al 4) *In doctrina despre angelĭ şi demonĭ*, dice că Iustin a trecut peste tradiţiunea aflată în biserică. Adaogă în urmă că el mărturiseşte botezul maĭ mult ca o ceremonie a consacraţiuneĭ; că nu avea ideĭ clare despre corpul şi sângele luĭ Iisus Christos în misterul Eucharistieĭ şi că duce inspiraţiunea Scriptureĭ până la absurd, admiţênd şi credênd, saŭ póte chiar el inventând legenda despre inspiraţiunea Septuaginteĭ. In fine că greşeşte chiar şi în doctrina 5) *despre om.* Pe om dice el, îl recunóşte ca fiinţă raţională şi liberă. El atribue totul voinţeı şi numaı voınţeĭ libere a omuluĭ. Iar

despre pĕcatul original, în sensul pur teologic, la el nu există nimic. Iustin admite pĕcatul original, dar după el, ómeniĭ, şi după pĕcat, prin puterea raţiuneĭ lor, aŭ putut afla adevĕrul şi binele şi l'ar fi putut şi chiar urma, dacă demoniĭ nu ĭ-ar fi împedecat la acésta. Pentru acésta Iustin justifică pe păgâniĭ virtoşĭ şi socotesce de creştinĭ, atît pe drepţiĭ vechiuluĭ Aşeḑĕmênt, Avraam, Isaak, Iacob etc., cât şi pe aceia cari aŭ trăit după drépta raţiune în sînul polyteismuluĭ, ca Socrat, Platon, Eraclit etc.

Cu un cuvênt teologia sau maĭ bine ḑicênd dogmatica apologiilor luĭ Iustin dupĕ Lange, este dogmatica dreptcredinciósă, însă o dogmatică a bisericeĭ timpurilor posterióre. La pag. 135 a scriereĭ sale amintite, o sĕsună ast-fel [1]). „Dupĕ Iustin există o divinitate, adică o fiinţă supremă, per„fectă, care a creat tot ce există şi le menţine şi guver„nă prin înţelepcĭunea sa. Acéstă fiinţă este Părinte, Ta„tă al omenireĭ, plin de iubire către creaturele sale ; ea „voeşte ómenilor tot binele, dacă eĭ vor urma per„ceptele luĭ. Acesta, din sine, maĭ 'nainte de or ce cre„aţiune a adus la fiinţă, a nascut pe o alta, care se nu„meşte Λόγος cuvêntul, a căreia proprietate specială este „înţelepcĭunea. Prin acest Λόγος a creat lumea ; iar prin „*spiritul sĕŭ cel sfânt*, a orânduit'o şi a împodobit'o şi „prin el o şi conservă. Tóte fiinţele spirituale or ce cu„noştinţă aŭ, o datoresc luĭ λόγος. E este învĕţătorul chiar „şi al angelilor. El a instruit şi condus omenirea şi pe „tóte popórele luminându-le raţiunea El şi Σοφία saŭ Spi„ritul profetic al luĭ Dumneḑeŭ, aŭ lumimat şi pre Pro„feţĭ [2]). Dar în cele din urmă Dumneḑeŭ voind a nimici „puterea demonilor cari deţinéŭ omenirea, a trimis pe a„cest Λόγος în lume şi el întrupându se şi făcêndu-se om „în persóna luĭ Iisus Christos, a predicat ómenilor, Evan„geliul, mântuirea şi reîntórcerea lor la Dumneḑeŭ. Este „de datoria or căruĭ om raţional, care iubeşte virtutea „şi voeşte a trăi în conformitate cu adevĕrata înţelepciu-

[1]). Raportez în întregul eĭ acésta mica pericopa, care cuprinde conclusiunea criticuluĭ nostru, ca sa se vadă neconsequenţa şi arbitraritatea criticeĭ sale, precum şi antithesa în care cade.

[2]). Şi sa nu se uite că Lange a afirmat maĭ sus ca la Iustin nu exista nicĭ urma despre treime. Dar am veḑut ca şi în examinarea doctrineĭ el s'a contraḑis la fie care pas.

„ne, de a urma învĕţătureĭ Luĭ, d'a lucra şi a trăi după „preceptele divine ale lui Λόγος, carele întrupându-se, şi „fiind Dumneḑeŭ şi om, le-a predicat ómenilor pentru „a lor salute (ἴασις vindecare). Doctrina luĭ este singu- „ra cale care duce cu siguranţă şi fórte lesne la perfec- „ţiune şi fericire. Pe ea trebue a o urma tot cel ce vo- „eşte a purta adevĕratul nume de înţelept“ [1]).

Venind la scrierea luĭ Iustin întitulata: „Dialogul cu judeul Trifon.“ Lange are alte vederĭ. El vede în persóna autoruluĭ un ager şi profund cugetător, însĕ un om fanatic, feroce şi de un caracter cu totul opus caracteruluĭ celuĭ blând al filosofului apologiilor. El consideră pe autor cunoscĕtor profund al judaismuluĭ, susţine că chiar s'a educat în el, în ă îĭ este inimic neîmpăcat, fie că în tesă generală recunóşte de singuriĭ cunoscĕtorĭ aĭ adevĕruluĭ numaĭ pe aceia cari aŭ şi cunosc scrierile profeţilor. Autorul dialoguluĭ, ḑice Lange, consideră, cu venirea luĭ Iisus Christos, ca sfêrşită epoca ceremoniilor legeĭ celeĭ vechĭ. El desvoltă doctrina despre Dumneḑeŭ şi Λόγος independent de influenţa filosofieĭ platonice: o bazéză maĭ mult pe vechiul Testament şi în special pe modul cum e descrisă Σοφία în Ecclesiast, în Inţelepciunea şi proverbiile luĭ Solomon. Despre Iisus Christos vorbeşte în sensul vederilor Apost. Paul, de şi numele acestuia îl tace. Πνεῦμα Ἅγιον Sântul spirit în Dialog, este maĭ cu claritate distins de Λόγος de cât în Apologiĭ. Despre sânta Treime susţine, că şi în Dialog Iustin nu amintеşte nimic, fără numaĭ recunóşterea unuĭ Dumneḑeŭ şi distincţiunea între Λόγος şi Πνεῦμα Cuvêntul şi Sf. Spirit. In doctrina sa *despre om*, expusă în Dialog se deosebeşte mult de cele ḑise în Apologiĭ Aci admite pentru om treĭ stărĭ; *trecută*, *presentă* şi *viitóre*. Susţine că primiĭ ómenĭ aŭ fost creaţĭ de Dumneḑeŭ bunĭ, dar aŭ fost seduşi de demonul sub imaginea şérpeluĭ. Toţi ómeniĭ din natura lor staŭ sub influenţa demonilor şi nu pot

[1]). Se póte expunere maĭ prudenta a dogmelor creştine, catre Imperatorii şi Senatul roman, care persecutau creştinismul şi'l avéu în numerul religiunilor ne permise? Dar ceea ce înalţă şi mai mult meritului luĭ Iustin este, ca modul expunerei satisface nu numai scopurilor apologetice, dar şi proselitice; expunerea este *apologie* şi *exortaţiune* sau îndemn la primirea creştinismului.

cunóşte adevĕrul de cât numaĭ prin Christos. Pentru a césta recunóşte necesitatea credinţeı în el, a penitenţeĭ şi a botezuluĭ. Resumă că baza fericireĭ constă în pietate; iar sufletele numaĭ prin voinţa luĭ Dumnedeŭ sunt nemuritóre.

Relativ de cele alte puncte, Lange r cunóşte că ideile luĭ Iustin expuse în Dialog sunt identice cu cele din Apologiĭ. El însă nu'şĭ póte explica acéstă deosebire de ideĭ dintre cele două seriĭ de scrierĭ, pe care le socoteşte ca diametral opuse.

Dar secretul deosebireĭ în modul de expunere al dogmelor creştine, nu este greŭ de aflat. Dacă înţeleptul critic şĭ ar fi amintit că Apologiile aŭ fost adresate Imperatoruluĭ Antonin Piul şi Senatuluĭ Roman, rugându-ĭ se înceteze persecuţiunea îndreptată cu nedreptul contra creştinilor nevinovaţĭ, a căror religiune este sânta şi n'are nimic suspect, şi că scrierea Dialogul este expunerea discuţiunelor sale ţinute în Efes, două ḑile cu un judeŭ Trifon, pe care Iustin, voia a'l converti la crestinism, tot secretul deosebireĭ, dispare şi cestiunea lucindu-se, însăşĭ acéstă deosebire înalţă şi maĭ mult meritul luĭ Iustin, care a sciut să se acomodeze împrejurărilor şi persónelor. Dar marele critic al secol. XVIII, n'a voit să ţină sémă d'acestea şi ast-fel modul de expunere diferit al dogmelor după el diametral opus, îĭ sunt un se ret inexplıcabil.

Cu aprecierile luĭ Lange se şi ıncheie critica seculuĭ XVIII.

D. (Va urma)

DONAȚIUNI.

Dómnei Zinca Penopol, de loc din Bucureştĭ, proprietara a moşiei Dragomireştı, judeţul Dâmboviţa, care a daruit bisericeĭ din acea comuna un rand complet de o lajdiĭ, un acoperement al sântelor vase şi doue ocale luminarı de céra alba, i se aduce mulţamirı publice pentru asemenea fapte creştineştı, demne de tóta lauda.

Preotul Ioan Istrate din comuna Alimaneştiı, judeţul Oltu, pe lânga petiţiunea registrata la No. 1066, Ne-a inaintat ın original Testamentul ultimeı D-sale voinţe cu data 11 Februarie 1892, autentificat de Onor. Tribunal de Olt la No. 18 din 3 Martie acelaşı an, prin care lasă de vecı 50 pogóne pament cultivabil din proprietatea D-sale, bisericeı cu hramul Sf. Nicolae şi S-ţiı Ângerĭ din citata comuna, ca din venitul acestuı pamênt sa se întreţie preoţiı oficianţı şi ceı carı vor urma dupe vremı cu serviciul la acésta biserica, cu condiţiunea, ca numele D-sale şi al membrilor familieı, sa fie pururea pomenıt la Sântul Jertfelnic. Tot acest pios donator a bine-voit a veni şi ın ajutorul construireĭ din nou a bisericeı din ḑisa comuna cu 100 galbenı. Donatorul, imitând pe strebuniı noştri renumıţı, carı tóte le faceau cu credinţa şi speranţa în Dumneḑeu, pentru care purtau un mare înteres şi aveau o mare îngrijire de Sântele biserici şi de servitoriı Altaruluı, merita lauda Bisericeı nóstre, în numele caria, sa exprima numituluı donator cele maı viı mulţumirı, dorind ca exemplul acestuı pios creştin sa servésca şi altora asemenea.

Originalul testament, tot acum s'a înaintat D luı ministru al Cultelor pe lânga adresa Episc. cu rugaminte a supune la aprobarea Majestaţeı Sale Regeluı primirea aceşteı donaţiunĭ pe sama Bisericeı citata maĭ sus, conform Art. 811 şi 817 din codul civil.

Se aduce mulţumirĭ publice spre îndemnul şi altor pioşĭ creştinı, D-luı Gheorghe Popescu şi soţieı sale, Alexandrina, din comuna Roşia, plasa Jiuluı Gorj, carı aŭ daruit bisericeı St. Nicolae din numita comuna, un rând de vestminte bisericeştı, lucrate naţional, care costa 80 leĭ.

Dl. Alecu Ceapa, din com. Burdusaciı, a facut cu spesele sale o icóna mare, Maica Domnuluı în mijlocul Bisericeı cu hramul Sanţilor Apostolı Petru şi Pavel, din secţiunea Oprişeştiı, comuna Burdusaciı, jud. Tecucı; asemenea tot la numita biserică a facut cincı perdele marı pentru icónele Imperateştı de o calitate buna şi un desen fórte aspectos şi frumos; idem o candelă frumósa aşezata înaintea Icóneı Maiceı Domnuluı; pentru acéstă creştinésca fapta i se aduce viı mulţumirı.

Pentru reparaţia Bisericeı Sf. Nicolae şi S-ţiı Voevoḑĭ din comuna Paduroiu Jud. Argeşu, maĭ mulţı locuitorĭ şi preoţĭ saŭ grabit a veni în ajutor cu sumele aratate maı jos:

Preotul Stan Teodorescu 50 leı. D-niĭ Stan A. Popescu 200 leı Gheorghe Dragomirescu 46 leı 50 b. Stan Mihaila 50 leĭ. Bucur Chiriţa 60 leı. Marin Clocanu 40 leı. Dumitru Anghel 53 leĭ. Dumitru Tudor 40 leı. Oprea Sima 45 leı. Dumitru Cioanca şi Din Cioanca câte 32 leı. Stan Cioaca 34 leı, Maria Stancu Radu 35 leĭ. Stoica St. Cloeanu 35 leı. Gheorghe Cristina 40 leı. Radu Chiriţa 30 leĭ. Ioan Ghita Robu 35 leĭ. Constantin Barbu, Radu

Vogan și D. M. Cloeanu câte 30 leĭ. Anghel Tonțu 34 leĭ. Ilie Gh. Boroiu 30 leĭ. Ioan Boroĭ 35 leĭ. Zamfir Ioan Boroĭ și Marin Cristina câte 30 leĭ. St. M. Barascu 35 leĭ. Gh. Anghel Boroĭ 31 leĭ. Ión Stan Albu 5 leĭ. Stan Din Albu și St. Ioan Jónța câte 30 leĭ. Stan Ion Joanța 15 leĭ. Marin Preda Joanța și N I. Albu câte 30 leĭ. Stan I. Albu 35 leĭ. Marin G. Boroĭ și Constantin Badea câte 30 leĭ. Din Joanța 35 leĭ. Mateĭ Joanța 32 leĭ. Marin Din Albu și Ionica Albu câte 30 leĭ. Dumitru M. Barascu 35 leĭ. Stan Ilie Boroĭ 30 leĭ. Marin Dina Cârstea 35 leĭ. Marin Joanțoiu 30 leĭ. Ioan Barbu Robu 33 leĭ. Duminica Despina și Stan Ioan Codulescu câte 30 leĭ Stancu Gh. Sima și Stan Gh. Sima câte 25 leĭ. Badea Ioan Cloeanu 35 leĭ. Ilie Gh. Sima 22 leĭ Constantin Necula, Dumitru Necula, Badea Ioan Joanța, Gh. Sandu Boroĭ, Ilie N. Dobre, Ioan Ciobanu și Ion P. Simu câte 30 leĭ. Ion Oprea Ghița 32 leĭ. Anghel Gemor și Ioana Stoica câte 30 leĭ. Marin Sóre 32 leĭ. Constantin Tudorache 30 leĭ. Stanca Nicolae 5 leĭ. Comana Gh. Popa și Gh. Radu Anghel câte 30 leĭ, Gherghina Gh. Barascu 32 leĭ. Radu Vasile Badea 35 leĭ. Gh. Bobinică 32 leĭ. Sóre Rizes u, Din Trandafir, Barbu Stoica și Ilie Barbu câte 30 leĭ, Din Radoiu 40 leĭ. Ión Radu Anghel și Gh. Rizam câte 30 leĭ. Neculaĭ Tinca 31 leĭ. Stancu Anca 30 l. Flórea Anca și Nae Dumitru câte 32 leĭ. Marin Dumitru 30 leĭ. Radu Mihaila 25 leĭ. Flórea Târcu 40 leĭ. Gh. M. Cârstea 35 leĭ. Radu Stan Cilibiu 30 leĭ. Ión Stan Cilibiu și Gh. Târcu câte 35 leĭ. Marin Târcu 30 leĭ. Zinca Ghița 34 leĭ. Bucur Robu 30 leĭ. Gh. Toma 32 leĭ. Marin Toma 33 l. Gh. Popescu 35 l. Marin Gh. Stancu și Tudorachi Din Popa câte 30 l. Gh. Din Popa 35 l. Petre Sima 10 l. Marin I, Mihaila 25 l. Stancu Luca 24 l. Al. Petrescu și Ión Din Jónță câte 30 leĭ. Constantin Diblaru 34 leĭ. Gr. Grigore 31 l. Ión Stoica Popa și Lache Tudora, Oprea I. Jónța, Ioan Robu, Ión I. Buca, Ión M. Badula și Marin Badula câte 30 leĭ. Gh. Costache 35 l. Ióna Sandu Buca 20 leĭ. Gh Butucea 32 l. Dumitru Nedelea 34 l. Ión M. Cocióba 30 l. Bucur St. Nedelescu 40 l. Ióna St. Nedelescu 35 l. Mateĭ Dragomir 31 l. Stan Dragomir 32 leĭ. Voicu Buca 45 l. Stan Gh. Buca 25 l. Stan 30 l. Con tantin Stan Burila 32 l. Vasile Ilie Vladu 27 l. 50 b. Dum. Stan Burila 25 l. Ilie Radu Mihaila 30 l. Marin Gh. Badula 35 l. Radu Popa Ión 20 . Mateĭ Popescu 34 l. Din Néțu 30 l. Dumitru Burila 32 l. Gh. Cucu 24 l. 50 b. Paun Stancu 25 l. Stancu Cârstea, I. D. Cârstea, Nița D. Cârstea, Dumitru Chiriac, Troi Gemor, Radu Gh. Radula și Paun Gh. Radulă câte 30 l. Ilie Gh. Radula 25 l. Ión Oprea Vladu, Gh. Oprea Vladu și Marin Stancu Luța câte 30 l. Mateĭ Ștefan 33 leĭ. Dumitru Ștefan, Stan Dumitru și Gh. Oprea Paun cate 30 l. Oprea Paun 25 l. Dum. Zet Gh. Barascu 30 l. Dumitru Bila 35 l. Nic. Ghemor 30 l. Badea Sandu Cocióba 35 l. I. I. Badicioiu 34 leĭ. Neacșu Cocióba 40 l. Radu Neacșu 30 l. Marin I. Cocióba 35 leĭ. I. I. Cocióba 30 l. I. M. Cocióba 40 l. Nae Stan Cocióbă și Marin Stan Popa câte 30 l. Stan Enach 31 l. I. Enache 30 l. Petre Vladu și Neacșu Dinica cate 32 l. Anghel Gh. Radu a, Voicu Sóre și Radu Dobrila câte 30 l. Nița Voicu Udrea și Paun Voicu Udrea cate 32 l, Marin Preda Barbu 29 l. Parvu Ungureanu 30 l, l. I. Tudor 31 l. l. Anghel Boroĭ 30 l. Anica Gh. Tudor 15 l. Zanfir I. Badicioiu 2 l Costica Sap. de sus 70 l. Paun Popescu 15 l. Mateĭ Chiriac Paduroiu 22 l. Vasile A. Bobocescu 5 l. I. Bobocescu 1 leu și 50 banĭ Nic. M. Cloeanu 5 l. N. Ludon 5 l. Lista aduce calduróse mulțamirĭ,

BISERICA

ORTODOXĂ ROMÂNA.

ANUL AL XVI-lea, 1892 1893.

BISERICA

ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTA PERIODICA ECLESIASTICA.

Anul al XVI-lea, 1893.

„Predică cuvêntul“.
II Timotei, IV. 2.

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA „CĂRȚILOR BISERICEȘTI“.
1893

BISERICA ORTODOXA ROMANA.

TABELA

Materielor din Revista periodică ecclesiastica „Biserica Ortodoxă Română", pe anul al XVI-lea (1892—1893), însoțită și de numele autorilor.

Partea Oficială.

I. P. S. Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ.

I. P. S. Mitropolit al Moldoveĭ.

P. S. Ghenadie al Râmniculuĭ.

P. S. Silivestru al Huşilor.

P. S. Gerasim Piteştênu.

Arhimandritul Dr. Pimen Georgescu.

Iconomul Dr. Alexandru Mironescu.

D-nul Constantin Erbicénu.

cop de Roman Melchisedec, programa—și discursul funebru ținut cu acésta ocasie, pag. 234—248.
Documente înedite privitóre la Istoria naționala din secolul present, pag. 289—318. Material inedit pentru Istoria dreptului canonic oriental, pag. 319—334; 417—428; 516—529; 705—710. Viața, activitatea și scrierile P. S. Filaret Scriban, pag. 385—416; 481 512; 601—630; 693—704. Tipicul în Biserica Ortodoxa, pag. 429—434; 530—544; 631—637. Docsologia sau Tedeum, pag. 513—515. Efemeridele lui Ión Carioti, pag. 577—600. Savêrșirea S tei Liturgii în timpul persecuțiunilor, pag. 638—641. Viața și scrierile lui Ilie Miniat, pag. 711—715. Documentele inedite privitóre la Istoria Naționala Politica și Bisericésca a Românilor, pag. 716—723; 870—912. Material pentru Istoria Bisericésca Naționala, pag. 805—807. Invețatura Bisericésca a Mitropolitului Antim, pag. 769—785; 912—922. Cel întâi Octoih imprimat românește în Valahia, pag. 800—804. Macarie Ieromonahul, reformatorul sistemei vechi de psaltichie, pag. 808—820.

D-nul Gheorghe Erbicénu.

Discurs funebru pronunțat la înmormêntarea Episcopului de Roman Melchisedec, pag. 335—344.

D-nul Dr. Dragomir Demetrescu.

Cuvênt la Duminica a treea a marelui Post, pag. 854—859. Iustin Filosoful și Martir pag. 961 -974.

D-nul Dr. Badea Cireșanu.

Cuvênt la Duminica a IV-a a S tului post, pag 945 -952.

D-nul Ștefan Popescu.

Acsionul; *De tine se bucură,* glasul al 5-lea. pag. 188 190.

Preotul I. Predoiu.

O Sarbare locala, pag. 860 863.

Preotul N. Popovici.

Predica bisericésca ~~pag. 935~~ 910 937.

Gazeta Bucovinei.

Cartea Pastorală a Eminenției Sale P. S. Arhiepiscop și Mitropolit al Bucovinei Dr. Silvestru Morariu Andrievici, data de sf. Paști, pag. 132—139.

Biserica și Școla din Arad.

Cuvêntare la cununia Principelui Ferdinand, Moștenitorul Tronului Româniel cu Princesa Maria d'Edimburg, pag. 958—960.